

258516
6

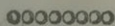
Haszonnal
múlattató Könyvtár.



A'

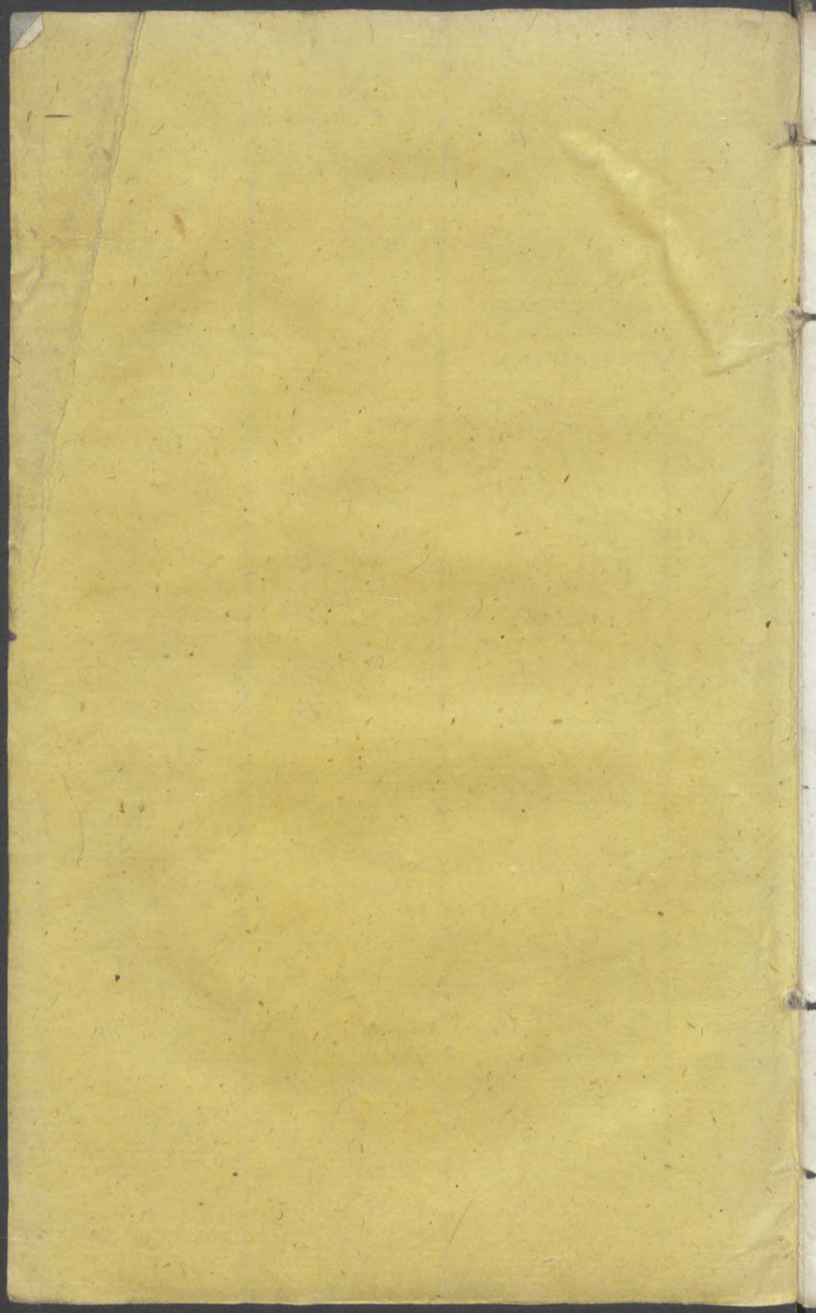
gyönyörködtető Olvasást

Kedvellőkért.



II. *Kötet.*

1819.





NAGY IVÁN



Erköltsi
Rajzolatok.

A' nevezetesebb Írók' munkáiból

fordította

Mólnár András.

MÁSODIK KÖTET.

*Le vrai moyen de gagner beaucoup, est de ne vouloir
jamais trop gagner, et de savoir perdre à propos.*

FENELON.

K a s s á n,
Ellinger István' költségével 's betűivel.

1818.

1881

Rajzolatok.



NAGY IVÁN

I.

F o r t u n á t a .

Egy Tündér Mese Madame d' Aulnoy után.

(Hozzá tartozik az Tzímkép.)

~~~~~\*~~~~~

Sok esztendőekkel ez előtt élt egykor egy szegény öreg Paraszt, a' kinek két gyermekei voltak, egy Fija és egy Leánya. Midőn érzé magát vége felé közelgetni, nyomorúlt szalmaágya elébe hívta gyermekeit, 's így szólla hozzájuk: „A' ti meg-hólt Anyátok semmit se hozott nékem egyebet két zsámoly széken, és ezen szalmazsákon kívül: ez a' nyomorúlt házi bútör, egy tyúk, ama' Szekfütő, és ez az ezüst gyűrű — ebből áll mind az, a' mivel bírok, és a' mit néktek hátra hagyhatok. A' Gyűrűt és a' Szekfütőt egykor egy nagy rangú Afzlonyság adá nékem, a' ki Kalyibámban tartózkodott, és így szólla hozzám: „Öntözd meg szorgalmasan a' Szekfütöket, és viseld jól gondját a' Gyűrűnek. A' te Leányod igen szép fog lenni, nevezd azért Fortunátának, és ha fel-nevelkedik, add által néki ezt a' két jószágot, hogy ez által vigasztalódjon szegénysége felett. — Ennél fogva a' Gyűrűt, és a' Szekfütőt, a' te tulajdonaid fognak lenni kedves Leányom, folytató a' haldokló Atya szavait, egyéb pedig minden a' Bátyádat illeti.“

Ugy tetfzett, hogy a' Gyermekek ezzel meg-is elégedtek; és nem sokára ez után az öreg Paraszt

meg-haláloza. Szívekből siraták-meg ötlet gyermekei, és azután rendelés tétele szerént meg-olozták a' tsekély örökségen. Fortunáta azt hitte, hogy ötlet szereti az ő Bátyja, de nem sokára fájdalommal látá által tsalatkozását, Mert midőn egykor annak számoly Izékére akara le-ülni, így szólott az hozzá tsúfolódva: „Tsak a' Szekfütődbe és a' Gyűrűdbe gyönyörködj, és ne hozd rendetlenségbe számoly Izékeimet, mert az én házamnál mindennek a' leg-jobb rendbe kelletik lenni.“ A' jámbor szívű Fortunáta meg-ijjedve ugrott-fel, egy könnytseppet törle-ki szép szeméből, és mindég fenn állott az alatt, míg Bedu (így hívták a' Bátyyát) kevélyen üle egygyik számoly Izéken. A' vatsora' ideje el-érkezett. Bedu egy tojást eve-meg, mellyet kevéssel az előtt a' reá maradt tyúk tojt vala, és annak héjját Húgának lábai elébe veté. „Itt van“ — így szólla gonoloz mosolygással — „lakj jól belőle; én egyebet nem tudok adni néked. Ha ez a' kolozt nem tetszik, menj ki, 's fogj egy rakás békát; az oda kint lévő motsár tele van ilyen rút férgekkel; úgy-is egélf nap mindég kuruttyolnak a' fülembé.“

Fortunáta egy szót sem felelt ezekre a' durva tsúfolódásokra; de mit-is felelhetett volna azokra? Fájdalommal el-telve emelte-fel fénylő szép szemeit az ég felé, és sóhajtozva ment magános kamarátskájába.

Kellemetes szag töltötte-bé a' tsendes kis szobátskát — a' szekfűk terjeszték-el ezt a' kedves illatot. Szomorúan közelíte Fortunáta azok felé, és fejér újjaival végig simítván azokat, ezt suttogá tsendes és fájdalmas hangon: „Szép Szekfűk, mennyire gyönyörködtetitek ti az én szemeimet játszi tarka színetek által! mint enyhítitek mélly, tsendes bánatomat! Ah! ne féljete, hogy el-hagyjalak benneteket szaradni, vagy hogy ragadozó kézzel szaggassalak-le benneteket, nékem szükségem van reátok, ti belőletek áll egélf vagyonom. „Ezen szavaira meg-nézé, ha meg-kelletik-e őket öntözni, 's igen szárazaknak

találá. Elő vevé tehát korsóját, és a' hóld világánál el sietett egy nem megszűire buzgó forráshoz. Szapora lépésekkel sietett-el a' tsendes, világító éjtzakán, és midőn a' forráshoz ért; melly tsörögve tekeredett-ki egy virágzó bokorból, érzé, hogy a' sebelsjövetel miatt egy kevéssé el-fáradt, mellyre nézve letelepede a' parton, hogy egy kevéssé ki-pihenjen. Alig telepedett le, midőn egy Afzfzonságot látá a' Forrás felé közelgetni, a' kinek méltóságos külseje meg-eggyezett azokkal a' számos követőkkel, a' kik őtet körül vevék. Hat ifjú, különös szépségű Leányok tartották lebegő felső ruhájának szélét; kettő mellette jöve; előtte pedig Testőrzői jöttek, a' kik égfszínkék, gyöngyökkel gazdagon ki-rakott ruhákban voltak fel-öltözve. Némellyek azok között egy drágán fel-ékesítet Ulőszéket, és egy szép sátort hozának, a' melly mindjárt fel-üttetett a' forrás parton. Ez megtörténvén, egy pompás evő asztalt-is állítának fel, melly meg-volt rakva sok arany tálakkal és kristály edényekkel; és az alatt míg az Afzfzonságot a' leg-kiválogatottabb ételekkel meg-kínálták, Követői víg dallokat kezdének-el, mellyek megszűire hangzottak-el a' tsendes szép éjtzakán.

Fortunáta, a' ki mind ezt jól látta, félenken vonúlt-meg egy lizegetbe, 's nem tudá magához térni a' tsudálkozás miatt; de a' nagy Királyné észre vevé már ekkor őtet, 's így szólla Lovász mesteréhez: „Amott a' bokorban látok egy ifjú Pásztorleányt, vezelsétek ide.“ Ekkor egylizerre ki-lépe Fortunáta bűvő helyéről, és noha egyébberánt igen félenk vólt, az Afzfzonsághoz közelíte, 's olyan ilendő maga meg-hajtással lépett elébe, hogy azon a' szép Királynénak egélsz kíséző Serege el-tsudálkozta. Annakutánna meg-ragadá annak ruhájának szélét, reá nyomá ajjakait, és szemeit félenken a' földre lizegezve, el-pírúlva állott-meg előtte.

„Mit tsinálz itten kedves gyermekem? “ — kérdező tőlle a' Királyné barátságosan, — nem félsz a' Tolvajoktól? “

1\*

„Ah!“

„Ah! — felelt Fortunáta szemérmesen — „mit hazfnálna az nékiek, ha egy ilyen szegény Leányt meg-fosztanáknak? nem igen kívánkoznak azok az én válzon ruháim után.“

„Te tehát nem vagy gazdag?“

„Oly szegény vagyok, hogy egy Szekfütöböl, és egy ezüst Gyűrüböl áll egész Vagyonom, mellyeket az Atyámtól kaptam örökségbe.“

„De van szived; hátha valaki ettől meg-akarna folztani, oda adnád-e' azt néki?“

„Hogy szívetem oda adnám-e' azt nem értem; mert mindenkor azt hallottam, hogy az ember szív nélkül éppen nem élhet; ha az tsak kevésbé sebesfedik-is meg, meg-kelletik az embernek halni, — pedig, — bámmel' szegény vagyok-is, még soha egyszer sem úntam-meg életemet.“

„Az igen okosan van, gyermekem; ne-is hadd magadat szivedtől meg-fosztatni. — De, mond tsak, ettél-e' már vatsorát?“

„Ah! — fájdalom; még nem volt mit ennem; — a' Bátyám mindent meg-evett előllem.“

Mindjárt meg-parantsolta a' Királyné, Afzfonyainak, hogy még egy személyre való afztali kékfületet hozzanak, le ülteté maga mellé Fortunátát, 's a' leg-kiválogatottabb ételekkel kínálta.

Az ifjú Leányka annyira el-tsudálkoza, 's úgy meg-illeté az esmeretlen Afzfonyáságnak jó szívűséggé, hogy alig tudá magát arra venni, hogy egy két falatot egyen.

„Szeretném meg-tudni,“ — így folytató a' Királyné szavait, minekutánna egy darab ideig halgatott és Fortunátát mosolyogva nézte — „miért ke-rested te meg ezt a' Forrást ilyen késő estve?“

„Hogy a' korsómat meg-töltsem, Felséges Afzfonyom, és hogy a' vízzel Szekfütömet meg-öntöz-zem,“ — felele Fortunáta, 's meg-hajtá magát, hogy a' Dámának meg-mutalsa korsóját. De mint el-bámúla a' tsudállatos el-változáson — a' durva tserép a' leg-fényesebb aranyá változa-el, a' drága edény kü-

kőrös körül a' leg-fzebb drága kövekkel vólt meg-rakva, és az arany korsóban lévő víz, olly frís és tizta vólt, a' millyet Fortunáta még soha sem látott. Nem mérészlette azt magáénak fogni, mivel attól félt, hogy az nem az ő tulajdona; de a' Királyné így szólla hozzá nyájás le-erezkedéssel: „Fortuná-ta, néked ajándékozom ezt az aranykorsót, menny haza, öntözd-meg virágaidat a' benne lévő vízzel; tartogasd-meg azt szorgalmatosan, 's hidd-el azt bi-zonyosan, hogy az Erdők' Királynéja leg forróan szeretőbb Barátnéid száma közé tartozik.“

Ezen szavaira Fortunáta lábai elébe borúlt, 's így szólla: „Felséges Afzfzony, Felséged engem fokkal nagyobb jóssággal illetett, mint sem hogy fél-hetnék attól, hogy hafzontalan kérest tegyek, ha azért esedezem Felséged előtt, hogy még egy két fzempilantatig itt múlatozzon. Örömet olztom-meg vagyonomnak felét Felségeddel; elő hozom a' Szek-fütömet; nem lehet az jobb kezek közt; mint a' Fel-ségedében.“

„Eredj tehát, kedves gyermekem! “ — felelt a' Királyné őtet meg-símogatva, itten meg-foglak várni.“

Fortunáta elővévé arany korsóját, 's gyorsab-ban mint a' szél, el-futa véle magános kamarátská-jába; de Bedu az alatt bent vólt abban, el-vitte va-la belőlle Szekfütőjét, és annak helyébe egy kápolz-ta főt teve. Fortunáta magán kívül vólt, midőn a' nyomorúlt kápolztafőt meg-látá; 's nem tudta ha maradjon-e' vagy ígérete szerént a' Forráshoz vilz-sza térjen. Végre az utóbbira határozta magát vilz-sza sietett a' Királynéhoz, le borúlt annak lábai e-lébe, 's így szóllott hozzá: „A' gonofszívű Redu el vette tőlem Szekfütömet, és már semmim se ma-rada egyéb ennél a' Gyűrűnél, a' mit Felségednek aján-hatnék. Mutafsa erántam Felséged azt a' ke-gyelmét, hogy fogadja-el ezt tőlem, leg-forróbb há-ládatofságom zálogául.“

„Ha

„Ha el-venném tölled a Gyűrűdet kedves gyermekem, az által szerentsétlenné tennélek,“ — mondta néki a Királyné.

„Ah! ha Felsőged erántam kegyelemmel viseltetik,“ — ezt felelé Fortunáta elevenséggel, — „úgy nem lehetek szerentsétlén.“

Barátságos tekintettel vevé-el a Királyné a Gyűrűt, újjába dugá azt, 's fel-hágott klári'sokból készült; smaragdokkal gazdagon ki-rakott szeke-re, mellyet a Nap Istenének lovainál szebb hat fejér paripák vontak. Még egyszer fordúlt vissza barátságosan szeretett Leánykája felé, inte néki fejével, és eltűne szemei elől. Már régen nem hallatszott többé paripáinak dobogása, 's még-is merően bámúlt Fortunáta arra a helyre, a' hol a fényes Tünnemény el-cnyészet. Végre az éjjnek hűvölsége a' hazamnetelre emlékezteté, 's el-telve különös érzésekkel, egészen ezen nevezetes napnak történeteivel foglalatoskodva, vissza tére szegény kunyhójához.

Leg-első foglalatosága is az volt, hogy a' káposztafőt az ablakon ki-hajítsa. De mint el-tudálkozott, midőn egy panaszkozó hangot halla így szólani: „Ah! meg-halok! Nem tudta meg-fogni, hogy honnan jöhetett a' hang. Lehetetlen, hogy ezek a' nyögdétselő szavak a' káposztafő kemény levelei között jöttek volna-ki! A' Fortunáta gyenge kezetskéi már az előtt-is fok káposztafőt téptek és vagdaltak széllyel, de a' mellett soha egy se nyikkant meg is. Többé nem gondola vele, és nyugodt lélekkel le-feküdt.

A' Szekfütőn való búsulása miatt, korán, még a' reggel' szürkületje előtt ki-jöve Fortunáta a' házból. Leg-először-is a' szerentsétlén káposztafő akadt szemei elébe. Fel-rúgta azt lábával, 's így szólla: „Mit tsinálsz itt, te nyomorúlt káposztafő? miért fúrtad-bé magadat a' kamarámba, szép Szekfütőmnek helyére, hafzontalan állat?

„Ha oda nem tettek volna,“ — felele a' káposztafő, — valósággal őrizkedtem volna attól.“

For-

Fortunáta meg-rettent, 's mintha kövé vált volna, meg-állapodott; a' káposztafő pedig így folytatá szavait: „Ha maga engemet vizsgálva a' kertbe többi társaimhoz, úgy csak meg-mondom, hogy a' maga Szekfői a' Bedu szalma zsákjába vagynak bé-dugva.“

Fortunáta nem tudta magát meg-határozni, mit tselekedjen; de végre csak ugyan vizsgálva a' káposztafőt a' kertbe, és ismét el-ültette a' földbe. Annakutána meg-fogta Battyának tyúkját, annak fejének tartá a' fenyegető kést, és így szólla néki: „Üiállatos állat! te általad pótolom vizsgálva azt a' bánatot, és szívfájdalmat, mellyet nekem Bedu okozot.

Ah! szép Fortunáta! “ — ezt kodátsoló a' meg-ijjedett tyúk — „hagyja meg az életemet, különös dologokat fog én töllem hallani.“

„Ne hidje“ — így befzélle tovább a' tyúk, az alatt míg Fortunáta nem tudta, ha hidjen-e' érzéseinek, — „hogy az a' szegény Paraszt, a' ki magát fel-nevelte, magának igazi Attya volna. Annak a' Királynénak, a' kitől Maga életet veve, Maga előtt már hat Leányai voltak, és a' Maga Férje, 's annak az Attya, azzal fenyegeték őtet, hogy megölik, ha örökösöt nem fogna nékiek adni. A' szegény Királyné viselő lett, és egy Várba záratott-bé a' dühösködőktől, a' melly köröskörül őrizőkkel, vagy inkább Hóhérokkal vala körül vétetve; a' kiknek az a' parantsolat volt ki-adva, hogy tüstént megöljék őtet, ha még egy Leányt fogna szülni.“

„A' szegény Hertzezné olly annyira szívére vette azt, hogy se nem ehetett, se nem ihatott, és minden órában csak arról a' veszedelemről gondolkodott, melly őtet fenyegette. Szerentséjére volt egy Attyafija a' ki Tündér volt; és ennek izente meg a' legnagyobb sebességgel bánatját, és nyughatatlanságait. Éppen maga-is a' Tündérné meg-áldatott környül állások között volt, és a' Mágiában való esméreteinél fogva, pontosan tudta, hogy Férjfi gyermekkel fogna le-betegedni. Midőn azt el-szülé által adta

adta azt egy szép kis kosárba gondosan be-záratva a' Zefireknek, 's meg-parantsolá nékik, hogy a' kis Hertz eget a' Királynénak, az ő Attyafiának Szobájába vigyék, és a' Hertzegnével, a' kivel az le-fog betegedni, tseréljék-fel. Azomban ez az előre való gondoskodás még se lokat hafznált; mert midőn a' Királyné semmi tudósítást nem vett Attyafia felől, el-fogadá egy örzőjének, egy szánakozó szívű Férjfiúnak ajánlását, és annak segítségével egy kötél lajtorján le-ereszkedett a' Várból, nyughatatlansággal és félelemmel lévén el-telve, a' nem meszfzire lévő erdőben le-betegedett, annakutánna az el-törődés és fájdalom miatt tsak nem fél-halálosan vette magát ebbe a' kunyhóba. En Paraszt afzfzony valék, és ennek a' Gazdaságnak bírtokofsa; magam-is kevéssel az előtt betegedtem le egy Fijú gyermekkel, azért-is magát az én gondviselésem, és nevelésem alá bízta; el-befzéllette nékem minden szenvedéseit, de olyan hamar meg-halálozott, hogy többé nem volt ideje tudunkra adni, hogy mi tévők légyünk továbbá magával.

„Minthogy én, fájdalom! egy kevéssé mindég fetsegő voltam, ezt a' különös történetet az egélz világnak el-befzéllettem, és mindennek a' fülébe súgtam, a' ki tsak hallani kívánta azt. Egykor egy hasonlíthatatlan szépségű Afzfzonyság jöve hozzám; ennek-is hasonlóképpen mind egy fzóig el-befzéllettem az egélz történetet; de alig végeztem azt el, egy tündér páltzával hozzám ért, a' mellyre mindjárt tyúkká változtam által, és el-vesztém az emberi hangot. Bánatom véghetetlen volt, és Férjem, a' ki ekkor éppen távol volt, soha sem tudhatott-meg semmit az én tsudállatos el-változásom felől. Midőn vizfsza tért, mindenütt keresett engemet, és sehol sem találván-meg, azt gondolta hogy vízbe fúladtam, vagy hogy a' vad állatok téptek széllyel. Ugyan az az Afzfzonyság, a' ki olyan keményen meg-tsúfola, máskor ismét kunyhónkba jöve, és azt parantsolá Férjemnek, hogy Magát Fortunátának ne-  
vez-

vezze; egyszer'smind egy Gyűrűt és egy Szekfűtöt ajándékoza néki. Az alatt mig ezen dolgok felől beszéltet ő vele, huzonöt Férjfi érkezett elő a' Király Teshörjei közzül, és Magát keresték hogy meg-öljék; de a' szép Aszfzonság egynehány szót szólla, és egyfzerre zöld kapofztafókké változtatá őket. Ezek közzül való az-is, a' melyet maga tegnap az ablakon ki-vetett. Mind addig az óráig soha se hallottam őtet beszélni, én magam-is — a' mi nékem igen néhezen esett, — nyelvemnek tsak a' kodátsolásra vehettem hafznát. Az ég tudja, hogy ki-adta vizfsza belénk az emberi beszédet.“

A' Hertzegné azon újságok felett, mellyeket a' tyúk olly' fok ki-tsappongásokkal beszéle-el mostan előtte, igen nagy tsudálkozásba jöve, és mint-hogy nagyon meg-indúlt elébbeni nevelőjének szerentsétlen Sorsán, így szólla hozzá: „Szánlak teged' szegény Aszfzony; örömost egyfzerre vizfsza adnám elébbeni formádat, ha az hatalmamban állana; de légy nyugodtan, a' mi Sorsainknak rövid időn megkelletik változni. Mostan Szekfüimet keresem-fel, mert azok mindennél betsesebbek előttem“

Bedu az erdőre mene, és meg se gondolta azt, hogy Fortunáta az alatt arra a' gondolatra jöjjön, hogy szalmazsákját fel-hányja. Annak távolléte igen kedvére vólt Fortunátának, 's azt hívé, hogy a' Szekfűtöt könnyen ki-veheti a' zsákból, midön hirtelen egy rakás patkányt láta-meg, a' mellyek egész hadi készületben rendes Sorral lépegettek elő, és minden hézakot el-foglalva tartottak, a' hol a' zsákba bélehetett vólna nyúlui. Egy tsapat nagy egérekből állott a' tartalék Sereg, a' melly kéfzen láttatott lenni, hogy Amazoni bátorsággal meg-hartzoljon. Fortunáta nem tudta mihez fogjon; ha tsak kevésé közelített-is a' szalmazsák felé, a' patkányok mindjárt mérgefsen ugrottak néki, és vérzésig harapdálták.

„Ah!“ — így szólla sóhajtva — „miert kellek azt nékem tudnom, hogy szép Szekfűtöm ilyen útállatos társaságban vagyon, ha onnan ki-nem szabadíthatom?“

Hir-

Hirtelen észébe juta, hogy talán azon tífzta, édes illatú víznek, mely arany korsójában vala, valamelly természet felett való ereje lehet, és most jó szolgálatot tehetne. Sietve előhozá azt, és meglótsolá vele a' hofzfú farkú Sereget—és azok visitva szaladtak széllyel, és lyukaikba bájtak. Most már ki vevé Fortunáta a' szalmazsákból a' Szekfútót, és a' korsóban lévő vizet mind reá tölté; mert már olly száraz vala, hogy éppen el-akara száradni. Ekkor egy nyájas, bájoló hangot halla-meg, mely a' zöld levelek között jöve-ki, 's így szólla: „Hasonlíthatatlan Fortunáta! a' mai nap leg-fzerentsébb napja életemnek; mert ma szabad énnékem Maga előtt azokat az érzéseket fel-fedezni, mellyek én bennem régóta égtek Maga eránt. Tudja-e' hogy a' Maga szépségének ereje olly nagy, hogy még a' virágokat-is érzékenyekké téfzi az eránt?

Ez már sok vólt, a' fzegény Hertzegné már egy káposztafót, egy tyúkot, és egy Szekfútót halla beszélleni, és egy egész Sereg hadi készüleü, jól fel-fegyverkezett patkányt látott — ennek lehetetlen vala rendesen történni. El-halaványodott, érzései el-bódúltak, és el-ájúltan rogyott-le a' földre.

Ebben a' szempillantatban lépett be Bedu a' szobába. A' munka, és a' Napnak forrósága meghévitették fejét, és midön meg-látta, hogy Fortunáta ki-kereste, és meg-találta a' Szekfútót, meg-ragadá ötöt, az ajtóig vontzolta, és ki-taszítá.

A' friss levegön nem sokára ismét fel-otsúdott, és midön szép szemeit fel-veté, egész kellemetelenségében és méltóságában látta maga előtt állani az erdők' Királynéját.

„Magának ugyan útállatos egy Bátyya van!“ — így szólla Fortunátához — „jól láttam, mitsoda emberiségtelenséggel vetette-ki házából. Akarja-e' hogy Magáért rajta bofzúzút álljak?

„Ah, nem, Felséges Afzfzonyom!“ — ezt felelé Fortunáta — „én fenkin sem kívánok magamért bofz.

bofzlút állani; az ő otsmány karaktere nem fogja meg-változtatni az enyémet.“

„Nem képzelhetem-el,“ — így folytatá a' Királyné szavait, — „hogyan ez a' durva Parafzt való-sággal a' Maga Bátyja volna. Mit tart Maga a' do-logról?“

„A' mint a' dolog mutatja, ő nékem való-sággal Bátyám,“ — ezt felelé Fortunáta szemérmesen „— leg-álább nékem azt kelletik hinnem.“

„Mi? hát nem mondták még Magának, hogy Maga Hertzegné?“

„Igaz hogy mondták; de hogy kérkedhetnék én egy olyan nagy ranggal, a' mit lemmi jellel meg-nem tudok bizonyítani?“

„Ó édes jó gyermekem!“ — szólla a' Tündér-né meg-indúlva, és meg-ölelé őtet — „be jól esik nékem ez a' szemérmetelség! Mint örülök azon hogy az a' homályos nevelés, a' mellyel Maga élt, szü-letésének nemességét el-nem tudta óltani! Úgy van, Maga való-sággal Hertzeg Kis-Azsfzony, és hatal-mamban áll nékem, meg-édesíteni azon szenvedé-seket, mellyeket Magának eddig ki-kellett állani.“

A' Királyné beszédjét félbe szakasztá egy rit-ka szépségű Ifjúnak oda érkezése; az igen gazdagon, és jó tetfzésű öltözetben vala fel-öltözve, homlokát egy Szekfúkoszorú vevé körül, és arany szín hajfű-tök hullottak-le vállaira. Mihelyst ő a' Királynét észre vevé, egygyik térdére le-ereszkede, és a' leg-nagyobb tisztelet' jeleivel köszönté azt; ez pedig ki-terjeszté feléje karjait, 's így szólla hozzá: „Ó Fi-jam, kedves drága Fijam! végre vízfza ada nékem tégedet a' Szeretetre méltó Fortunátának részvétele!“ „Anyai Szeretettel szorítá karjai-közzé, 's annakután-na ezen szavakkal fordúlt a' Hertzegné felé:

„Kedves jó gyermekem, jól tudom mind azt, a' mit Magának a' tyúk el-beszéle; de a' minek még eddig meg-fejthetetlennek kell Maga előtt len-ni, mindjárt meg-fogom világosítani. Azok a' Ze-űrek, a' kikre én Fijamat bíztam vala, a' kosárákat egy

egy szép virágkertben tevék-le, hogy az alatt a' Királynét, az én Atyámfiat fel-kerefsek, és tudtára adják néki az Ifjú Hertzeg' el-érkezését. De egy Tündér Afzfzony, a' ki előtt a' leg-titkosabb dolgok sem voltak el-rejtetve, és a' kivel én egy darabb idővel az előtt meg-hasonlék, a' Mágiában tett mély esméréteinél fogva előre tudta Fijam' születésének izempillantását; oda sietett a' hol azt a' Zefrek le-ereszték, és Szekfütővé változtatá őtet a' nélkül, hogy én a' szerentséltenséget meg-akadályoztathattam volna. Hafztalanul próbáltam-meg minden eszközt, hogy néki emberi Formáját vizsgálva adbasam; nem sokára meg-győződtem a' felől, hogy ez meghaladja hatalmának határát, és hogy egyedül tsak Maga volna az szép Fortunáta, a' ki őt' nekem vizsgálva adhatná. Ezen okból hoztam én a' Szekfütőt a' Magok házához, és ezért adtam által Magának azt a' gyönyörű vizet, mellyet egy arany korsóban tartogattam. Egyszer'smind előre láttam, hogy az én Fijam, ha Maga ezen vízzel való meg lotsolás által vizsgálva adná néki emberi formáját, Magát szeretni fogná, és az által kívánná meg-fundálni életének boldogságát. De minekelőtte mind ez meg-történhetett volna, a' Maga kezéből kelle nekem a' Gyűrűt, mint önként való ajándékot el fogadni; e' vala az a' jel, hogy a' Fijam' meg-szabadulásának órája elérkezett; es mindazok a' patkányok és egerek, a' kiket Ellenségein a' tsata piatzra ki-állított, hogy ne engedjék Magát a' Szekfütőhöz közelíteni, nem akadályoztathaták-meg a' varázslásnak fel-bomlását. Ha az én Fijam ezen Gyűrűnél fogva Magával öszve párosul, a' Magok mind két részről való boldogságok soha sem fog lemmi némű szerentséltenség által meg-zavartatni, most már az, az ő dóiga, hogy ő magát érdemese tégye Magához, és hogy a' Maga Szeretetét meg nyerje.

„Felséges Afzfzonyom! — felele Fortunáta elpirúlva — „Felséged én erántam igen rendkívűl való Jéssággal viseltetik. Melly fokkal tartozom én Fel-

sé-

séged eránt! melly igazságosan kívánhatja-meg egész háládatos tiszteletemet! Felséged az én nemes szívé Anyámnak Atyafija; a' Felséged böltségsége Szabadíta-meg engemet a' haláltól, midőn azon Tefstörököt, a' kiknek engemet meg-kellett volna ölni káposztafókké, gondviselőmet pedig, a' ki engemet el-árúla, tyúkká változtatá; most pedig, midőn a' Hertzeg, a' Fiját Férjül ajánlja nékem, a' legnagyobb tiszteletet mutatja erántam, a' mit tsak nékem meg-adni lehetséges. De — veheti e' töllem rozf neven Felséged, hogy még eddig meg-nem határoz-tam magamat? Még nem esmerem Fijának szívét; még nem tudom, ha vallyon Izeret-e' ő engemet?"

Most már el-kezdé a' szép Hertzeg a' leg-hízelkedőbb ki-tételekkel rajzolni-le a' gyönyörű Hertzeg Kis-Alfzony előtt lángoló Szeretetét, és Fortunáta ezen ki-rontott indúlatokat olly' fzemérmetséggel fogadta, melly őtet még fokkal szeretetre méltóbbá tévé.

Midőn a' Hertzeg el-végezte, vagy-is inkább még el-nem végezte belzédjét, — mert mellyik Szerető tudna véget érni, midőn el-kezd hízelkedő szavakat mondani Kedvesének, vagy az előtt szeretetét rajzolja-le, — a' Királyné fel-emelé tündér páltzátskáját, és Fortunátának, a' ki még mindég paraszt ruhát hurtzolt, a' helyett, a' leg-drágább materiákból készült öltözetet kívánt elő, a' minél betesebet, sem az esmeretes, sem az esmeretlen Világ' részei nem teremhettek; és hirtelen olly fényesség és tündérség vette körül a' Hertzegnének mennyei formáját, a' mellynek minden földi fzetet el-kelle va-kítani.

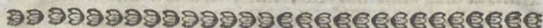
Ebben a' szempillantatban jöve-ki Bedu a' házból, és a' földre akara rogni az Ijedség miá; de Fortunáta nyájasan nyújta néki a' kezét, és kérte a' Királynét hogy engedjen-meg néki. Ez meg ölelé őtet, magasztalta nemes szívéjét, és hogy alacsonyabb fényben ne jelenjen-meg, szegény kunyhóitát fényes palotává változtatta, a' melly tele volt a'  
leg-

leg-fzebb Házi eszközökkel; és gazdagon kérkede arannyal és ezüsttel. Tsak a' két számolyfeket hagyá-meg elébbeni formájában, hogy Bedu azoknak látására mindenkor meg-émlékezzen szegény állapotjáról. De egyfzersmind meg-tisztítá annak esztét, és helyes, 's tisztá érzésekkel lelkesítette-meg, hogy tudjon is élni azokkal a' Javakkal, a' mellyekkel meg-ajándékozá. A' Bedu öröme nem talála Határt, egyedül tsak köszönetét tudta ki-dadogni.

Midőn ez meg-történt, a' nagy lelkű Királyné, a' kápolztafőkké változtatott Testöröknek valamint a' Bedu Annyának - is vizsza adá elébbeni formá-jokat, 's mindnyájan örvendezve kiáltozának böl-dogságokon. Tsak a' Hertzeg ögyelgett-még búsong-va fel 's alá, 's hirtelen, könnyező szemekkel állott Fortunáta elébe, és kérte azt, hogy Sorsát vála-fza-el. Ekkor erőt vévén rajta a' mennyei Szeretet, karjai közzé rogya néki, és a' Hertzeg egy tsókot, a' leg-első tsókot nyomá ajjakaira. Illyen mennyei tisztaságú az a' tsók, mellyet Zefir lehell a' szeretet Rózsának virágzó kebelébe.

Mennyegzőjök a' leg-fényesebb vala mind azok közt, mellyek valaha innepeltettek, mert az Erdők' Királynéja semmit se kímélt, a' mi a' Házaspárnak, és a' Vendégeknek örömét nevelhette. Az Innep sok esztendőig tartá, és a' két Házaspár' böl-dogsá-ga tsak életekkel végződött.





## II.

N u ' s h i r v á n . \*)

*Egy Bölts Fejedelm' Példája.*

**N**us'hirván Ifjúságától fogva szerette az Éneklést, és a' Mu'sikát. A' Természettől nyert tiszta és szép hangját, kellemetessé tette a' fokszori gyakorlás, 's minden este szentelt ő egynehány magános órákat a' lantolásra, melyet nem fokára tsudálkozásra méltó tökéletességre vive. — Addig ugyan, míg az Atya élt, a' ki a' Napkeleti Monarchák szokása szerént félt attól, hogy Követőjének bármely ártatlan virtusa, valamely indító okot ne adjon a' pártütésre, és a' ki a' nélkül-is irigylette némely jeles tulajdonságait a' Fijának; gondosan el-titkolta ezeket az esméreteit: de most, midőn maga lett uralkodó Királyné, nem álhatott tovább ellent annak a' kis hiúságnak, hogy ditséretet arathasson jeles tulajdonságaiért, 's fokszor mutogatta azokat az egész Udvar előtt. — Nem szükség mondani, millyen hangos ki-  
ál-

\*) Nu'shirván, híres Persa Király uralkodott a' hatodik században Kristus Urunk születése után. Az uralkodásban mustrája volt a' Napkeleti Fejedelmeknek; Hasonló nevű Fiját hagyott maga után.

áltálsal hagyták helybe, hány Költők énekeltek őtet, 's hányszor istenesítették a' Miniszterek. A' Hízelkedés udvari Levegője, Európában, Ásiában, 's még a' félig mezítelen Barbarusok udvarában-is, egynehány kevés ki-vételekig minden egyforma; 's ott színt úgy, mint itt, mindjárt Istent látnak a' Fejedelemben, mihelyst tetűzik annak néha többnek lenni, mint — közönséges Ember. — Egykor midőn egy víg Koncert után, a' mint szoktak, körülötte állottak az Udvariak, 's helyes érzésénél fogva, maga élzre vette, hogy néki azok hízelkednek; meglátta távolról hajdani Tanitóját, Mahobed Kánt. Némán álla az ott, nem ögyeledett a' sokaság közé, 's tekintete inkább komoly gondolkodást, mint helybe hagyó örömet mutatott.

Nu'shírván feléje közelített.

*Nu'shírván.* És csak egyedül te nem szállasz semmit az én dítseretemre kedves Mahobed Kán, midőn ezek azt ezereként szórják reám? — Tekintetted azt mutatja, hogy te nem gondolkozol olyan kedvezve, mint ezek. — De miért nem szállasz legalább? Én nem kívánok tölled dítseretet, 's máskor magad tettel felőllem bizonyosságot, hogy elfogadom a' Tanitást.

*Mahobed Kán.* Már arra nints töllem többé szükséged, Nagy Király! Én egyáltalában keveset belzéllek, 's annál kevésbbé szoktam oktatást adni, valahányszor olyan dólgookról van a' beszéd, a' mellyeket nem értek. Elzendeimnek terhe. Sok gyönyörűségek eránt komolyabbá tett engemet, mint magam kívánom; 's a' mu'sikának kellemetes hangjai néha már nem kellemetesek előttem.

*Nu'shírván.* Híjjában térlz fére! a' te belső érzésednek vagy helybe kellett azt hagyni, vagy nem; 's kérlek hogy fedezd fel azt nekem egyenes lízível.

*Mahobed Kán.* Talán ezt se, kedveltje a' Fő-Valóságnak, ezt se tudom talán bizonyosan megmondani; mert érzésem — engedj-meg nyiltszívúségemnek, — nem csak reád vólt függelzve. Ma

reg-

reggel a' nagy Sándor' életéből, a' ki te előtted űlt a' Persiai Thronuson, olvastam egynehány leveleket, 's egy az ő ifjúi elztendeiben esett Történet, melyet abban találtam, annyira el-vonta figyelmemet — szégyennel vallo-m-meg, — hogy annakutánna a' te éneklésedre, és lantolásodra, inkább tsak testemmel voltam jelen, mint Lelkemmél.

*Nu'shírván* (némi némű érzékenységgel, melyet hijjában igyekszik eltitkolni) Sajnálom azt a' vesztéséget, melyet nékem ez okozta, 's annak jóvá tételére szeretném ezt a' fontos történetet meghallani.

*Mahobed Kán.* Tsak attól tartok, hogy megneheztelnél, ha bátorkodnám azt elbeszélni.

*Nu'shírván.* Hát olyan az? — De hiszen én soha sem haragfzom az oliyanokra, a' kik felüllem némesen gondolkodnak; pedig hogy te az oliyanok fzáma közzé tartozol, annak próbáit láttam.

*Mahobed Kán.* 'S látni-is fogod mind addig, míg tsak lehellek; 's talán még most-is fogok azt mutatni. — Midőn Sándor még Korona Hertzeg volt, szerette, mint te a' Mu'sikát, és éneklést, 's gyakorlotta azt, mint Te. Egykor egy nágy, örvendetes Vendégségben énekle ő; helybe hagyva kiabáltak a' körülötte lévő Udvariak; egyedül a' komoly Filep, az Attya, vont a homlokát még komolyabb ráncokba. — Királyi örökös, kérdezé tőlle, nem szégyenled-e' hogy oliyan jól tudsz énekelni?

Mahobed Kán halgatott, Nu'shírván komolyan szegezte szemeit a' földre; az egész Udvar álmélkodva álla ennek az öregnek vakmerőségén. — A' tsendefiség kevés minutáig tartott, 's Nu'shírván az Öreg' nyakába borúla.

„Melly bődög vagyok én, hogy te mellettem vagy! melly bődög, hogy betsólni tudlak! Fájdalmat okoz a' Seborvosnak vasa, midőn az bé-hat a' Sebbe, de annakutánna gyógyúlást szerez — Mától fogva egy hang sem —“

„Sok, már az igen fok, Monárcha! félbe szakasztá Mahobed Kán; Valamivel mód nélkül élni, vagy magát valamitől mód nélkül meg-tartóztatni, mind egygyik mód nélkül valóság, 's annálfogva mind egygyik hiba. A' Mu'sika légyen néha néha Királyi gondjaidnak el-ofzlatója, de soha ne kevélykedj benne! — a' nélkül-is erre az utólsóra ezernyi nemes források vagynak előtted; egy nép, melly téged imád, 's a' mellyet te bóldoggá tehetsz: irigy Szomszédok, a' kiket néked meg-kell büntetned, 's ezer el-nyomatott ártatlanok, a' kiket néked meg-kell szabadítanod. Nem igaz, Monarcha, vald-meg-magad, hogy a' Haza Attyának neveztetni, 's a' háborúban Bajnoknak, a' Thronuson Antoninusnak lenni, szebb, mint a' leg-nagyobb Mu'sikus hírneve?

„Azt ennekutánna tselekedeteim, ne szavaim mutafsák-meg!“ felele Nu'shírván 's azután soha se énekelt többé, mikor körülötte hárman voltak.

## 2.

Egykor, midőn Nu'shírván egyedül maga, 's az idegen ruha által esméretlenné tétetve, bé-ment egy közönséges mulató helyre, meg-látott a' Szalának leg-hátúlsó szegletében egy ifjú Persát ülni, a' kinek Turbánja főhadi Tifztségre mutatott, 's a' kinek artzáját mély szomorúság borította-el. Annak meg-látása egy Jobbágyának artzáján, 's az a' titkos kívánság, hogy bártsak azt már el-ofzlathatta volna, ezek a' Nu'shírván erköltsei szerént, két el-válatatlan dolgok valának. Közelített tehát feléje, 's azzal a' bizodalmas tekintettel szóllott hozzá, meilly mindég vizont bizodalmat szerez; minden feleleteit jóknak, 's nemeseeknek találá, 's végre meg-kérdezte tőlle szomorúságának okát.

Az Ifjú fokáig akadozott, végre így szólla: „Én ugyan téged' tsak kevés szempillantat ólta esmérlek, de tekintetedben, és szavaid hangjában van valami, a' mi szívemet meg-nyitja. Hald-meg tehát  
tör-

történetemet, ! — Én szerettem egy Leányt, a' ki szép vala, mint a' reggeli nap, piros, mint az estvéli felhő, 's olly fehér, mint a' hűtzer fehéritett felyem. — Egy másik Ifjú is egygyütt kérte-meg ötet velem; az talán szebb vala nállam, de — magam dítserése nélkül mondhatom — szívem jobb volt az övénel. — A' Leány szabadon bánhatott kezével, 's fokáig tette meg a' válastást; majd jobbra, majd balra hajola a' Serpenyő; de végre minden az én hafznomra vált-el; meg-vala határozva öfzvekelésünk napja, 's már úgy tetze, hogy leg-bóldogabb vagyok Atyámhjai között, midőn a' Hadi kürt háborúra hívott. — Mind én, mind vetélkedő-társam elhagyánk a' Várost, a' táborhoz sieténk, 's egymás mellett hartzoltunk a' közelebbi ütközetben. A' tsata, ott a' hol mi állánk, leg-hevesebb vala; leg-először ez a' gyáva kezdett meg-futamodni, 's azután vele egygyütt egynehány mellette lévőök; ezeket megint többek követék, 's majd megint többen; és már tsaknem százan szaladtak-meg a' mieink közzül, midőn én, 's még más négy Ifjú, a' meg futottak helyére állánk, biztatásunk, 's tulajdon példánk által ismét bátorságot önténk a' szaladódba, 's végre helyre állítottuk a' rendet, mellynek nem fokára tökéletes győzelem lett következése. — Ebben a' zavarodásban ki-esett fejemből a' Turbán, 's egy mély seb, melynek helyét még most is láthatod a' homlokomon, magam érzése nélkül terített a' földre, de Társaimnak gondoskodása meg-mentette életemet.

Vilfsza jövének — gyáva vetélkedő Társamat meg szabadíták hatalmas Barátjai a' meg-érdemlett büntetéstől. — Én fel gyógyulván, örömmel siettem Kedvesemhez, 's azt hittem, hogy már most erősebben simúlhatok hozzá, mint a' Szilfa a' Szöllő-vefzfő körül, — de Isten! mitsoda változás! — éppen ez a' jele bátorságomnak teve engem' gyűlöletlé — az pedig, az az alávaló, örömmel fogadtatott. Hah! nem annyira szeretének el-vefztése,

2<sup>a</sup>

mint

mint ennek a' meg-vettetésnek oka, 's annak méltatlan volta, a' kiért ezerfzer áldoztam volna fel életemet, 's a' nállam fellyebb betsúlt alávalónak nem érdemlett boldogsága az, a' mi engemet le-ver.“

„Annak meg-kell bocsfzúlódn!“ szólla Nu's-hirván, midőn hevesen fel-állá, 's az Ifjú álmélkodva nézett reá.

„Hogy? mi? ki vagy? - -“

„Jöjj utánnam, 's oda ki, a' hol senki meg-nem háboríthat, többet meg-fogsz tudni“ — Ki-menének. — „En Nu'shírván vagyok,“ szólla a' Monarcha, 's meg-tartóztatta a' Vitézt a' ki előtte leborúlni, 's tisztelni akará. — Hogy hívnak tégedet?“

„Alinak.“

„Ha igazat szólottál, jelenj-meg három óra elfolyása után Thrónusom előtt, 's a' magad szereztséje, és a' más büntetése által meg-fogod látni meg-jutalmaztatásodat.“

Tudván igazságát, meg-jelene az Ifjú a' rendelt időre, 's a' gyávát, és a' húségtelent, térdelve találá a' Nu'shírván' Thrónusa előtt, a' ki reá nem-is láttatott ügyelni.

„Hivattalak téged' Leány; szólla a' Király. Atyád ez előtt húségesen szolgált engemet, 's azért szereztem őtet. Történetből meg-tudtam hajlandóságodat az eránt a' Férfi eránt, a' ki melletted térdel; ha igazán szerezted őtet, mond-meg itt fen hangon, 's annakutánna egy udvari pompás vendégségben, mellyet adni akarok, nyújtsd által néki kezedet, mint Feleség!“

„Leg-nagyobb Király! —“

„Hadd-el a' ditséretet! nem kívánom tölled meg-érdemleni. — Hanem felelj egyenesen! — Szereted-e' ezt a' Férfiút?“

„Igen-is!“

„Nem szereztesz senkit ő rajta kívúl?“

„Senkit!“

„Nem kérte-e' senki kezedet, a' ki ő nálla érdemesebb lett volna?“

„So-

„Sókan kérték azt, 's azok között fok érdemesek — de egy se, a' ki nemesebb, 's előttem kedvesebb lett volna, mint ez!“

„Jó! tehát menj, 's kösd öfzve véle magadat, mindjárt; az én Udvari Papjaim vigyék végbe ezt a' kötést, 's azután ismét vezelsenek ide benneteket, Thrónusom' elébe!“

El-vezették őket; a' Nu'shiván ábrázatja néki tüzesedett, mellyen mind meg idegenedtek, a' kik őtet szorofsabban esmerték. — Komolyan tekintett végig a' Sokaságon, melly Thrónusát körül vevé; meg-esmeré az Ifjat, 's közelebb inté magához.

„Tsudállod talán ezt a' Boszfúállást?“

„Ó nem! szándékat ugyan nem értem nagy Monarcha; de annak böltsnek, és igazságosnak kelletik lenni, mivelhogy azt Te tseleked.“

„Azt híszed? — Talán! maradj itt!“

Nevekedett az Udvariak' zszibongása; ez után kevés minutával el-érkeztek az új Párok. A' Menyaszfzony' Izeméből öröm sűgárgzott-ki, 's ismét le-térdepeltek a' Thrónus zsámolyára, hogy ki-rebegjék kölfönöket.

„Kíméljétek-meg szavaitokat!“ szölla a' Király el-nem titkolhatott haraggal. — Nézz-fel Afzfzony, 's szölj, esmered-e' ezt a' Férjfit?“

Artzája rózza pirofsága halavánnyá változott. — igen-is, hatalmas Király, ez Ali, az én Izsomfzedom Fija.“

„Nem kért e' ez-is tégedet ez előtt? nem ígérted-e' meg néki kezedet, és hűségedet?“

Azt tselekedtem — de —

„S miért nem tartád-meg Ígéretedet?“

Mivel — mivel —

„Ha! Alávaló! mivel inkább Férjfi, hűségesebb Jobbágy, vitézebb Katona völt, mint ez a' nyomorúlt, afzfzonyi, 's eskűvéséről el-felejtkezett fzokevény; mivel egy Sebhely, a' leg-nagyobb dífze egy Katonának, el-rútította homlokának simaságát. — Jól van! te amazt választád, 's a' mellett meg-is kell

kell maradnod! — Fel-óldozhatatlan legyen öfzve-  
köttesed! Adtam néked időt a' meg-bánásra, már  
most lakolj! — Nem szenvedheted Férjed' homlo-  
kán a' ditséretes Sebhelyeket, látsuk, ha jobban  
tetszik-e' azon a' gyalázat' béllyege! Férre ezzel a'  
nyomorúttal, a' ki el hagyta helyét a' tsafában,  
rendetlenségbe hozta Taboromnak forait, 's gyáva-  
ságból tsaknem veszedelembe düjtötte Hazáját! —  
fűfék fel képere a' Haza árulók béllyegét; vigyék  
azután mindkettőjököt a' menyafszonyi kamarába,  
's más nap' reggel hordozzák-meg a' f erentsés párt  
minden átfzáin ennek a' Városnak, a' Heroldnak il-  
lyen kiáltása alatt: Így büntetődjön minden Leány,  
a' ki meg-veit a' nemes szívű Férjfiat azért, mivel  
nem bír külső piperével, és az, a' ki egy alávaló-  
hoz megy Feleségül, azért, mivel az szép, gazdag,  
vagy előkelő!

Sírva, fél-hóltan veté magát a' Szerentsetlen,  
a' Monarcha lábai elébe; reszketve kérte a' Vétkes  
a' kegyelmet, nagy Lelkű módra kéré azt Ali mind  
kettőjökért; de Nu'shírván intett, 's a' Szólgák vég-  
be vivék parantsolatját.

Ellenben kegyelmesen fordúla a' kemény Bíró  
Ali felé: Néked a' Státus jobb Afzfzonynyal tartozik,  
így szólla hozzá, a' helyett a' szebb helyett, mel'yet  
érette el-vesztél. Válasz Udvarom' Szépei közzül,  
's vedd el a' leg-közelebbi Helytartóságot, Vitézsé-  
ged, és hűséged' Jutalmául.

3.

Semmi sem leheté nyomorúttabb, mint Persi-  
ának hadi állapötja, minekelötte még Nu'shírván a'  
Thrónusra hágott; mellyre nézve, annak meg jobbí-  
tása volt leg-első gondja, 's fáradszhatatlan szorgalma-  
tósága által valóban nem fokára tífzeletre méltóvá  
is tette Birodalmát, noha egyfzerre nem írthatott-  
ki minden régi, 's mélyly gyökeret vert hibákat.

Egy-

Egykor, midőn Seregeit vi'sgálta, meg-látott egy derék, nagy tekintetű embert, a' ki me'lfziről figyelmetesen nézte a' Katonák gyakorlásait; 's a' mellett most barátságos mosolygásával jelentette-ki tettzését, majd pedig észrevehetőenül tsóválá Fejét. A' Király jól látta minden ábrázat vonásait, 's alig mene vi'zfza a' Palotába, midőn azt maga elibe hívatá.

Az idegen, (mert a' vólt) meg-jelene. A' Király meg-kérdé, mint ítél a' Sereg felől, 's az lokat, még pedig különös böltseféggel magafztalt.

„De néha úgy tetfzett, hogy bizonyos ideig nem vóltál meg-elégedve; minden bizannyal a' hibákkal, 's azokat szzeretném közelebből meg-esmerni.

Néhány pertzig tartó gondolkodás után meg-val-lá, hogy ő valósággal veit észre hellyel hellyel némelly olyan dolgot, a' mit meg-nem foghat, 's a' melly ő előtte, az egészhez illetlennek látzik lenni. — Nus-hirválnak vidám artzája, 's további kérdezősködése, még bátrábbá tevé, 's szint olly' mély bé-látással, mint bátorsággal számlálá elő mindegygyiket, a' mit ő ki-tetfző gyengeségnek, 's a' mit a' Termé-fzet erőltetést nem értő nyelve hibának nevezett.

Nu'shiván tsaknem mindenben igazságot ada néki, szorgalmatosan meg-jegyzé minden észrevételeit, 's gazdagon meg-ajándékozva erefzté-el. — Már a' Királyi Palota ajtajában vólt az Idegen, mikor a' Fejedelem vi'zfza hívá.

„A' beszélgetés tárgya mellett, majd el-felejtkezém a' Beszélőről. Hogy hívnak téged?“

„Myrsának.

„S a' Hazád?“

„Makerán. \*)

„Makerán? — Bár veszfesem-el Thronusomath a' azt nem gyanítottam, minekelőtte kérdezősködtem volna tölled.“

Es

---

\*) Egy távol lévő Persiai Provincia, ez előtt Gedrosiának nevezték.

És miért azt, győzhetetlen Király! ha hogy egy Szóigának szabad azt tölled tudakozni? "

„Mivel néked meszfzire, igen meszfzire kellett születtetned, és neveltetned az Udvartól, hogy reád ne ragadjon a' hízkelkedés' pestise, 's hogy Fejedet arra vethesd, hogy Uradnak, a' ki életeden, 's halálodon paransol', ki mond az igazságot, 's ott hibákat fedezz-fel előttem, a' hol már mások száz ezerezen is emelték börtsefégemet az egekig. — Milyen örömet megtartanálak itt Udvaromnál! de az leg-fel-yebb-is egy ket héti nyereség lenne, 's annak utánna hihető, hogy egy nemes szívű emberrel kevesebb lenne a' világon. — De még-is marad nékem egy út arra, hogy téged' használhassalak. Menj vilfsza ugyan Hazádnak hegyei közzé, de minden esztendőben jöjj-el ide, nyóltz vagy tíznapra, szembetűnés, és nagy titulus nélkül, 's a' nélkül, hogy valakinek számot adj a' rád bízott dologról, vi'sgálj-meg mindent, a' mi elédbe akad, 's mind ezekről nyilatkozta d ki-nyílt szívvel vélekedésedet. Soha sem sért meg engemet a' te szabad beszéded, 's egy meg-lehető's summából álló esztendei fizetéssel igyekezem ki pótolni fáradságodat, és úti költségeidet; mert hogy azt egészen ki-pótolhassam, ha ugyan te mindég betsülletes ember maradj, arra mind én, mind minden Fejedelem elégtelen.

4.

A' mennyire szerették Nu'shírvánt minden Alattvalói, éppen annyira félték tőlle 's úgy gyűlöltek a' szomszéd Fejedelmek. Annak a' dítseretnek hallása, mely szerént mindég ugyan azon egy Férfiat dítsertek úgy, mint a' ki például szolgálhat egy tökéletes Uralkodónak, végre igen nagy bényomást tett azokra, a' kik színt úgy Fejedelmek voltak, mint ő 's talán még tiszerte inkább vágytak a' Hírnévre, a' nélkül hogy tsak század részével bírtak volna az ő Talentomainak. Nem tudták ötet elérni,

ní, fellyül haladni még kevésbé; azért tehát próbát tettek, hogy rajta győzedelmet vehessenek.

Leg-elsőszőr-is egy a' leg-hatalmasabb Tatór Kánok közzül támadta-meg; annak véletlen bé útése, táborának nagy száma, 's kegyetlen magaviselete meg-rémíté egélsz Persiát. Tsak a' hirtelen való ellent állással lehetett még meg-gátolni ezt a' rohanó patakot! tsak a' Nu'shírván Jelenléte önthetett bátorságot a' hirtelenséggel ölzve gyűjtött Seregbe — Nem késedelmezett azért a' Monarcha Népének elébe állani, 's ellenébe menni az ellenségnek; de tsak egy gondolat nyughatalmatlanítá. — Távollétele alatt szükségesképpen valamellyik Miniszterére kellett bízni a' Fő Város, és a' Státus' igazgatása felett való Helytartóságot, 's annál nehezebb vala ennek meg-választása, mivel többi Szomszédjainak irigy gyűlölségeket esmervén, arról-is bátorságba kellett magát helyheztenni az ellenséges bé-ütés ellen.

Ketten Vézerei közzül különös kegyelemben voltak előtte, úgymint Machmud, és Ómár. Talán mind a' kettőjököt ki-választotta volna, de valamelly titkos harag miatt, a' mit a' gondos Nu'shírván észre vett, azok meg-hasonlottak, 's annál fogva félt, hogy az igen rosz következeséket von Birodalmára. Egyiket tehát ki-kellett hagyni, de hogy melyiket? még azt maga sem tudta meg-határozni.

Még mind a' ketten Ifjak voltak, mind a' ketten, a' mint bizonyosan meg-tudá, szerettek, 's végre meg-határozá, hogy ez által az Indúlat által próbálja-meg; melyik álja-ki jobban a' próbát.

Előszőr is Machmud hívatott elő. — „Tudod, szólla hozzá a' Király, mennyire betsüllek téged, 's ha nem tudnád-is azt, a' mai nap ellen mondhatatlanul meg-bizonyítná. — Hólnap után jókor hajnalban, én 's az egélsz Seregem útnak indul, hogy egy igazságtalan, kegyetlen ellenségnek kevélységét meg-alázzam. — De Ispahánnak-is szüksége van az én távollétem alatt egy főre, 's még eddig te vagy az, a' kit ki-választottam, ha egyébb aránt

Ura

Ura lehetfz annyira magadnak, hogy fzerentsédet egy áldozaton meg-vedd.“

„S mitsoda áldozat az, leg-böltsebb Fejedelem?  
„Te fzereted Fatimát, nagyon dítserik az ő szépségét, 's a' mi több magafztalják fzívét-is — Hajlandóságodat éppen nem kárhoztatom, de azt nem akarom, hogy az a' Férjfi, a' ki helyettem Thrónusomba ül, azt az Indúlatot hagyja magán uralkodni; a' melly véle fokfzor más kötelefségeit elfelejtethetné; a' mellytől el-ragadtatva, fokfzor Barátnéja kebelén fzunnyadna az alatt, míg Jobbágyaim bölldogsága, vigyázást, és munkálódást kíván. — Rövideden: hogy az én utánnam, az egész Birodalomban első helyre fel-hághafs, fel kell áldoznod Fatimét. — Válasz annakoltáért, 's adj feleletet; de nem most mindjárt, ne hogy meg-határozásoddal ne hirtelenkedhefsél. Menj ebbe a' Szobába, ott magadra lehetfz, 's egy óra múlva hívatni foglak.

Némán távoza-el Machmud, 's alig ment el, midőn Ómárt-is elő hívák, 's néki-is hasonló ajánlás tétetett, tsak hogy itt a' Zaide neve álla a' Fatiméjé helyett.

Bánkódva tölté-el Machmud az idejét, Ómár magát hirtelen meg-határozá. A' rendelt időre elő hívattatván, mind ketten meg-jelenének a' Monarcha előtt, 's előfzfzör-is Machmudnak parantsoltatt, hogy fzfzljön.

„Az Örökké-valónák áldása, el-kezdé ez félig halható, de lafsan lafsan nevekedő hangon, ömöljön ezerfzeresen a' Nu'shírván Thrónusára; de éppen olyan kegyelmesen engedjen meg ő-is Szolgájának, ha nem fzfzthat az néki tettése fzerént. Néked fzfzlgálni, nem tsak Javaimnak fzfzabadságomnak, és fáradságomnak, hanem még életemnek sem kedvezni, e' vólt meg-határozott fel tételem attól a' naptól fogva, mellyben Udvarodba jöttem, e' vólt egyedül való törekedésem Ifjúságomtól fogva. Ha ezek közzül kívántatna valamellyik, most-is örömmel áldoznám-fel. De engedj-meg nékem te a' ki

tsupa

tsupa Jóság vagy, ha egygyetlen egy pontban nem csak Jobbágy, hanem ember-is, és Férfi vagyok. — Még távol voltam attól a' fényes méltóságtól, melyre engemet a' te kegyelmed fel-emele, midőn már Szerettem Fatimét, és birtam-is az ő szívével. — Attyának kevélysége el-választott akkor bennünket, de ő maga hűséget esküve nékem, 's meg-tartá azt. — 'S most, most foszthatnám-meg ő tőlle? — Király, hogy hihetnél te azután annak a' Férfjnak, a' ki egy fényes hivatalért képes vólna ezer szentséges esküvéseket meg-szegni? — Ha a' Hazának Java vólna az, vagy pedig én vólnék az egyedül, a' ki ezt a' terhet el-velselhetné — akkor talán ingadoznék. De most, midőn ezeren-is vagynak, a' kik szint annyi érdemmel bírnak, mint én, most minden Atyám-fiai előtt nagyra vágyásnak tetszene az, melly el-felejtetné velem esküvéseimet. Hogy Fatimét hónapok-ig ne látsam, azt esküvéssel fogadom, 's el-tűröm addig, a' míg le-nem roskadok az irtóztató tereh alatt; — de hogy rólla örökösen le-mondhassak, azt meg-nem foghatom gondolatommal.

„És ez a' te végső meg-határozásod?“

„Ez. Nem lehet változhatatlanabb a' Halál Angyal szava.“

„Hátha ismét a' porig alázlak, mellyből fel-emeltelek?“

„Azt meg-teheted Monarcha, de nem fogod tselekedni; te szánakodol az ember' gyengeségén, de loba sem bünteted-meg. De ha azt akarod, itten vagyok; tselekedj velem, a' mint a' te böltses-ségednek tetszik.“

„Hát te Ómár?“

„Én, el kezdé ez, magával való meg-elégedést mutató artzával; én igyekezni fogok, hogy ne olly ön hasznom keresve szolgáljak Királyomnak. Nem csak Machmud szeret, és szerettetik viszlá. Én-is imádom az én Zaidémet, 's ő előtte-is kedves vagyok, mint tulajdon Lelke. Többet, mint húszat a' leg-gazdagabb, és leg-szebb Persák közül vetett

ő még az én szeretetemért, de Tenéked nagy Monarcha, most örömet fel-áldozom ötet.“

Nu'shírván halgatott, halgatásba vólt merülve körülötte az egész Udvar; mindenek' szeméből bizonytalanság látszott-ki, némellyek már szánakodó szemekkel néztek Machmudra, löbben pedig megvetve tekintének rá, — Egyedül ő maga vólt nyugodtan.

„Még-sem reszketfz erre a' Példára? kérdeze a' Király.

„Nem.“

„Jözte tehát, és fogadd-el kezemből az én távollételem alatt az Uralkodó páltzát! — Te álhatatos Férfiú vagy, és bizonyosan hűséges Helytartó 's hív Jobbágy-is fogfz lenni. Nem hívánhatok olyan híjjában valót az én Szólgámtól, hogy arról el-felejtkezzen, hogy ember. Egy nállam nagyobb Úr, ennek a' Világnak Teremtője, nyomta-bé belső érzéseitekbe ezt a' kötelefséget. En alább való vagyok ő nálla hatalmamra, és érdememre nézve, 's még-is az én parantsolatim elébb valók lennének az övéinél? ó nem! örömet bízom magamat arra, a' ki Ő eránta hűséges maradt. — Ímé Machmud, itt van méltóságodnak külső Jele; éppen olyan álhatatosan, mint a' mint az emberiség' első kötelefségét bé-töltötted, tégy most eleget a' Pólgári Törvények' kötelefségeinek-is!“

Hangos kiáltással jelenté-ki az Udvar tetszését a' nemes Izívű Fejedelemnek. Mélyen hajtá-meg magát Machmud, meg-tsókolta a' Thrónus zsámolyát, 's el-fogadá az Uralkodó páltzát.

„Te pedig Ómár, Nu'shírván a' másik oldalra fordúlt: híjjában hízelkedtél híúságomnak. Az olyan, a' ki a' Szeretet mindenható Törvényeit egy fényes méltóságért fel-áldozza, nem könnyebben tselekedhetné-e' ugyan azt egy Királynak tsekélyebb parantsolatival, ha valamelly hatalmasabb Ellenség fenyegetné, vagy fényesebb szerentse kettsegtetné? — Talán fundamentom nélkül való bizodalmatlan-

zágom, de azt kívánja az Okofság. Menj vizsgálja azért a' magános állapot nyugodalmába, 's eddig való szolgálatod' jutalmául, végy minden elfzendőben egy meg-lehetősz számból álló Summát egész életedben."

5.

Mindenkor nyitva vólt ugyan a' Nu'shírván Palotája minden előtt, a' ki nálla fegedelmet keresett; de leg-inkább három nap vala ki-rendelve egy héten az igazság ki-szolgáltatására. Akkor mindenek Jelenlétében ült-fel a' Thronusra; meg büntette a' vétkest, 's óltalmazta az el-nyomattatott Igazat a' Mahobed Kán intései Izerént, 's a' leg-ölvze zavartabb tselekedeteket Salamoni böltséfséggel ítélte-meg. — Egykor, éppen ilyen napra esett születése' Innepe; 's azon fogadása által, hogy ezen a' napon ha tsak lehet, mindennel jól tefz, minden vétkesnek megbotsát, vagy leg-alább egyre se mond halálos ítéletet, meg-vóltak köttetve kezei. Egy embert vezettek elébe, a' ki meg-lopta Kintstárját, és fontos Királyi jövedelmeket pazérlott-el; Nu'shírván meg-engede néki.

Egy más embert vezetének hozzá, a' ki Szerelem féltésében, szép Feleséget ártatlanul ölte-meg. Nu'shírván tsak arra bünteté, hogy egész életében nyakába hordozza annak képét, 's hogy vesztésgének emlékezetére minden nap olvassa-el azt a' dítsérő éneket, mellyet ő, égvén a' Izeretettől, házasságának első napjaiban tsinált vala arról.

Egy Tolvajt vittek elébe, a' ki már régen meg érdemlette vólna a' leg-kínosabb halált; 's a' Monarcha tsak örökös dölgozásra kárhoztatá! Egy szóval, nagy számú vétkeseknek vagy el-engedődöt, vagy leg-alább meg-enyhítődöt meg-érdemlett Büntetések; 's már le-akara szállani Nu'shírván a' Thronusról, midőn botjára támaszkodva egy Öreg elősullogott, nagy bajjal hatolt keresztül a' Sokaságon, 's fel-hangon kiáltá ezt; O Igazság tételt, Igazság

tételt kérek tőled leg-jobb, és leg-igazságosabb Király!

„Miben?“ kérdezé a' Monarcha, a' ki ismét mindjárt le-üle Székibe.

„Ó Király, — tsak két minutáig — nem tudok, — a' lélekzetem —

„Végy azt szabadon jó Öreg, addig örömet várakozom.

Meg tselekvé azt, 's így kezdé befzédét:

„En kereskedő voltam Ispahánban, gazdag valék, 's egygyetlen cgy gyermekem volt, Ahesa nevű a' ki ottan körül a' leg-gyönyörűbb Leány vala. Házamnál neveltem-fel egy jó Barátomnak a' Fiját. Kicsiny korában hagyta ötet nékem az Attya, 's ő maga Izegény volt; mindég úgy tartám ötet, mint magam tulajdon gyermekét; Tanítót adtam mellé a' Böltsétség meg-tanulására, 's pénzt a' gyönyörűséggel élésre, 's örömmel Izemlétem, hogy nevedő Leányom ötet titkon Izereté. — Hufzonnégyszáz éves korában Udvarodba hoztam ötet, minden nap láttam fellyebb hágni Izerentséjét; végre főfő méltóságban látam ötet, 's által adám néki Leányommal egygyütt minden Vagyonomat! nem kívántam tőle egyebet, hanem tsak, hogy hagyjon nyúgodalomban, és tápláljon. — Hah! mint kölzönte, ezerfzer esküve örökös háládatolságot, 's óh — az' háládatlan! semmit se tartott-meg abból! — hanem annakutánna midőn már birtokában volt mind' annak, a' mi az előtt enyém vala, engem meg-útálván, rám se nézett, el-idegenítette töllem Leányom Izívét, 's végre hogy panasz kiáltásom meg-ne háborítsa többé nyúgodalmát, a' házának hátúlso részében egy fére lévő Kamarába zárt, 's alig adatott egy kevés táplálékot nyomorúlt életem' fel-tartására. Ma, midőn ezen az Innepi napon, minden örvendezett Ispahánban, el-hagyott a' Vezetőm egynehány pillantatig; egy mellettem hűségesnek maradt Szólga, hafználta ezt az alkalmatolságot, fel-törte Szobámnak ajtaját, három útzán vitr keresztül a' vállain, 's egész eddig

a' Gyülekezetig hozott, melly körülvette Királyi Széket, 's a' hol reménylem nem engeded, hogy so-  
káiig efedezzem a' Bofzszuállásért."

Ekkor fel-állá Nu'shírván nemes meg-indulás-  
sal, könnyező szemekkel nézett-fel az égre, 's így  
könyörge fent hangon: Örökös Valóság! meg-engedj  
ha most meg-fzegem esküvésemet, azt a' szent eskü-  
vést, hogy soha sem hozok véres Itéletet azon a'  
napon, melly nékem az életet adta! Nem minden  
esküvés meg-fzegése véték, most annak meg-tartása  
lenné az. — Meg-engedtem a' hűségtelen Jobbágy-  
nak, meg-botsátottam a' gyilkosnak, és a' Tolvaj-  
nak, de hogy a' leg nagyobb vétet, a' Háládatlan-  
ságot el-nézzem, az annyit tenne, mint vilzsa élni  
azzal a' páltzával, mellyet Te adál kezembe! —  
Vezér Ali! mindjárt siels oda elégséges számú Férj-  
fiakkal, a' hova ez az Öreg fog tégedet vezetni; ha  
mindent a' szerént találz, a' mint ő itt el-beszélle-  
te, a' kötelességéről el-felejtkezett Fíjú sinórral bün-  
tettelsen, Feleségének pedig, az el-fájult Leánynak  
Sorsa, egyedül me-sértetett Attyának tetfzésétől függ-  
jön, a' ki minden javaiba tételsen vilzsa.

## 6.

Harmintz esztendő telt már el Nu'shírván  
az uralkodásban, 's még-is Ifjúi erővel bírt, még-is  
úgy szerették őtet, mint uralkodásának első napján.  
Ezen harmintz esztendőnek utolsó napján, fel-gyúj-  
tette ő minden Fő embereit egy pompás Vendégség-  
re, 's velek egygyütt örvendezett, mint az Attya  
szokott gyermekei között.

Még lemmi Törvény nem szorította határ köz-  
zé a' borral élést, 's az öröm habzott a' tágas po-  
harakból. Ekkor Nu'shírván ezt a' kérdést tette-fel:  
hogy mellyik szempillantását tartják leg-bóldogabb-  
nak az ő Uralkodásának?

Lehet gondolni, hogy egy ilyen szabad tetfzé-  
sű pont felől, igen különbözőknek kellett lenni a'  
vé-

vélekedéseknek. Némellyek azt a' napot vallották, a' mellyen ő a' hatalmas Tatar Khánon győzedelmet nyert; mások azt, mellyen néki az első Fija született; mások pedig azt, a' mellyen néki három nagy ki-terjedésű Tatar Tartományok önként alája adták magokat. — Egy szóval a' hány Fő, annyi volt a' különböző értelem.

Nu'shírván mosolygott, midőn az ő vélekedéseket, 's vélekedéseknek külömbiségét látta. „Ti mindnyájan hibáztok, Kedveseim, így szólla ő; de a' ti tevelgyésetek meg bortsátható, sőt el-kerülhetetlen mind addig, míg meg-nem haljátok azt a' kis Történetet, melly rajtam életemnek leg-nevezetesebb szempillantatjában történt.

„Mindnyájatoknak emlékezetében fog még ama' rettenetes éjtlzaka forogni, a' mellyen egykor a' Schach Akiba ellen való Taborozásomban egy nem reményeltt ellenséges ki-tsapás a' mi táborunk' nyugodalmát a' leg-rettenetesebb módra meg-háborítá. — Az én egygyik Fő Vezéremnek hűségtelensége nevelte ezt a' vesztéséget; Fele Seregemnek az ütközet helyen maradt, a' másik fele szél'yel volt szórva; 's én minden Követő, magam őltalmazásomra szükséges fegyver, 's életem fel-tartására meg-kívántató eszközök nélkül, el-bódúlva szaladtam egy közel lévő erdőbe, a' hol egy igen sűrű fának a' tetején egélfz virradig el-vóltam rejtve. Végre megviradt, 's én egy Parafztot láttam magam előtt elmenni. Ábrázatja ki mutatta szívének jóságát; le-fzállék a' fáról, meg-esmértetém magamat vele, 's kértem őtet, hogy mutassa-meg nékem a' szabadulásomra vezető útát.

Ő térdre esett előttem. „El-vagy veszve Király, így szóllott hozzám, ha egynehány lépést merfz még tenni tovább ebben az öltözetben; az egélfz erdő körül van vétetve az ellenségtől. Minden el-fog téged árúlni, mihelyt meg-látnak. Vesd-le azért ezt a' Királyi ruhát. Iné itten van az enyém; jobb hogy én ruha nélkül mezítelenen térjek vízfzra, mint  
sem

sem hogy az egész Persia' reménye elvesz-  
szen.

Hijjában vonogattam magamat elfogadni nagy lelkűségét; által nyújtá nékem a' maga ruháját, az enyémet pedig nagy bajjal elmeríté egy közellévő motsárba; szerentsésen kereftül vezetett az erdőn, 's végre elvált töllem, minekutánna erősen rá biztam, hogy mihelyst meghalja, hogy Ispahánba szerentsésen megérkeztem, jelenjen-meg ott, elvenni hűségének jutalmát.

Tovább folytattam útamát egy Tartományon kereftül, melly elvölt borítva halálos ellenségeimtől, a' kik ekkor szokások ellen-is meglehetősen emberiséggel bántak az én Alattvalóimmal, mivel Akiba úgy nézte már őket, mint magáéit; 's én ekkép' estve felé éppen megérkeztem egy Faluba, a' hol egy a' többiek között kitérfő kunyhóban szálást kértem, azt nyertem-is.

Itten valék most, egy tsoport félig részeg parafzok között, 's könnyű elgondolni, hogy Lelkem melly rettenetes nyughatatlanságban forgott. Ezekre nem ügyelvén, már éppen elakarék vala szunnyadni, midőn egy a' Mogolok Seregéből való tsapat békopogat: felnyitják nékik az ajtót, 's a' Vezér így szól hangos szóval:

„Akiba, a' legnemesebb lelkű győzedelmes, és legnagyobb Monarcha, közönségelsé téteti általam, hogy ő mindennek, a' ki néki valami jelentést fogna tenni az elfzökött, és a' mint mondják itten kóborló Nu'shírvánról; a' ki ötöt akár elevenen, akár holtan által adná, azt az ő Birodalmának legnagyobb Tartománya felett Helytartóvá teszi, 's véghetetlen Kintseknek fogja tenni Urává.

A' tsapat tovább lovaglott, én pedig olyan nyughatatlanságban maradék hátra, a' mellyet leírni lehetetlen.

„Hm! elkezdé meglehetősen szűnés után, a' ki legöregebb vala az asztalnál; hallottátok e' a' Fel-tételt? 's mit mondatok reá?“

„Hogy az igen szédítő.“

„S ugyan volna-e' itt köztünk valaki, a' ki azt meghalgtatná? ha feltevezem, hogy megtalálná-is a' Királyt, 's hatalmában állana-is, hogy őtet kiadja a' Mogolnak?“

„Egy sints! — egy sints! — Én legalább nem — én sem! — Egy sints! “ez hangzott egynehány pillantatig minden szájból.

„Nékem úgy tetszik, így kezd-e'l szólni egy a' legöregebbek között, midőn már minden eltsendesede, a' ki csaknem hasonló vala az elsőhöz: nekem átaljában úgy tetszik, hogy Schach Akiba azt a' Tartományt, mellyet már tökéletesen úgy néz, mint tulajdonát, még igen kevéssé ismeri, midőn olyan gondolatot jut at elzébe, hogy egy ilyen feltevést kihirdettefens. Igaz, hogy lebetnek köztünk elég gazemberek, 's én magam-is esmerék egynehányat, a' kiknek csak tíz, vagy tizenkét lépésnyire híszek; de hogy itt köztünk csak egy is találkozna olyan, a' ki egy olyan Királyt, a' ki minket olyan atyai módra szeret, 's érettünk olly' fokot tett, elárúlna, azt nem hihetem.“

„Én a' ragadozásból semmimet se szabadíthatam ki ezen öt aranyon kívül; de ha nekem Akiba egy részről tíz ezeret ígérne, Nu'shiván pedig más részről ezt az ötöt kérné-el töllem megfzabadulására, örömmel adnám néki oda, 's amazt soha el-nem fogadnám.“

„Nekem pedig, elkezdé egy harmadik, egy szép Jólzágom van; de ha ő azt kívánná töllem, ő, a' ki most olyan lokat vesztett, mindjárt övé lenne; 's én kézfzebb lennék egy bottal az egész Országban elindúlni, hogy kenyeret koldúihafsak“

Egy Ifjú Siheder, a' ki a' Szobának szegletében üle, karjával egy gyönyörű ifjú Parafzt menyetskét keresztül ölelve, 's mind eddig az ideig egy szót se szóllott; felállta ekkor, 's közelebb jött az Asztalhoz. — „A' mint itten láttok, így szólla, azonképpen szabadítottam meg életemet. Mind az, a'  
mit

mit még magaménak nevezhetek, ebből a' felső ruhából, 's ebből az Aszszonyból áll. — Midőn a' házam lángolt, 's én elszaladtam, még akkor megszabadítottam egy pénzes erfényt, a' melly nagy volt, 's nehéz; a' ti fél Falutokat megvehetném rajta, ha még megvólna. — Lábaim, hozzá szokván a' szaladáshoz, gyorsan vittek; de nem sokára vízfza tartóztatott Feleségem, a' ki elalélva, karjaimon lehegett mellettem. — Egy búja ellenséges Lovag meglátá ötet, utánnunk rugafzkodott, megragadá ötet, felveté lovára, 's akara vele nyargalni; de én mintegy a' szél szárnyain szaladtam utána! — Vedd-el életemet, így ízöllék, 's megtartóztatám lovának zabláját; vedd-el életemet, ha ragadozó fene Vad vagy! Ha pedig ember vagy, vedd-el ezt az erfényt, 's add vízfza érette Feleségeimet! azt, a' mi tsak egyedül drága még előttem e' földön! — 's ő elvette az erfényt, az Afzfzont pedig vízfza adá.

Derék! derék! — így szólla az egész Társaság; igen szép volt mind tölled, mind ő tölle!

„Ebből megítélhetitek, folytatá szavait, hogy milyen véghetetlen kedvesnek, sőt hogy kedvesebbnek kell ő néki én előttem lenni az életemnél! De még-is van egy valaki, a' ki e' földön előttem kedvesebb, 's ez a' valaki Nu'shírván. Ha ő ide jönne, 's megszeretvén Feleségemet, a' maga részére kíváná ötet töllem, — a' Náp' fényre tüzére esküszöm, egyzyik kezemmel a' könnyet törúlném-le szemeimből, a' másikkal pedig által nyújtanám néki ötet! — mert mindég illendőnek tartom azt; hogy mi annak, a' ki minket olyan örömet tenne bóldogokká, és fokakat-is bóldogított közzülünk; legkedvesb' indúlatainkat-is fel áldozzuk a' végre, hogy az óvéinek eleget tehelsünk.“

Ekkor hangos nevetés támadt. — „Ezt lehet igazi húségnek nevezni, így szólla egy az Ifjabbak közzül: Idegen, te többet ajánlottál, mint mi mindnyá-

nyájan! — De mit szólasz te erre, ifjú Afzfonyka? meg-vólnál-e' te elégedve a' tserével?

„En ugyan;“ így szólla ez, 's el-pirúla, fo-ha sem kívánom azt, mert olyan hévvel szeretem Fér-jemet, hogy egy mennyei Kép sem tetszene ő ná-la jobban; de ha néki, mint Uramnak egy ilyen tserében engednem kellene; az a' Reményseg, hogy egy olyan Férfi' hajlandóságának, mint a' millyen-nek én Nu'shírvánt lenni gondolom, tennék az ál-tal eleget, elégséges vólna engemet valamennyire vi-gasztalni.“

Újjabb katzaj kezdett hangzani, tsak én fedez-tem-el ábrázatomat kezemmel, 's egy öröm könnyű szivárgott szemembe. — De képzeljétek Barátim, tsudálkozásomat, midőn most az, a' ki legöregebb vala az afztalnál ülők közt, az, a' ki erántam való szeretetből legelőszőr tevé a' kérdést a' Gyüleke-zethez, fel-kelt, 's ezen szavakkal tífzetelettel fordú-la felém:

„S te még-is késedelmezel Monarcha, még sem akarod magadat meg-esmérteni azok előtt, a' kik Tégedet ilyen forróan szeretnek? — A' legelső szempillantattól fogva megesmertelek tégedet, ezen hozzád illetlen ruha ellenére-is, a' mellynek téged' elkell titkolni; de halgattam, hogy Társaim véle-keéseket kitanúlhasam. — Most, midőn én azt tellyesítettem, a' te szemeid előtt tellyesítettem, most enged-meg nékem, és nékiek, hogy térdeidet át' ölelhessük.“

Ó ha én lefesthetném előttetek az én ekkori megütődésemet, a' Sokaságnak előlzfőri meghábo-rodását, 's az azután következő örömét, valamint átaljában az én érzéseim' változásait-is! Akkor — va' sággal a' legtífztább Hálával eltelve — felnéz-tem az ég felé; akkor érzetem a' Virtusnak egész bődögságát; 's éppen ez az éjtzaka, mellyet sok Történet Íróim a' legnyughatatlanabbnak tartottak egész életemnek minden éjtzakái között, ezen tör-ténet, 's annak az örömnök látása által, hogy an-nyi-

nyíra szerettetem, a' legbóldogabb volt mind azok közt a' mellyekre tsak emlékezhetem.

Minden vídámon volt körültem, tsak az ifjú Afzszony volt elfzégyenülve: de ötet-is közelebb inttettem magamhoz. — „Illetlen volna azt kívánni tőlled, a' minek tellyesítését Férjed az imént szentül fogadá — de leg alább mind ő, mind te megengeditek nékem, ezt az egy tsókot; 's mától fogva ditsekedhez vele, hogy tégedet még egy Királyi ajak-is nyájasan megtsókolt.

A' Nap' feljöttével gyalog tovább mentem; egy hűséges útmutató vezetett engemet járatlan bokrokon kerefztül, 's végre három nap múlva nem sokára szabadságban, és bátorságban láttam magamat, 's rövid időn, a' mint mindnyájan tudjátok, egy újonnan gyűjtött Seregtől támogatatva, szereztsés lettem egy tökéletes győzedelem által.

7.

Azokban a' megmérhetetlen Tartományokban, mellyeken a' Nu'shírván páltzája uralkodott, lehetetlen vala az, hogy mind azok a' Milliók tsak egy Vallást tartották, 's tsak azon egy Istent vallottak volna igaznak. Nu'shírván ugyan maga megmaradt Eleinek hite mellett, de olyan Túredelemmel, melly a' mi mai időnkben ötet a' Naturalistákon, vagy Indifferentistákon fellyül emelte volna. — A' Keresztyén Tudomány ugyan már akkor régen felhagott a' Római Tsászárság' Székire; de a' sokféle Szekták öszve rontsolák az Ekkleziát: az Arriánusok, Nestoriánusok, Pelágiánusok, 's tudj' Isten még mi tsoda Ánusok, olyan testvéri módon gyűlöltek, 's olyan kegyetlenül üldözék egymást, mint valaha a' Pogányok tselekedtek, 's egyenetlenséget terjesztettek-el az egész Római Birodalomban — Nu'shírván használta ezeket a' külső viszfzavonásokat, hogy egyformán nagynak mutassa magát, mind úgy, mint ember barát, mind úgy, mint uralkodni tudó Monarcha.

cha. Midőn egygyik Felekezet fellyül haladta a' másikat a' Konstantinápolyi Udvarban, 's tsoportonként üzte-ki a' vele ellenkezőket, Nu'shírván örömet befogadta Országába a' Kiköltözőket, a' hol a' nélkül-is erős lábra kapott a' Keresztyén Hit. Az egymást eltérés volt az, a' mit nékiek fel-kellett fogadni, a' mit meglehető hűséggel meg is tartották, mivel láták, hogy ők itt gyengébbek, — Elégge kedves volt előtte a' betsülletes ember, már tsak úgy, mint betsülletes ember; a' nélkül, hogy szorosán kikérdezte volna, ha a' napot imádja-e', vagy Jupitert, vagy pedig a' Messiást; 's három Fő Miniszterei között egygyik Gueber volt, a' másik Pogány, a' harmadik Keresztyén; a' nélkül hogy tudta volna az ember bizonyosan, mellyiket szereti leginkább közzülnök.

Az nem esméri a' Papokat, a' ki azt hinné, hogy ezt az uralkodó Vallás' Papjai fokáig békeséges türéssel nézhették volna. Az elsőbb éftendőkben ugyan, midőn a' külső háborúk nyughatatlanáná tevék, 's megrefzkettették a' Nu'shírván' uralkodását, meghalgatták; 's örömet hagyták magokat óltalmaztatni az ő Katonáinak fegyverek által, a' nélkül, hogy kérdezték volna, ha azok eretnekek, vagy igaz Hitűek' fegyverei-e'? de alig volt Persia kívülről tsendefiségben, midőn szentül fogadák, hogy őket igaz Lelki esméretek arra kötelezi, hogy azt belőlről öfzve dúlják.

A' Nu'shírván éles tekintete éfzre vette igyekezeteket, 's feltevé magában, hogy azt még virágjában semmivé teszi. Némelly kis lázzadások, mellyekben a' Nép' Bontzjai által öfzönöztetvén lerontott egy két házat azért, hogy azoknak lakosai Hétfőn bőjtöltek, holott a' Szomszédjaik azt Kedden tselekvék, most szokatlan keménységgel büntetettek; 's két Papok, a' kik kitudódtak, hogy magok voltak nyilván való okai az egész dolognak, hivatalok' ellenére megsinórozattak a' tömlőizben; míg az alatt Nu'shírván, az ő félig eltitkolt kivégeztetések' nap-

napián, gondos előrelátással, gabonát 's pénzt osztott-ki a' Nép között, melly azután nem gondoskodott Pártütésről.

Egy ilyen rendkívül való példaadás, melly más Fejedelemben nem maradt volna büntetés nélkül, hanem csak a' közönségesen szerezett Nu'shírvánban, még inkább felbőszítá a' Papságot; de nem mérészeltek újra nyilván való Jelt adni a' Pártütésre, mivel rémítette őket a' Monarchának mindég talpon álló Serege. Mellyre nézve a' Fő Papok azt tévé-fel magában, hogy valami olyan menedéket vegyen elő, a' mihez egyéb aránt ritkán szoktak a' Fő Papok folyamodni, tudni illik — a' szóval való megmutatást.

Egy nagy Innepi napján Persiának, midőn Nu'shírván a' közönséges piatzra helyhezette-ki Thronusát, és nézte Népeinek inneplését, előlépett ez a' buzgólkodó, 's intette őtet, hogy gondolja-meg, hogy ő az Istennek Helytartója, a' ki Igazságot szerez, 's azt kíván elterjeszteni, és hogy az azt nem nézheti helybe hagyással, hogy az ő Fija, a' Hitetleneket óltalmazza, és hogy legnagyobb Tifztségekben olyan embereket szenved maga körül, a' kiknek példája másokat is hasonló tévelygésekre vehet. — A' Beszéd minden kitelhető mesterséggel, és tűzzel vólt készítve, és elmondva, 's maga a' váratlan dolog, és az azok' mindent meg-tagadó szabad bátorságának tsalárd színekkel való festése, még hathatósabbá tevék azt.

Egyedül Nu'shírván halgatta azt meg egyforma hidegséggel kezdetétől fogva a' végéig, 's annakutánna vizsgáló Tekintetet vetett a' Sokaságra, melly Thronusát körül vevé. Akár merre nézett, minde- nek' szeméből azt látta, hogy nyughatatlanul várják feleletét, de ez a' várakozás külömb külömbféle formákban mutatta magát. Az úgy nevezett Igazhíűek azt kívánták, hogy Nu'shírván valami legkisebb intést adjon arra nézve, hogy osztán az Istennek nevében fojtogathassanak, 's öldökölhessenek; az úgy gon-

dolt hamis hitűek féltek, 's tartottak legközelebbi fozmfédjaiktól, mint a' kik kevésbbé valának hatalmasok, óhajtották a' Békefséget, 's még-is alig merték reményleni; mert megvi'sgalák magokat, hogy hát ők hasonló esetben mit tselekednének. — Nu's hirtván látta ezt, halgatott még egy két minutáig, 's annakutánna olyan vidámon mosolyga, a' mint mosolyog az olyan Bölts, a' ki Igazságot keres, 's már most érzi, hogy megtalálta azt.

„Pap! „így szólla, te egy olyan beszédet tartál, a' melly ditséretére válik elmebeli tehetségeidnek, 's reménylem-is hogy megértettelek. De a' dolog fontosabb, mint sem hogy azt ma bizonyosan megítélhetném. Azon kívül a' mai nap öröm Innep, nem illik, hogy ez megszentelteleníttesék a' vilzavonás által! Hanem hólnap tíz óraker gyűljön öszve ez az egész Sokaság Palotám elébe, 's halja-meg Itéletemet?

Engedtek parantsolatjának; alattomban intézetekeket teve, 's midőn a' tizedik óra elérkezett, lóháton jelent-meg Királyi Palotájának kapuja előtt, 's így szólla: „A' ki engemet szeret, jöjjön utánnam a' Városon kívül!“ Mindnyájan követték. Ez egy hasonlíthatatlan Jelenés vala; olly' sok ezereknek nyughatatlan, de még-is tsendes várakozása, az utánna menő fokaságnak zsbongása, és az a' merő tekintet, mellyet mindnyájan reája szegeztek, a' Papok bizonytalansága, 's az ő artzájának nyugodt volta. — Közel a' Városhoz vólt egy nagy darabb Búzföld; itt megállapoda a' Monarcha, 's közelebb inté a' Fő Papot.

„Lásd, szent Férfiú,“ így szólla, „ez a' megáldatot Föld két Gazdáé, az egyyik közzülök azt a' Vallást valja, a' mellyet Te, és én igaznak esmérünk; a' másik egy Keresztyén. Mond meg nekem, hol válik-el egymástól mind egygyiknek a' tulajdona? — Halgatsz? Jól van! ha ez talán elmékedésnek tetszik előtted, nézz ide! Itt van két egy Testvér! mind kettő szép; az ő Attyok és Anyok kü-  
löm.

lömböző hiten voltak; a' Fijú az Attyának, a' Leány az Annyá' hitében neveltetett-fel. Mond-meg nékem, mellyik közzülök az igaz, és mellyik a' hamis hitű?"

A' Pap akadozott. — „Hogy mondhatnám azt meg, Igazhitűek Fejedelme! mitsoda befolyása lehet a' Vallásnak az ember külsejére, kivált pedig a' földek' termékenységére?"

Nem? valósággal azt hiszed, hogy az az Isten, a' kitől származik a' Mezők áldása, és az embernek szépsége, femmi külömbséget nem tesz azok között, a' kik őtet igazán, vagy hamisan szólgálják? Ha megvallod azt, hogy az, a' kinek az egész Világ megváltoztatása csak egy intésebe kerülne, az ő Jóságának kiofztogatásában egyforma kegyelmességgel mutatja magát azok eránt, a' kik őtet a' Megfeszítettnek; vagy a' kik a' napnak képe alatt imádják: ó engedd-meg hát nékem-is, hogy én, mint az Istennek Helytartója, kövessém az én legelső Uramnak törvényeit. A' bizódott én reám, hogy Alattvalóimnak nyugodalmok, és Bóldogságok, nem pedig hogy Hitek felől gondoskodjam. Uralkodhatok az ő tefi tselekedeteiken, de nem az ő Lelkeken. Az amabban esett hibákat megtudom, 's meg-is fogom büntetni; az ezekben valókat büntesse-meg az, a' ki azt teheti, 's a' ki szánakodva nézne-le reám, ha tettetett Imádságra kényszeríteném Alattvalóimat.

Halálos tsendesség uralkodott még-egynehány minutáig, midőn már Nu'shírván elvégezte beszédjét. Annakutánna mindnyájan örömmel kiálták ezt. „Áldásék a' jó és bölts Nu'shírván!" Tsak a' Papok mentek haza elnémúlva Házaikba, 's nem mérfélek többé a' Népet lázzadásra, 's Türedelmetlenségre ingerelni.

8.

A' Persiai Költés mestersége soha sem vólt olyan fényes állapotban, mint a' Nu'shírván uralkodása alatt. Minthogy az ő Udvarában nem vólt más Nyelv szokásban, hanem tsak az, a' mellyen be-  
 fizéltek közönségesen az Országban; 's minthogy maga a' Monarcha olyan alázatosan gondolkodott, hogy azt hívé, hogy az ő Attyainak, 's Alattvalóinak Befizédmódja, semmiképpen sem alacsonyítja meg Királyi nyelvét; ezen okból az ő jó Költőinek az a' másutt ritka szerentséjek is vala, hogy a' Monarcha őket betsülte, olvasta, és — megértette.

Könnyű elgondolni, hogy azok ezt némelly dítséret Odák, némelly magasztaló Prologusok, néhány allegóriai néző Jétékok, 's más ilyen elmés hízelkedések által igyekeztek vilzsa pótolni. De az olyan kevéssé esmérte a' Nu'shírván nemes, és dítséretre nem vágyó Szívét, a' ki azt hitte, hogy éppen ez által téfzi magát előtte kedvelsé.

„Azon igyeklzem, mondá gyakorta, hogy az időmnek megnyerésére, tsak jó Írásokat olva'sak — Mellyre nézve minden roz' Költemény, már az akár a' legalább való Jobbágyomra, akar én reám van intézve, mindjárt az ötödik, vagy hatodik Sornál kiesik kezemből. De még sokszor a' jók mellett is boz'szonkodom, hogy ha azok nem állanak egyéb-  
 ből az én dítséretemnél. Szeretem azt, ha nem tsak az előadásra, hanem a' Matériája-is megérdemli valamelly éneknek a' dítséretet, vagy ha valami újjat tanulhatok belőlle. De millyen ritkán tehetem én azt, ha a' Költő tsak én róllam, vagy pedig én velem be'zél! Háláadá'sa sokszor megörvendeztet; de többször nem tetz'ik hízelkedése. Eléggé meg-hálálja az akkor az én Jótéteményeimet, ha azokat arra fordítja, hogy az illendő tárgyokról illendően énekeljen; 's örömmel léz'ek néki adó'sa, ha ő értelmés Tanítómmá léz'z nekem.“

Így

Igy gondolkoza Nu'shírván, 's egész életében csak egyszer távoza-el ettől a' gondolkodása módjától.

Ebben Myrsa leghíresebb volt mélfizre minden Persa Költők között. Minden éneke jól hangzott, minden szava gondolat volt, 's minden tárgya, vagy már magában-is örökkévalóságot érdemlet, vagy az ő éneke által lett arra érdemfés. Ő senki-nek se hízelkedett, de ritkán hagyott valamelly nagy érdemű Férjfiat egészfizen dítséret nélkül. Kevesek valának az ő munkái; de a' mit írt, mindenek szájában forgott. — És ez az érdemes Férjfi, a' kit csak az Apolló alacsonyabb Fijai, vagy a' Rágalmazók gyűlöltek, a' kit Nu'shírván már néha különösen megkülömböztetett, 's némellykor meg-is jutalmaztatott; egyedül ez a' jeles Persa Költő volt az, a' ki soha semmi Költeményt nem ajánlott a' Monarchának.

Senki sem vezí éfzre elébb a' mások valóságos, vagy annak látfzó híháit, mint az, a' ki alattomban igen sok vétket vehet önnön magának szemére. Egy a' Nu'shírván Udvarnokjai közzül, a' kinek a' többek közt az a' bolondsága vala, hogy néha néha rozl Verseket faragott, 's azokat annakutánna szépeknek tartotta; a' ki Myrsát szívéből gyűlölte, mivel azt hívé, hogy az ötöt egykor kitsúfolta verseiben; vette éfzre legelőfzför a' Myrsa vétkes késedelmét, 's feltevé magában, hogy azt hafznára fordítja. — Mit is teheteit vólna könnyebben? A' Monarcha jelen létében befzélteni kezdett az Írónak legújjabb munkájáról. Nu'shírván dítsérte azt, ez az Udvari Féreg pedig arra tudta fordítani befzédét, hogy kijelentette attól való tartását, ne hogy Ő Felsége alattomos ellenségére veztegefse sokféle Kegyelmeit. Válogatott szavakba öltözteté azt, 's úgy elő tudta adni, hogy Nu'shírván ugyan meg-nem indúlt rajta, de figyelmetésé kezdett lenni. — „Hívjátok elő Myrsát!“ parantsolá, 's Myrsa meg-jelent.

„Az a' kérdés, szólla Nu'shírván, mellyet most hozzád akarok tenni, meg-vallom, hogy különösnek fog előtted teltzeni. Ezer Költőktől kérdeztem már

meg,

meg, hogy miért választottak egyedül tsak engemet Énekeknek tárgyául te tölled pedig azt akarom megtudni, hogy miért nem vólt nékem soha az a' Szerentsém, hogy a' te sokféle Bajnokaid közt tündökölhessék? — Ne gondold, hogy ez hiúságom' kijelentése vólna; a' legalacsonyabb dítséretre vágyó vólna az, a' ki illyeténképpen jelentené ki panaszát. Hanem vóltak itt olyan emberkéek, a' kik tégedet azzal vádoltak, hogy töllem idegen vagy; én pedig téged nemes szívú embernek esmérlek, a' ki soha se hazudott és soha se hízelkedett. Ha töllem valósággal idegen vagy, arra okaidnak kell lenni, azt pedig kívánom itt az egész Udvar jelenlétében, hogy közöld velem. Én Szeretem a' Költöket, ha erköltsi jobbításokat tesznek. Dítsérni minden tud! de igaz okoknál fogva, és — a' mit te, ha nem emlékeztetlek sem fogsz elfelejteni — szemérmesen gyalázni jóval nehezebb.

Álmélkodva hajtá Myrsa a' földre fejét, 's így szólla: „Ki vagyok én Monarcha, hogy még arra méltóztatsz, hogy illyen leereszkedve belzélj velem? Szégyenlem gondolatlanságomat, 's kéfz vagyok - -

„Kéfz vagy engemet rofzszúl érteni, 's azt tetetett szemérmetefségnek venni, a' mit én tellyes szivemből mondtam. Nem azért hívattalak, hogy azt kívánjam tölled, hogy róllam énekeket mondj; mert arra nézve elég fére lévő szobák vágnak Kastélyomban; azt sem mondom többet, hogy ez a' dítséretre vágyás illetlen az én Lelekemhez; én tölled Igazságot kívánok — Történet vólt e' az, vagy pedig valamelly meggondolt ok, a' melly téged' arra vett, hogy én róllám hallgafs? ha ez az utóbbi az, mond ki minden félelem, és tartalék nélkül. Te ez által tsak egy tizszerte rofzszabb gyánakodásnak véfzed elejét, a' melly mindenütt igyekezne rajtam hibákat találni, mivelhogy úgy látfzik, mintha te-is azokat találnál.“

„Parantsolatid nagy Monarcha, szívemnek legméllyebb titkait-is felfedeznék, mint vajamelly nyíl.“

nyilván való képet; 's tartalék nélkül szóllok, mint-hogy Királyi Szavad bátorságba helyeztet. — Néked, azt bizonyosan merem állítani, az egész Birodalmadban sints hűségesebb Jobbágyod; egy sints egész Persiában, a' ki érdemeidet mélyebb tisztelettel tsudálná, egy sints, a' ki annyiszor nyúlna e-tsethez, hogy dítseretedet magafztalná. Ez, életemre, és a' te Fejedre esküszöm, nem hízelkedés, hanem Igazság. De egygyetlen egy gyengeségem azt tselekvé, hogy éppen annyiszor zavartam ölzve elkezdett Írásomat, a' mit most Szabadon megfogok vallani. En Bactriánából való vagyok, Merva az anyai Városom. Ez a' gondolatlan Város a' te Akiba ellen való első háborúdban elpártolt tölled; Te intetted a' megbánásra, de nem hallgatott rád. Nagy számú Sereggel jöttél falai alá, de vakmerően állott ellened. Kétfzer ajánlál néki engedelmet, de kétfzer vetette azt meg. — Még most-is kedvezni akarál néki, de az attól való félelem, hogy az egyfzeri megengedés által tíznek adj útát a' vétekre, a' kik különben nem lettek volna vétkesek; fellyül multa Kegyelmeiségedet, 's az Igazság leve győzedelmese. Merva sokáig állott ellent, de végre megvétetett, 's már most tsak omladék. En azoknak a' Izáma közzé tartozom, a' kik akkor legtöb-bet vesztettek. Az Atyám két házat hagyott reám, 's több vagyonom-is előkelő Rangba helyeztete Atyámfjai között. Soha sem vettem legkifsebb részt is az ő pártoskodásokban, de most természetesen egygyütt kellett fzenvedni büntetéseket, 's nyomorúlt életem volt az tsak, a' mit nagy bajjal alig tudtam megmenteni. Ide jövék; a' Tudományok, mellyekben egyébbaránt tsak magános óráimban gyönyörködtem, már most tápláltak; volt az a' fzerentsém, hogy észre vétettem; Te dítseretesen különböztetél-meg engemet, 's sokfzor siettem magános Szobamba, hogy azt néked megköszönjem. De — engedj-meg nyílt Izívűségemnek! — valahányfzor ahhoz kezdtem, mindannyifzor azt gondolám,  
 hogy

hogy azt a lángot hallom rohogni, melytől ennek-  
előtte házaim felgyúladtak; azt hittem hogy látom  
azokat a fegyvereket, melyek által egykor Atyám-  
fiai elhúllottak, én pedig Kóldúfsá lettem. Refzket-  
ve hanyatlottak-el akkor kezeim, 's a' bölts, ember-  
szerető, jó Nu'shírvánban, egyedül tsak azt a' Mo-  
narchát láttam, a' ki a' pártütöket megzabolázta,  
és Nervát öszve rontotta.“

Myrsa ekkor eihalgatott. Mennyire meg-ré-  
mültek a' körülötte lévő Udvariak erre a' vakmerő-  
ségre, midőn egy Fejedelemhez — hah! egy Feje-  
delemhez így mert szólani. Egyedül Nu'shírván je-  
lentette-ki helybehagyását, annak érdeme szerént. —  
Úgy szólottál, mint Férjfú, igyekezni fogok, hogy  
úgy feleljek néked, mint Király. — Mennyire be-  
tsüllöd elvesztett atyai örökségedet?

„Mintegy tíz ezer darabb aranyra.“

„Kérd-ki azt hólnap Kintstáromból, 's meg-  
fogod látni, hogy soha sem vólt akaratom az, hogy  
az ártatlan a' vétkeffel egygyütt szenvedjen.“

Myrsa azzal a' tűzzel közöné néki, melyet  
egy ilyen nagy Lelkűség érdemlett, 's eltávoza:  
de két hónap múlva ismét eljőve, 's leborúlt a'  
Monarcha lábai elébe.

„Legnagyobb a' Halandók között! Engedd-  
meg az én tsudálkozásomnak, 's Hálá kívánásom-  
nak, ha bátorodom néked által nyújtani ezt a' Dí-  
tséret'neket.“

Nu'shírván mosolyga, 's elvevé a' néki nyúj-  
tott tsomót. „En, így felele, igen különös dítséret-  
re vágyó vagyok. Ennél fogva azt fzeretném, hogy  
minden jó Versezet, másoknak kirekefztésével, egye-  
dül tsak az én kezeim között lenne. Már talán so-  
kakknál-is le-van írva?“

„Magamnál sints, mert egy történet femmivé  
tette első próbatételemet.“

„Igen derék! éppen azt kívántam, szólla a'  
Monarcha, 's tsendes vérrel az egész tsomót egy  
közellévő tűzbe veté.“

„Leg-

„Leg-nagyobb Király — — —

„Ne gondold, mintha ez azt jelentené, hogy nem tetzük! fáradságodat, 's jó akaratodat megismerem; de ez a' mostani tselekedetem, tsak annak a' feltételemnak következése, melly szerént ennek-utánna semmi dítsérő Verseket nem akarok által olvasni. Talán Alattvalóim megfűznek nékem hízelkedni, 's akkor bélátom tellyesedve legfízesebb kívánságomat.

„Istenemre mondom;“ szólla a' szegény Myrsa; még soha semmi munkámnak elveszését nem sajnáltam; de most kívánnék kivételt tenni. Ezen a' Palma levelen, melly itt hamuvá roskadt, vólt írva, ha érzéseimnek hihetek, — a' leg-jobb Óda, mellyet valaha tsináltam.“

„E' szerént szánom Atyai fájalmadat, és az én Történet Íróm jegyezze-fel mind kettőnk' Beszélgetését; hogy még-is mennyen által valami ebből a' Versezetből az utóbbi világra. — De nékem engedj-meg! — Ha ez a' te éneked, a' legjobb vólt-is minden énekeid közt, ha kélfzerte izebben hangzott vólna is abban a' te esmeretes verselésed; úgy tetzett vólna, hogy tsak azokat az arany darabokat hallom pengeni, mellyeket a' minap ki-kellett néked fizetni az én Kintstárnokomnak.“

9.

A' Nu'shírván szíve, a' külsőkben-is úgymint öltözetben, társalkodásban, és szokott rendtartásokban, azt a' fenntebb való Egygyűgyűséget szerette, a' melly többnyire tsaknem minden, valóban nagy Embernek kedves szokása szokott lenni. De a' Hazai szokás erőltetést kívánt tőlle. A' Napkelet eleitől fogva hozzá van ahhoz szokva, hogy Uralkodóit fényességben szemlélje. Ez igen tetzett a' gyenge Printzeknek, az erősebbek pedig nem annyira gondoltak vele. Midőn azért Nu'shírván a' közönséges Innepi napokon megmutatta magát Népeinek, az

min-

mindenkor nagy pompával esettne; ruhái rakva  
vóitak gyöngyökkel, és drága kövekkel, 's Kötö-  
lékje sokszor megért annyit, mint egy egész Pro-  
vintzia. De a' mi nagyobb tsudálkozásba hozta a'  
Sokaságot, mint minden fényesség, a' minn lokan  
törték a' fejeket, de egy se találta-el, Nu'shírván-  
nak az a' különösége vala, melly szíerént egy da-  
rab öltözetében minden fényességet elkerült, még-  
pedig abban az öltözet darabban, a' mellynek ékes-  
ségére legtöbbet szoktak fordítani a' Napkeletiek —  
a' Turbánjában. Híjjában nyújtották neki felöltöz-  
tetésekor a' Kamarások, a' legszebb gyöngyökkel  
gazdagon kirakott Turbánokat, ő ollyankor rend-  
szíerént mindég csak egygyet kért elő, a' mellyet min-  
denkor maga szokott felakasztani a' Szobájában, és  
a' mellyen — ezen az Újság kívánás egész a' fájásig  
törte fejét — a' mellyen éppen fellyülről egy mély,  
's mindenek előtt látható vágás vólt.

A' hol másoknál változó kedvet gyanítottak,  
tudták, hogy ott Nu'shírvánnál meggondolt ok van  
elrejtve; egy Udvari, a' ki tovább nem tartóztat-  
hatta-meg kívánságát, erre nézve Printz Nu'shírván-  
hoz folyamodott, a' ki a' gyermeki korból Ifjúság-  
hoz kezdett közelgetni, 's kérte őtet, hogy beszél-  
jen az Attyával a' felől a' pont felől; a' Printz kész  
vala arra, 's a' legelső alkalmatossággal ezt kérde-  
zé: Atyám, minek ez a' nem Innepi Turbán? egy  
ilyen Innepi Vendégségben, ilyen Királyi pompa  
mellett? Mi azt tudjuk, hogy Te ok nélkül lemmit  
se tselekszel; de ezt még sem tudom eltalálni.

Azt elhíszem Fíjjam; ennek egy ollyan Tör-  
ténét az oka, a' mellyet én néked hísz vagyok fel-  
fedezni; mert talán annak elbeszélése éppen azt  
fogja benned munkálni, a' mit én bennem annak ér-  
zése. Tudd-meg, éppen ez a' Turbán vólt a' feje-  
men abban a' tsatában, a' mellyben Sak Akibát,  
az én eddig való meggyőzömet, meg-hódítottam.  
Midőn én a' tsata közepén, egy vitézkedő tsapatnak  
az elején, ollyan kétségbe eséssel hartzoltam, mint  
egy

egy olyan Férjfi, a' kinek vagy mindent megnyer-  
ni, vagy mindent elkell vesztetni; midőn már mind-  
nyájan futottak előttem, akkor egy ellenséges Lo-  
vag őldalvást rám tsapott, és kardja — lásd-meg  
magad — alig vólt egy hajszál híjja, 's a' Turbán  
keresztül lett vólna vágva, és Atyádnak Kaponya-  
ja kettő lett vólna hasítatva. A' gyorsaság, és a' ka-  
rom, kifzabadítottak ugyan ebből a' halálos vesze-  
delemből; de feltettem magamban, hogy ettől az ó-  
rától fogva minden Innepi alkalmatossággal ezt a'  
Turbánt viselem a' Fejemem, ennek a' veszedelmes  
esetnek emlékezetére.

„Áldott légyen az, mivelhogy nékem a' leg-  
jobb Atyát megtartá; de miért éppen azért minden  
Innep nap? — —

„S nem látod azt által? — Ó Fijam, midőn  
az ilyen alkalmatossággal, a' Sokáság Izólgái mód-  
ra esik térdre a' föld' Fejedelmei előtt; midőn azok  
akármerre tekintenek, mindenütt Rabfőket, és por-  
ba érő artzákat látnak; midőn az ő Intéseiknek e-  
zerek engedelmeskednek; más ezerek pedig igyekez-  
nek megelőzni parantsolatjokat mely könnyen erőt  
vesz akkor Izíveken a' Kevélység. Millyen könnyen  
rá vetemednek akkor az ilyenek arra a' hiúságra,  
hogy magokat fenntebb eredetű Váláságnak tar-  
tsák, mint Jobbágyaik a' mivel Izólták magokat ví-  
gasztalni! Akkor bizonyosan hafznos az ő rájok néz-  
ve, ha közel hozzájok, vagy körülöttök valami ol-  
lyan tárgy van, a' melly emlékeztetse őket, hogy  
ők se egyebek, mint hús és vér; és hogy ő ellenek  
is van a' fegyvereknek éle, a' nyilaknak hegyi, és  
a' halálnak ezer féle fegyvere. Akkor - - - rövide-  
den Printz, te nem érdemled-meg, hogy Thronu-  
somnak örököse légy, ha ezen a' Turbánon való  
vágás nem drágább előtted, mint Persiának minden  
gyöngyei, mellyekkel nékem Irák adózik.“

## 10.

Nu'shivánnak, — ezt-is úgy kívánta a' Hazai szokás — több Feleségei voltak; ezekre is kiterjedt Jósága, és szerelemfáltást nem esmerő nagy lelkűsége; mert megennyhíté a' Rabságot, melyre szokta kárhoytatni Szépeit az egész Napkelet; sokszor bévitte őket Udvari Társaságába, megengedte nekik, hogy fátyol nélkül kinn járhasanak, 's ritkán vagy soha sem adott hitelt az Irigység, és Rágalmazás fetségeinek. Egygyet ezen Feleségei közzül, a' kit Atamének hívtak, különösen szeretett a' többiek fellett. Ennek első szülött Fiját nevezte ki örököskének. Atame volt az egyedül, a' ki Nu'shivánt minden táborozásában, 's még a' Vadászatra-is követte; egyedül ennek ajkát szokta megtsókolni Nu'shiván néha, még egy harmadik Személynek Jelenlétében is, ötlet még negyven esztendő's korában is úgy szerette, mint a' tizenhatodikban; pedig ez, a' mi különösnek teltzett mindenek előtt, szépségére, és Lelkítehetségeire nézve, nem volt ugyan soha utolsó, de éppen nem-is volt első a' többi Afzfzonyok között; de a' sok Fijak, és Leányok miatt melyeket szült néki, sokkal jókorabb megvénült, mint a' többi ve élkedő társai, és (a' mi ugyan Napkeleten nem olyan fontos nehézség, mint nálunk, de még is megmarad egy kis nehézségnek) a' Népek legutolsó rendéből származott, 's abból a' Monarcha megfoghatatlan választása által hírtelen emeltetett fel.

Midőn az öregebb Kor' közelgetésével, a' tefi örömek mind inkább kezdették Nu'shivánt elhagyni, annál mélyebben meggyökerezett benne az Atame kedvelsége, 's társasága elmúlhatatlanabbá lett a' Király előtt; és midőn egykor egy új Helytartó, hogy magát kedvelsé tehelse, két igen szép Cirkasziai Leányt küldé néki ajándékban, mindjárt elajándékozta Nu'shiván mind a' kettőt, minekutánna egy kis ideig teltző gyönyörködéssel tekintette-meg őket; annakutánna a' mellette ülő

Ata-

Ataméhoz fordúlt, megtsókolá azt, 's így szólla: Nagyon későre jön ez a Próba! Ne félj attól, hogy az, mint Óreg megne maradjon Izereteted mellett, a' ki már, mint Ifjú, most-is gyönyörködteid megemlékezéssel köszöni néked legbóldogabb óráit. — Ti pedig, a' kik talán tsudálkozva nézitek azt, hogy én egy olyan artzát, a' mellynek rózsaí hervadni kezdenek, többre bétsüllök az ollyannál a' mellynek ró'sái most fejlenek ki, 's bimbóban vagynak; emlékeztetsetek a' mai vatsora felett arra, hogy azt magyarázzam-meg néktek; azt most-is megtehetném ha nem akarnék kedvezni ditséretemmel az Atame' Izemérmetségségének, itt az ő Jelenléteben.

Millyen újság kívánva hajták öfzve az Udvariak a' fejeket, millyen nyughatatlanul várták fokban az eftvét, mitsoda mély bétátátsal próbálgatták magokat gyakorolni annak kitalálásában, 's hogy még se találtak el semmit; azt nem Izsükség mondani, mert azt az egéfszen határok közzé nem szoritott képzelő erő a' nélkül-is megmondja. Egy szóval, alig végzé-el Nu'shírván vatsoralását, midőn az első Vezér, mély alázatosággal emlékezteté őtet mai Igéretére, midőn leg-fővebb Udvari Szólgái öfzve szorúlva állottak karikában körülötte, 's az ember-Izerető Monarcha így kezde befzélieni:

„Már régen tudva van — mert egyéb aránt őrizkedem kijelenteni a' magam titkát — tudva van az a' szokásom, a' mellyel éltem nralkodásom kezdetétől fogva, hogy néha néha esmeretlen ruhában mentem-ki, hogy Népemnek állapotjáról, annak megelégedése, vagy nem tettfszése, gyalázásai, vagy érzései felől önnön szemeimmel győzettegném-meg. Az ilyen felöltözés ollyan könnyű, már sok ezer Monarchától hafználtatott, és még-is mindég ollyan egyforma erővel bíró elzköz; Ollyan elzköz, a' mellytől megkell refzketni minden Fejedelmi kedvelt Izivének, ha az nem tisztá, 's félni kell tőle minden igazságtalan Nagynak! ollyan elzköz, a' melly mellett sokszor a' Fejedelemnek magának elő kell ven-

ni minden Lelki erejét, hogy megsalattatott vára-  
kozása mellett bszfzankodását, a' nem várt gyaláz-  
tatás mellett megsértett magafzeretét elhikolja.“

„Egykor már haza akartam térni egy ilyen  
éjtzakai járkálásomból, 's Machmud Vezért, a' ki  
velem vólt, már el-is küldöttem előre, hogy Kas-  
télyomnak hátúlsó ajtaját, a' mellyen ki-mentünk,  
nyilsa-fel; midőn mintegy hat vagy nyóltz lépésnyi-  
re meghallottam egy Leánynak a' hangját, 's ezeket  
az érthető szavakat: Botsálsa-meg az Isten, ha meg-  
hall-is nem legíthetek rajta; nem tehetek egyebet,  
hanem hogy vele egygyütt haljak-meg.“

„Minthogy ez a' leg-fájdalmasabb panasz'  
hangján vólt ejtve, hijjában várazokozott vólna rám  
tiz Machmud-is; oda kellett mennem a' Leányhoz,  
hogy meg-értem tőlle Bánatját. Meglátása még job-  
ban megilletett, mint hangja. Egy szzeretetre méltó  
Teremtés vólt ierogyva egy köre, ruhája széllyel  
szakadt, 's maga közel vala az ájulás-hoz. De mi-  
dőn emberjársát hallott maga körül, még is felakart  
ugrani, 's elakara szaladni. Kiáltottam utánna, hogy  
femmitől se tartson; esküvéssel állítottam azt néki,  
's megállapoda.“

„Illetlen vólna néktek előbeszélleni az én kér-  
déseimet, az ő feleleteit, az én segítség ajánlásom-  
mat, 's az ő nevedekő bizodalját. Még ugyan most-  
is jut eszembe minden szó, a' mit akkor szóllánk,  
de sok hijjánosnak tetszene előttetek, a' mi nékem  
egészszzen másképpen tetszik. Rövideden, megértém  
tőlle, hogy ő egy szegény Mesterember' Leánya, a'  
kit Annyának bszfzszas sínlődése minden vagyonjá-  
tól megfosztott, 's még nagy adólságba-is vert; hogy  
az Attya, a' ki a' tömlőtözött, vagy az éhelhalást  
látta maga előtt, mind egygyiktől megakará szaba-  
dúlni az által, hogy egygyetlen egy Leányának szü-  
zelségét ígerte oda a' legelső Hitelezőjének; és hogy  
ő békével hagyta magát ennek a' nyomorútnak há-  
zába vitetni, mint valamelly áldozatra való állatt,  
de benne egy útálatos egyfzemű púposhátú tsudát

zalált, úgy hogy kélszebb volt meghalni, mint egy ilyen Teremtést megölelni; és hogy azért elfzökött tölle, a' nélkül hogy tudta volna hova menjen, vagy mihez kezdjen?“

„Ennek a' szerentsétlennek története engemet igen megilletett, de már tsak a' hangja-is megtette volna azt, ha nem lett volna is ilyen nyomorúságok között. Ségedelmet ígértem néki, tudakoztam Attyának lakását, 's oda vezettettem magamat vele. Félhóltan volt midőn Leányát megláta, 's meghallotta elfzökését, de vígalztalásom vízfza hozta az életre. Elhallgattam ugyan előttök, hogy ki vagyok: de egy közrendű Kereskedőnek adtam ki magamat, a' kinek legalább elég értéke van arra, hogy egy ilyen tsekély, és nem sokat jelentő adólság' terhet magára vállalja. A' Leány örvendező álmélkodása a' legfelsőbb pontra hágott, midőn erfényemet az Attyának nyújtottam; az ő örvendetes Hálájától követtetve eljöttem onnan, 's megígértem, hogy ismét elmegyek.

„Nem tsak ez az Ígéretem, hanem még egy fokkal hatalmasabb indító ok, valósággal nem sokára ismét vízfza vezetett oda; a' Leánynak a' világozságon való meglátása tökéletességre vitte azt a' megilletődést, mellyet hangja a' setétben elkezdett; a' nélkül hogy szép lett volna, ötet igen kellemetesen találám. Ettől az órától fogva vágyakozott reá szívem, 's minthogy ez Szeretetet vala, Vízfzontszere tetére törekedtem, annak a' régi kívánságomnak elérésére törekedtem, hogy egyedül a' Szeretnek közfönjem azt, a' mit eddig leginkább méltóságomnak fényessége munkált. — Feltevém azért magamban, hogy még sokáig eltitkolom előtte Királyi rangomat, és tsak a' Kereskedő Rollét játszom. Éz szerentsesen ütött-ki. Azokból a' legszebb Afzfzonyi szemekből, mellyekben ekkor elmenetelemkor a' leg-forróbb közfönetet láttam égni, követező vízfza térésemkor, szerelmes pillantatokat láttam kisúgárzani, 's midőn harmadzori meglátogatásomkor, Attyának

je-

jelenlétében megvallottam eránta való hajlandóságomat, 's kértem Szeretetét, mind kettőjök szájából meghalgattatást nyertem.

„Ó ti, a' kik a' Királyok bővölködését, olly sokszor irigy szemmel nézve, véghetetlen boldogságnak képzelitek, 's a' mellett el felejtitek azokat a' valóságos jókat, mellyek nélkül azok szükölködnek; nem gondolhatjátok azt az érzést, a' melly engemet erre a' Szerelmes Vallástételre kerefztül járt. Forróan fogadtam-el most ajjakatól az első tsókot, 's így szóllék: Köszönöm néked szép Atame, te újj Lelek öntesz belém! De, gyönyörű Teremtés, hátha nem olyanok vólnának környülállásaim, mint gondolod? ha az, a' kit te gazdag Kereskedőnek tartasz, közel vólna a' szegénységhez?“

„Légy akármí, felelé nékem a' gyönyörű Leány; elég az, hogy te mint Férjfi szép, 's mint Atyámnak Szabadítója, tiszteletre méltó vagy előttem; egy olyan párról, a' melly egymást szereti, és ereje, 's kedve van a' munkára, gondot fóg az ég viselni.“

„Nemeszívű Leányka, örömmel ugrottam-fel ekkor, megtaláltam végre benned azt a' kintset, a' mellyet egész Birodalmam, 's minden Szomszédjainnak Birodalmái sem tudtak nékem szolgáltatni.“

„Kintset? Birodalmad? ezt dadogta az Atya, és Leánya megzavarodva.

„Ígen, a' Birodalmam!“ ismét elkezdék szólani, „Derék Teremtés, a' ki ollyan meghatározva ígеред, hogy hűségesen maradsz az alacsony ember eránt, mennyivel többet várhat az ollyan Férjfi szeretetedtől, a' ki fenntebb rangban van nállad? — Tudd-meg, hogy Nu'shírván az, a' ki nyakadat kerefztül öleli, hogy maga Nu'shírván az, a' ki azt fogadja, hogy ágyát, 's Thrónufsának fénnjét ved meg-öfztja.“

Gondolhatjátok az Atyának tsudálkozó felkiáltását, 's alázatos leborulását, de nehezen képzelitek Leányának öfzve zavarodott érzéseit. Előfzör

szőr-ö-is lábaimhoz akara borúlni, de midőn azt nem engedém, nem sokára azután, valami kis szín alatt Szobájába távozott. Megütököztem sokáig való ott maradásán; utánna mentem, 's gondoljátok meg! ötöt, a' kit úgy hittem, hogy fel-fedezésem megjutalmaztat, 's örökre indít, könnyekben találtam ázni, olyan könnyekben, mellyeknek bővsége elárúlá azt, hogy azokat nem a' végetlen öröm, hanem igazi fájdalom fakasztotta.

Megütöközve kérdezém azoknak okát, ő halgatott egy két pillantatig, azután olyan sebességgel, hogy azt meg nem akadályoztathattam, körül ölelte térdeimet, 's így szólla: Engedj-meg Monarcha, ha az, a' mi százezereket örökre indítana, nékem fájdalmat okoz! Ah! én jobban szerettem a' szegény Othmárt, mint magamat, de félek, hogy Sakkh Nu'shiván eránt nem érezhetek egyebet Tiszteletnél. — Én azzal hízelkedtem magamnak, hogy egykor Férjemnek mindene leszek, 's már most fájdalom, száz szebb Leányokkal kell megosztanom Szeretetét! Tiszerte kedvesebb lett volna nékem egy megoszthatatlan Szalmaágy, mint egy ilyen megosztott Thronus. Engedj-meg Monarcha, engedj meg nékem ostobának! Vond-meg tölem Szeretetted, 's hagyj engemet nyomorúságomban.“

„Elébb hagyom felét Birodalmamnak halálos ellenségemnek! elébb életemet a' Tatár Khán fegyverének! így szóllék, 's nyájassan felemlém ötöt. — „Ne kése delmezz szép Atame, ha te bennem egészfzen elfelejted, hogy Király vagyok, 's tsak úgy ismeresz mint Férjfiat, ez tégedet örökre fog szeretni, amaz pedig soha sem felejt-el; többre fog téged betsülni, mint legdrágább kintsét; Szobádban szüntelen Nu'shiván, és nem Sakkh Nu'shiván fog lenni. Ellenben minden idegen Szépség - - Ne félj! egygyetlen egy gondolat a' mai Jelenésre, valóban több gyönyörűségemre lesz nékem, mint Cirkaszliának egész Aszfzonyi Neme; 's még öregségedben is vizsgálja adja néked Ifjúságod, tökéletes Szépségét.“

Ne.

Nehezen tudtam ötöt rá befzélleni, de ettől ez órától fogva ő csak bennem élt. Légyetek bizonyságaim, hogy megtartottam, a' mit fogadtam! 's mondjátok meg, ha ígértem-e' többet mint a' menynyt ő érdemle?"

Lehet gondolni, mit kiálta Nu'shivánnak az egélz Sokaság; de természetes dolog, hogy sok Bújának szíve véghetetlenül különbözött az ő ajkától.

## 11.

Nu'shiván-is közelített végre ahhoz az órához, a' mellyhez egykor mi mindnyájan közelíteni fogunk, 's a' melly legerősebb Bizonyosság a' Fejedelmeknek a' felől, hogy ők-is sem többek, sem kevesebbek, mint emberek — a' halálnak órájához. Ő azt rémit-hetetlen nyúgodalommal, egélz Persia pedig refzketve vártá. Böldegság, és gondok között öszűt ő meg. Még öregségétől-is áldást és hozszű Békéséget vártak, de egy Vadászat alkalmatofságával történet esésben megsértette a' lábát, az Orvosok' mestersége mindent hijjában próbált meg, annak meggyógyítására; a' baj minden nap' veszedelmesebb leve, 's már most refzketni kezdetek életéért.

Ettől a' szempillantattól fogva, az ő virágzó Királyi Városa a' fájdalomnak Lakhelyévé leve; síró tsoportok térdeplettek a' Templomokban, és az útfázakon, a' szerelmes Ifjak elhalasztották mennyegzőjüket; a' Dorbézolók böjtöltek, 's a' Betegek elefejtkeztek a' magok tulajdon fájdalmakról. — Egy ollyan Város, mellynek Kapuji előtt egy meghólszantott ellenség áll, 's a' melly fél attól, hogy az első Ostrom alatt ki lefz tétetve annak dühöfiségének és öldöklésének; nem lehet nyughatatlanabb kétségek között, mint Ispahán; 's a' legkülönösebb vólt, hogy maga Nu'shivád-is \*) igazi könnyeket sirt, 's inkább érzette hogy Attyát, minthogy Elötte-Ural-kodót veszt-el!

\*) Nu'shivánnak első szülött Fija.

Nu'shírván, midőn kezdette érezni betegségének veszedelmes voltát, gyakran megkérdezte Orvosainak vélekedéseket; ezek ezt a gondoskodást félelemnek vették, 's fokáig eltitkolák tőle az Igazságot; de végre Hafsz a legelső Orvos, nem állhatta meg tovább, hogy legjobb Urát igazságtalansággal tsalja meg, bármelley jó tzeiből lett volna is az, 's tudára adá néki azt a rettenetes hírt, hogy megfog halni. A' Monarcha tsendes indulattal halgatá — Semmit se mondasz olytat, a' mit már a' szívem né mondott volna. De mennyi időm van még hátra bizonyosan? "

„Öt, legfeljebb hat óra.“

„Rofz ember, ha ugyan azt már tegnap tudtad, 's életemnek tsaknem legédelesebb, legalább legfontosabb szempillantatjától fosztottál meg! — Mindjárt parantsolá, hogy trombiták által gyűjtsék öfzve palotája elébe Ispahánnak Lakosait, 's elébb, mint egy óra alatt ezerekkel vólt megtelve a' nagy piatz.

„Vigyetek, (e' vala azután második parantsolatja) vigyetek ki az Altánra, a' mellyről ez előtt olly sokszor szoktam befzélieni a' Néppel, és te Nu'shírván, állj mellém. Elérkezett az első számadás' órája; ha ezt kiállom, az után a' másodiknak és fontosabbnak vidám Lélekkal mégyek elébe. — Hijjában terjesztették elébe; hogy az ilyen erős mozgás fájdalmalsabbá tenné életének végét, ő megmaradt a' mellett 's Szolgainak ingadozva kellett ötet feltartani, míg a' Néphez ekképpen befzélt:

„Gyermekeim! Harmintzöt éfztendeig uralkodtam Persián; Státusaimnak Kerülete az alatt nem lett keskenyebbé, hűz napi járó földnyivel többet hagyok az utánam kövélkezőnek, mint az előttem vólt Uralkodó hagyott reám. De nem Biródalmanak nagyítása, annak igazságos Igazgatása vólt az én kötelefségem, kívánságom, és Sinórmértékem. Közélt az elválás órája. Tsak kevés minutáim vagnak még nékem hátra, 's ezek a' kevesek is betsesek. — Ha ván még köztetek valaki, a' kinek én kevesebb vóltam,

tam, mint lennem kellett volna, a' kiket meg nem hallgattam, mikor Igazságot kértek tőlem; a' kiknek meg nem jutalmaztattam hívséges szolgálataikat, légyen azoknak szentelve ez a' hátra lévő idő. — Rajta! közelítettetek! Szerető, és baldokló Királyotok befzéli veletek, 's kér benneteket hogy kérjétek számon tőle, ha valamit meg nem halgatott, vagy meg nem látott.

Egy olyan tsendenség, mint az éjféli, vagy a' Sírnak tsendésége, vólt sokáig egész feleletjek a' Nu'shírván kérdéseire. — Végre az elnyomott könnyek, és a' zokogó fájdalom szakasztották azt félbe. — „Egy sints olyan szólla a' Monarcha még egyfzer olyan erős hanggal, melly hanyatló erejét fellyül halladá, egy sints olyan, a' kinek valami Számvetése vólna velem? Jöjjön! jöjjön! jöjjön elő az!” — Egy Katona verekedett keresztül, egész Nu'shírvánig jött előre, ott térdre esett, tisztele őtet, 's annakutánna így szólla:

„Te azt kívánod Uram, 's én szólok. — Az „én nevem Nakir. Kapitány vóltam a' te Sereged „közt, bátorságom nem maradt esméretlen előtted, „'s egy utolsó táborozásodban, az a' Sors jött rám, „hogy Szeráallyodat kövelfsem, és óltalmazzam. — „Magam se tudom mitsoda történetből látott meg „engemet Narun Nikár, egy a' te legfőbb Kedvel- „t eid közzül, 's még kevésbbé foghatom meg, hogy „miképpen tetfzhetett néki egy Szólga, ő néki, a' „ki élt az ő Urának közönségesen irigylett fzerete- „tével. Még is az megtörtént. Egy Rableány hitt „alattomban egy estve az ő Sátorába, ő egész szép- „ségben jelene meg; 's Szeretetet és Bóldogságot a- „jánta nékem karjai között. Bármelley véghetetlenül „gyönyörködtetett engemet az ő szépsége, még is „állhatatosán megmaradtam a' Monarchám eránt „való hívségben. Kiragadtam magamat ölelései alól, „szaladtam, 's szaladásom alatt egy megsértetett Afz- „'zonymnak dühöfségét láttam azokon az artzákon „kírontani, mellyeken a' Szeretet látatott lakozni. —

Más.

„Más nap hozzád hívatattam; komolyabbnak talál-  
 „talak téged, mint valaha valamely ellenséged az  
 „űtközetben találhatott. — „Nakir! szóllái hozzám,  
 „te engemet nagyon megsértettél. Minden más Fe-  
 „jedelem ezt életeddel bolzfúlná-meg; de én meg-  
 „gondolom azt, hogy a' Férjfi nem Férjfi olyan-  
 „kor, mikor a' Szeretet elragadja. De megkellett  
 „vólna gondolnod, hogy kié az az Alfzony, a'  
 „kit te megszerettél, hogy az reád vólt bízva, és  
 „hogy az én hozzád való bizodalmam megterhesíti  
 „vétkedet, azért is elbótsátalak szolgálatomból.“ —  
 „Merően és némán állottam egy darabig, a' tsudál-  
 „kozás mia; Monarcha, elkezdém végre, engedd-  
 „meg, hogy egy két szót szóllhassak mentségemre!“  
 „— „Nem mondottam-e' már mindent, a' mi téged  
 „menthet? vagy olyan vakmerő vagy, hogy taga-  
 „dod tselekedetedet? nem mentél-e' be tegnap estve  
 „erővel a' Nahun Nihár sátorába?“ — A' Nahun  
 „Nihár sátorában vóltam, de nem - - - „Távozz  
 „és ne gerjefzd még inkább haragomat!“ — Eltá-  
 „voztam, s egész eddig való életem nem érdemlett  
 „Bánat vala. Nem azért Monarcha, hogy magamat  
 „mentegessem, nem azért, hogy utolsó órádat —  
 „bár még az foká következne-el — keserűvé tegyem,  
 „hanem hogy megakadályoztassam azt, hogy nem  
 „igaz gyanakodással menj ama' más világra, jele-  
 „nek most itt-meg, a' te második parantsolatodra  
 „jelenek-meg“

„Hívják elő Nahun Nihárt! parantsolá Nu's-  
 hírván. Az előjöve; 's megvallá — mert ki hazud-  
 hatott vólna egy ilyen tiszteletre méltó Haldokló  
 előtt? — megvallá vétkét. — „Szerettelek egykor  
 tégedet, ezt mondá a' Monarcha, mint tulajdon  
 Lelkemet; Hűségtelen! és tsak nem arra vettél,  
 hogy kezemet egy ártatlannak vérével motskoljam-  
 bé? Légy mostantól fogva ennek a' Férjfinak Rab-  
 ja, 's az a' nagy Vagyon, melyet az én tudásom-  
 mal gyűjtöttél, légyen néki elégtételül!“

„Örvendező újjongatásokkal köszönék-meg a' Nu'shiván Ítéletét.“ — Ha van még egy e' közt a' Sokaság közt, a' kinek könnye nyomna, vagy a' kinek szíve vádolna engemet, szólljon, siessen! mert eröm kezd hanyatlani!“ Mindnyájan hallgat-  
tak. — Még egyszer megújította kérdését, de egy száj ne nyílt-meg, egy láb sem közelített.

„Jól van! csak az az egy légyen még megen-  
gedve! — Kitudakoztam adólságaimat, már most arról-is kérdezősködhettek, a' mit költson adtam ki. Van-e' itt valaki, a' kinek jó szándékom halfnos, atyai szeretetem idvélséges volt? a' ki megismeri, mennyire szívemem fekdűtek egy Uralkodónak kö-  
teleltségei? a' ki kéfz lesz azon a' nagy napon, a' mellyen mindnyájan öfzve találkoznak, megbizo-  
nyítani azt, hogy nem érdemetlenül ültem ezen a' Királyifzéken? — Ha van itt egy olyan, jelentse ki azt nékem akár könnyei, akár kiáltása által!“

Mitsoda felséges látás vala az, midőn most az egész Sokaság térdre bukott! midőn mind egy-  
gyiknek szeméből könnyek omlottak-ki, 's mindnyá-  
joknak szájából ezek a' szavak hallattak: Atyánk! Feltartónk! Legnagyobb Király! Szabadítónk szük-  
ségünkben! Óltalmazónk a' háborúban! Ifenünk e' földön! — A' kitsiny, gagyogni még alig tudó gyer-  
mekek felemelék kezetskéiket; az Anyák bánatjok-  
ban mellyeket szaggaták, nem gondolván tsetsemő-  
jökkel, a' melly oda haza várakozott reájok, az öregek elveték páltzájokat, 's letérdeplettek. — „Az Isten tartsa-meg a' mi Atyánknak életét, és a' mi-  
énket végye-el helyette!“ ez a' szó hallatfzott ki a' Nép közzül, 's egyfzerre kiálták mindnyájan; az Isten tartsa-meg a' mi Atyánknak életét, és végye-  
el helyette a' miénket!“ — Fénylettek a' Nu'shiván szemei, mint a' tsillag; intett a' kezével, de háromszor kelle néki inteni, míg a' láрма letsende-  
sedett, akkor nehezen Nu'shiván felé fordúlt:

„Fijam, az ember' utolsó beszédjének az a' hasonlatofsága van rendszerént az elsővel, hogy azok

igazán, 's minden mesterkélés nélkül jelentik-ki az ő érzéseit. — Reményilem elliszed, ha azt állítom, hogy én ezt az utolsó kérdésemet, a' mellyre olyan érzékenyen feleltek, inkább te éretted, mint magamért, tettem. Kevés szempillantat múlva az előtt az Itélőszék előtt fogok én állani, a' hol a' néikül is bizonyosan tudomra adják azt, ha jól sáfárkodtam e', vagy roszfúl. De tégedet tanított-meg ez a' Jelenés arra, hogy miképpen kell néked ezután uralkodni. Ennek a' Népnek fájdalma a' mi elválásunk alkalmatosságával, megenyhíti testi fájdalomaimat; az ő háláadó kiáltása legzsebb jutalma álmatlanul töltött éjjeleimnek; légyen ez az a' izél, a' mellyre néked-is kell ennekutánna törekedned.

Még többet akara mondani, de ereje elfogyott, nyelve akadozott, szemei behúnyódtak, 's úgy tett, hogy a' Világa kialudott. Szólgáinak gondoskodása vilzsa hozta még egy két minúrákra elválni akaró Lelket. — Meghomályosodott szemei még egyszer kezdettek sűgárzani; felvetette azokat, 's így szólá: Ez több, mint a' mennyit reményiletem, megérdemleni! Reizketek az öröm miatt, midőn mások a' nyughatatlanság, és bánat miatt reizketnek. Jószágos Isten! utolsó lehelletem-is adjon hálát néked! — Ekkor másodszor hanyatlott-el a' feje 's elenyészett.

## 12.

Nu'shírvád nem olyan érzéketlenül tekintette-meg haldokló Attyának intéseit, mint a' mint szoktak rendszerént megtekinteni a' Monarchák' utolsó akaratját. — Annak vidámsága még a' halálban-is, olly' méllyen hatott-bé ő reá, hogy ő mindent megpróbált, a' mit tsak gondola, hogy néki tselekednie keli hogy abban egykor ő-is részesülhessen; 's valóban el-is érte azt, hogy Persiát egész Ázsiában a' legbóldogabb állapotban meg-tartotta. — Ha néha hátra maradt-is az ő követésre való mustrájától, az  
nem

nem abból az okból történt, mintha nem lett volna meg benne a' ditséretes Igyekezet, hanem mivel a' Természet nem áldotta meg annyi Tehetségekkel. Ő is élesen látott szemeivel, igaz hogy nem olly' élesen és gyorsan-is egyfzer'smind, mind az előtt Nu'shírván. Az ő feltételeiben is vólt böltsefség, de az a' lafsú böltsefség, mellynek elébb munkát kell arra fordítani, hogy a' ködöket eloszolhassa, midőn a' Nu shírván Lelke azokat villám sebességgel oszlatta széllyel; 's éppen az a' Nép, a' melly őtet imádta volna, 's méltán-is, ha Nagy Attya után közvetlen következett volna az uralkodásban; egy kevésé igazságtalan vala most, midőn néha zúgott ellene, ha Attyával öfzve hasonlította.

Egykor, midőn lok Követőkkel egygyütt lovagolt-el a' Nu'shírván Temetője mellett, meglátott annak Halotti kövére egy Férjfiat tisztefséges ruhában ledúlve; közelebb lovagla hozzá, parantsolá hogy áljon-fel, 's látta, hogy az egy tiszteletre méltó tekintetű Férjfiú vala.

*Nu'shírvád.* Mit tsinálsz itt jó Atyám?

*Az Öreg.* Mindnyájunknak Attyát siratom.

*Nu'shírvád.* Ollyan nagyon szeretted te őtet?

*Öreg.* Tsak úgy, a' mint kellett őtet szeretni az egész Országnak.

*Nu'shírvád.* Te tehát fokot oda adnál azért, ha őtet vizfsza hozhatnád az életre?

*Öreg.* Három negyedjét még hatra lévő életemnek.

*Nu'shírvád.* Szenvedsz-e valami nyomorúságot uralkodásom alatt, a' mellyet ennek az Uralkodásnak tulajdoníthatnál?

*Öreg.* Legkisebbet se.

*Nu'shírvád.* De miért kívánod hát vizfsza olyan óhajtvá az Atyámat egy ollyan helyről; a' hol ő bizonyofsan boldogabb, mint itt, ha a' Fija semmi módon okot, nem ad néked a' panaszra, vagy megnem elégedésre?

Öreg

Öreg. Engedj-meg mérészségemnek Monarcha! a' Szekfű szép virág ugyan, de ha szagával gyönyörködtetem magamat, soha sem gondolkozhatok megindulás nélkül arról, hogy a' Ró'sák ideje elmúlt, 's a' nélkül hogy annak vilzajövetelét ne óhajtsam.

Nu'shírvád. (Követőjéhez fordúlva) Az örökkévaló egy Istenre mondom, ez a' ditséző beszéd bár melly rövid-is, többet ér, mint mindazok az ezerek, mellyekkel Atyánnak halálát egész Persiában meginnepeltetem; többet mind azok a' számtalan verszetek, a' mellyekből gátot tsinálhatnék a' Tigrisen keresztül! — (az Öreg felé fordúlva) Tiszteletre méltó Öreg! jöjj-el hólnap Kintstárnokomhoz, 's fogadj-el tölle ezer darab aranyat! Hozd-el hozzám legöregebb Fijadat-is, felneveltetem őtet, 's olyan kegyelmesen megáldom Javakkal, hogy egykor ő is úgy sirjon Sírom felett, mint te az Atyámé felett tselekedtél.

Öreg. (lábaihoz borúlva) Legnagyobb az élők között! Nekem van annyi jólzágom, hogy ajándékra nintsen szükségem, 's fajdalom, egygyetlen egy Fijam előttem meghalálozott; de még-is színt olyan igazán köszönöm Kegyelmedet, mintha azt tölled elfogadnám. Te felszárasztád a' Nu'shírvánért folyó könnyeimet, 's egyszer'smind tökéletesen érdemesnek mutattad magadat arra a' szerentsére, hogy egy olyan Atyának Fija, 's egy ilyen Népnek Ura lehels. Tudd-meg, hogy ezen a' napon, és ezen tselekedeted által vélszed te másodszor Nu'shírvánnak áldását; 's olyan erőben vélszed azt, mintha még egyszer tenné reád haldokló kezét. — Én Mehezim vagyok, egy az ő hajdani legkedvesebb Szolgái közül. Kevélsel halála előtt magához hívatott ő engemet, 's így szólla: „Érzem, akár mint vizsgál-talis az Orvos, hogy nem lokára Atyáimhoz költözöm. Fogadd fel azért nékem mostan, hogy ha én meghalok, és a' Fijam már egynehány hónapig hordozza az Uralkodó páltzát, meg vizsgálod őtet, ha szíve emlékezik e' még rám gyermeki háládatossággal,

fo-

fogadd-fel hogy úgy tseleklzel.“ — Ekkor azt bíztam reám, a' mit éppen most tselekvék. — „Ha jó szívvel halgatja-meg belzédedet, így folytatá szavait, ha egy könny tsepp szivárog szemébe, úgy megérdemli azt a' gondoskodást, a' mellyel felneveltem; mond-meg néki, hogy Lelkem akkor, ha még az szabad, éppen akkor tekint-le reá a' földre, 's áldást mosolyog-le reá, és Uralkodására.“ — Ó Monarcha, te még többet-is tevé! Az, a' ki Megelőzőjének ditséretét a' Jobbágnak szájában igaznak esméri, 's azt megjutalmaztatja; szint olyan ditséretet érdemel, 's már vagy az, a' mi az vala, vagy legalább olyan bizonyosan lefz azzá, miat hogy a' Nap' világít.

~~~~~\*~~~~~


meg Rómaiak lenni. Még nintsen oda egész erőnk, állítsuk fel azt, 's erővel ragadjuk-el az Ellenségtől a' Szerentsét, melly most annak lépéseit követi, a' Római Férjfi győzzön, vagy haljon-meg! —

A' Markomannok Marchmezején telepedtek-meg; a' Tsászfár elibek ment táborával. Az ellenség hátrált; a' Rómaiak' bátorsága névekedett, 's üldözte a' Izaladókat, de nem javára. Márk' Aurel olyan helyen vólt, a' hol a' Sereg a' leginkább megkívántató Izükséges eszközőknek vólt híjjával. Sokáig tartó Szárazság apasztotta-ki a' forrásokat; nem vólt víz, 's embert, lovat egyaránt kínzott a' legkeményebb Izmjúság, 's mindegygyikőjüket elerőtlenítette. A' Markomannok körül vevék a' Rómaiakat, 's lehetlenné tették nékiek, hogy magokat ebből a' veszedelmes fekvésből kifzabadithassák. A' Napnak forró sűgárai minden növevényt elperzseltek. A' hol még egy patakotska vólt, kifzáradt; 's még betegségek-is járúltak ezen rofzhoz. Emberek, 's állatok elepedtek. Az ellenség olyan vidéket foglalt-el, a' hol még elegendő vizek vólt, 's felleltette magában, hogy a' Római népet nem kívánja-ki ütközetre; a' mi most arra nézve igazi Jótétemény lett vólna; hanem a' Sorsra hagyja, 's Izmjúság, és hévség által győzi-meg. Már öt nap folyt-el ebben a' nyomorúságban, már a' Izükség a' legfelsőbb léptsőre hágott, 's kétségbeesés foglalta-el a' Katonákat — de még se világított leg kifsebb fénye-is a' Reménynek, hogy frifsító eső fogna esni a' fellegek-ből. Márk' Aurel könnyeket húllatott Seregének meglátására, melly a' legrettenetesebb szenvedésekkel küfzdött, 's minden Izsabadulás nélkül elvólt veszve. Egy Prétor ment hozzá: Tsászfár így szóllott az, a' mi veszedelmünk elkerülhetetlen; itt emberi segítséget nem lehet várni; a' mi Isteneink elhagytak bennünket; egyedül a' Keresztyének egygyetlen egy Istene van még hátra. Egy Keresztyén Légió van a' mi Seregünkben; engedd-meg, hadd eszenek térdekre, 's könyörögjenek ahhoz az Istenhez a' kiben ők anyyira híznek.

A' Tsáfzár helybehagyta a' Prétór javaslatát. A' Légión könyörgött, szívének belsejéből könyörgött; 's — fekete fellegek vonták-be az eget; erős szélvész támadt, melly a' fellegeket egygyüve hajtá; 's sűrű tartós eső esett az alatt míg az ellenség részéről ret enetes menykövek hüllottak, öldöstek, és gyújtogattak. A' Rómaiak paizsokkal, és Sisakokkal fogták-fel a' vizet, 's magokat azzal enyhíték; a' Markomannusok tűz tengerbe fürödtek. A' Rómaiaknál örömkialtás hangzott, a' Markomannusoknál félelmes kialtás hallatszott: az ő táborok égett; ruháikat testeken emélték-meg a' lángok, 's a' menykövek halva tsapták-le őket a' földre. Nagyobb rész a' Rómaiak' kegyelmében adta magát, a' kik kergették, és femmivé tevék a' szaladókat. A' Rómaiak voltak győzedelmesek.

Mark' Aurél ettől a' naptól fogva nyilvánvaló barátja lett a' Keresztyéneknek, 's annyira vitte a' dólgot a' Római Senatusban, hogy megfzűntek üldözni a' Keresztyéneket, 's nekik némelly Jusok, és szabadságok engedődtek.

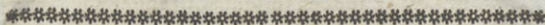
Voltak a' Pogányok között némellyek, a' kik azt akarták állítani, hogy valamely Egyiptomi Babonás szerzette a' jóltévő esőt a' Rómaiaknak, 's az öldöklő és pufztító menyköveket a' Markomannusoknak; de az okos Pogány kinevette ezt az állítást, 's ámbár megfogta annak lehetőségét, hogy sok meleg, 's száraz nap után, ugyan abban az időben eshetik az első valamely vidéknek egygyik oldalán, midőn a' másikon villámlik 's menydörög; még-se tagadta, hogy azt az esetett a' Keresztyének' könyörgése-is okozhatta.

Claudianus Poéta így énekel a' Markomannusok' vefzedelmes fekvéséről:

*Laus ibi nulla ducum: nam flammeus imber in
hostem*

Decidit; Hunc dorso trepidum fumante ferebat

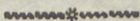
*Ambustus Sonipes; hic tabescente solutus
Subsedit Galea, liquefactaque fulgure cuspis
Canduit, et subitis fluxere vaporibus enses.
Tunc contenta polo, mortalis nescia teti
Pugna fuit. — —*



IV.

A' Frantzia Kivándorlottak.

Két Történet a' Frantzia Revolutió idejéből.



I. Louis.

Louis, N—si Birtokos Gróf, egy régi nevezetes Familiában utolsó Fija vala. Az ő hatvan esztendőse de még most-is eleven, és jó erejében lévő Attya, a' tizenötödik Lajos' Szolgálatjában Öbester vólt, és Fijával egygyütt Normandiában lakott örökös jószágaiában. Az Attya magánál tartotta Fiját, hogy gyengékedő Annyának lenne valami gyámola, ha ő majd az öregségtől lenyomattatik. Fogd-bé szemeinket, és temels-el bennünket, monda néki; annakutánna menj, a' hova a' kötelelség és betsüllet hív! Én az alatt gondoskodok a' felől, hogy annak idejében e-leget tehets ennek a' kötelelségnek! — Ennél fogva tsak nem a' tökéletelségig megtanította a' katonai dólgokra, és a' Káplán valami kis Keresztyénséget is kötött azokhoz. Könnyedén való gondolkodás, és természettel jó szív, vólt legiobb karaktere a' Fijúnak, 's olly mély gyökeret vert ez ő benne, hogy sem az Attyának igyekezetei, nem vóltak e-légségesek arra hogy amaz elsőt, sem a' Káplán tö-rekedései, hogy ezt az utólsót elnyomhassák.

Eb.

Ebben az időben történtek tizenhatodik Lajosnak, vagy inkább az Övéinek, a' fő Pólgárokkal való első bajai. Az Obester bszfzankodott az Utóbbiaknak megátalkodott Hazafzeretén. Az első Nemzeti Gyűlés öszvegyült: az Obester még inkább haragudott a' Lajos' engedelmségéért és lágyaságáért. Az a' rend, melly annakelőtte harminadik volt, a' Voksolás felett való perlekedésben legelőszőr kezdette-el hathatósan érezni a' maga erejét, és azt irtóztatóan gyakorolni. Az éleslátású Mablytól, a' nemes Kersainttól, a' bátor Lafayettétől, a' mindent lerontó Mirabeautól és másoktól gyámolítatva, a' Pólgári Rend magát Nemzetnek nevezte, és a' Nemelséget és Papságot arra kényszeríté, hogy a' Sztus' gyengébb részét tegyék. Az Obester magán kívül volt a' dühölség miatt, óltalmazd Anyját, így szólla a' Fijához; én a' Fő Városba megyek! legalább magam akarom meglátni, és meghallani, hogy mit akarnak ezek a' Vallás tsúfolók! ezek a' Párt-ütők!

Még nem jelentette a' Nap a' következő nap-palnak jövetelét, midőn betegséges Feleségének szobájába rohant, hogy tölle bútsút végyen. Ez ájúlva rogyott le. Erős karjaival tartotta Férje, dobogó kebelén, míg felébredett. Annakutánna tsendesen letévé a' Kanapéra, megsókolá hideg homlokát, 's így szólott: Halj-meg jó Öreg, hogy ne lásd azt a' veszedelmet, melly Hazánkat fenyegeti! — végy magadhoz én Istenem! sóhajtá ez, és merő szemetet vetett-fel az égre. Az Obester megborzadt; kirántá kardját, felemelé az ég felé, 's így szólott: Nékem pedig engedd meg Istenem! hogy ezt a' fegyvert a' te ditsőségedre, és Jufsaink óltalmazására hafználhafsam, és annakutánna efsek el!

Így ragadta ki magát hozzátartozóinak kezei között, és egynehány embereivel Párisba sietett. Egy nap sem pihent útazása alatt. Azon estve, midőn megérkezett, megjelent a' Nemzeti gyűlésben. Ah! mitsoda estve volt ez, a' mellyen ide érkezett.

Ez

Ez a' tizenkilentzedik Junius vólt 1790-dik esztendőben. Irtódzva hallotta meg, hogy az Adomány Systemának minden következtésével való lerontásáról, 's az egész Nemefégnek minden Jufsaival való eltörléséről van szó. Ez a' javaslás, különöfven a' Lafayette Leike és tekintete által, meghatározásfá változtatott, és az Óbester elbódúlva tántorgott Lakhelyére. —

Menjünk, menjünk egy olyan Országból, a' hol a' Virtus refzket, és a' vétek győzedelmeskedik! — ezt írta még ezen irtóztató éjtzakán Fijának. A' ti gyalázatotok ne nevelje annak győzedelmeit! Vidd-el édes Anyádat! Szabadítsd-meg a' Vagyonunkból, és valamit érő Jószágaink közzül azt a' mit lehet, és menj Német Országba, a' hol ugyan a' Lélek' durvasága, és az erköltsök' kegyetlensége lakozik, de még-is fellehet találni a' durva és vad Népek' Igazság Izeretétét. Nem mefzszire határainktól folya kereltül ezt az Országot a' méltóságos Rajna, 's annak partjain fekszik a' tsendes Kölln, a' hol tsendességben, és elrejtetve lehet élni. Oda menjetek. Engemet a' kötelefég a' mi, és azon nemes Német Fejedelmék zárlói alá hív, a' kik nem fokára azon víznek partjára gyűlnék öfzve, a' Nemzet' gyalázatos eltsábitóit megbüntetik, és az Igazságot, Virtust, és Bóldogságot ismét helyre állítják a' Felség' szárnyai alatt. Nem fokára többet hallatok felölem. —

Az ekkor tizenkilentz esztendőf Fijú, a' ki Szüféinek házából tsak nem soha se, és a' Könyvestékán túl igen ritkán jött killyebb; a' ki a' fellyebb mondott dólgozon kívül, tsak a' Dámakkal való kellemetes és módos társalkodásnak réguláit tanúlta-meg, legkifsebbnyire sem látta ugyan által mind ezen dólgoznak öfzveköttetését, de eléggé tisztelte Attyát, és annyira félt attól, hogy annak akaratját vaktába követte. A' pénzből, és drágaságból magához vette mind azt, a' mit talált, ezenkívvül még nagy Summákat vett-fel Attyának Jószágaira;

ra; magához vette gyengélkedő édes Anyját, a' ki elbádogyadva és magát elfzánva engedé magát Sor-sának, és ekképpen számos szolgálattal egygyütt indult útnak Németországba. Édes Anyja felől nyájásan gondoskodva, a' tselédek eránt barátságos bizodalommal viseltette, mindennek egézf a' tékozlásig adakozva, magától semmit megnem tagadva, és jól élve — tetszett néki ez az út, ő pedig mindennek. Egészségbe és jó kedvel érkeze Köllnbe. Nagyon gyalázta azokat a' hijjába való embereket, a' kik anyai nyelvét nem értették; tsúfolta a' régi komor Várost, és a' Módiban — kitudja melly igen hátra maradt Lakosait, és szorgalmatosan vizsgálta édes Anyját ekképpen:

„Hogy mint van már most, édes jó Atyám? Úgy látzik, hogy az Útazás, és Levegő változtatás inkább hafznált mint ártott Magának! Engedje meg, hogy szolgálattjára lehelfsek zsebtükörömmel — No, hát nem igaz? Maga most sokkal egészségesebb színben van, mint othon? A' mi pedig a' politikai egyenetlenségeket illeti — Istenem, úgy hiszem hogy az nem loká tart, azok az Urak érezni fogják képzelt Rendeltetéseknek hozzfzas vóltát hogy üres szalmát tsépelnek, és a' dólgozat mind elvígafztalják! Akkor az Atyám-is megint örülni fog, jó kedvel megyünk hazafelé, és derék matériánk lesz, a' miről egymás előtt beszélgethelsünk a' téli únalmas estvéken!“ —

De a' mint tudjuk, nem igazítottatott-el az egyenetlenség. Elkezdődött a' Frankok ellen való táborozás. Az öreg Attya megkereste Hozzártatozóit, komor és halgató vólt, egy részét Szólgáinak elerelfz-té, erősen ajánlotta a' gazdálkodást, a' kéz vagyonnak nagy részét magához vevé, és kihirdette a' híres Champagnéba való menetelt, a' mellyben jelen szándékozott lenni, és a' mellytől tsak magától várt-még valamelly jó kimenetelt. Fija a' dólgon, melly már másképp' nem lehetett, megnyúgodt, és igen jól élt Köllnbe.

Ki

Ki nem tudja ezt a' félelmes Champagnéi táborozást, és annak ezerfzeses nyomorúságait? Elszegényedve, a' bánattól leverve, a' strapáziáktól meggyengülve, fegyverestársai kibeszélhetetlen nyomorúságainak látására letiportatva, egynehány a' Kabinétok' politikájába vetett sejdítő tekintetek által széllyel zúzatva, a' leghizonyosabb Remények semmivéletele miatt elbátortalankodva, azon szerentsétlenség' látására, melly most a' Tolvajpárt hatalmas felkelése mellett rohant Hazájára, felháborodva —: így tért vízfzra nemes Attya Hozzá tartozóihoz. Most rajtad a' sor, monda Louisnak, most vedd által kardomat, és hordozd azt a' Vallás, a' Haza, Jufsaink, és a' betsületmellett! Az én erőim ellankadtak; most már nem lehetek egyéb, hanem tsak Betegek' őrizője! —

Louis, a' kifényes Gálaruhában, és fokat érő Kafzfával lévén, éppen nem rofzfzúl tetfzett magának, Koblentzbe mene.

Tudva van, hogy az említett Táborozás után melly veszedelmesek vóltak a' kiköltözött Nemeségnek környülállásai. A' kik közöttök legokofsabak, és legszegényebb vóltak, széllyel szerte elszéledének, különösen Német Országban, mindenféle mesterségekre állottak, és jobb Jövendőtt reménylettek; a' semmivel leginkább nem gondolók, és legtehetősebbek a' Rajna szép vidékein múlatoztak, jó éléfsel foglalatoskodtak, és éltek a' vidám Jelenvalóval. Ezen utólsók közt vólt Louis-is. Mit gondolt ő a' Lajos halálával mind addig, míg arany Lajosok éltek a' zsebjében! mit tartoztak reá a' Jakobinusok, a' kik a' halálnak úgy hódoltak, mint a' Nappal Istenének, mind addig míg furtsa Leánykák vóltak, a' kiknek társaságában, élet és örömköszörüt lehetett fenni.

An-

Annál a' háznál, a' hol lakott, élt egy jó be-
 tsülletes Polgár is, szép jó erkölcsű, és Szeretetre
 méltó Leányával egygyütt. Az öreg Atya szükön,
 megelegetve, tsendességben és Szorgalmatolságban
 élve, selyem Strimpfliket készített, és a' szorgalma-
 tos Anna vitte a' gazdaságot. Louis vette észre,
 melly nyájas és Szeretetre méltó az ő kedves Szom-
 szédnéja. Ezerféle mesterségeket megpróbált, hogy
 a' jámbor gyermeket közelebb való öltözködtetésre
 vegye magával: nemes érzést, nem tettetett, hanem
 szívből ered. Ellentállást talála nálla; áthatatosan
 útasítottott vizsgálza, és megvetéssel fenyegettetett. Ez
 szokatlan dolog vala előtte, és merő hiúságát fel-
 gerjeszté. Annak a' Leánynak tiednek kellett lenni!
 ezt mormogá magában. Majdan megnyeré annak
 az Attyának kegyelmét, mellé ült annak a' munká-
 hoz; hol erről hol amarról lotsogott előtte; barát-
 tságosan bánt vele, a' jó rendszertetsalárd színét
 viselte magára, és úgy viselte magát, mintha nem
 gondolna egyéb aránt a' jó Leánnyal. De ezen
 gyakori látogatásai mellett életében legelőször lett
 figyelmessé az igazi, érzékenyítő Afzfonyiságra,
 az igaz, természeti erköltsiségre, az igaz, tisztá ár-
 tatlanságra. Irtódzott plánumaitól, de a' nélkül mind
 azáltal, hogy azokkal egélszzen felhagyott volna e-
 pedve átta magát által azon forró Szerelmes érze-
 ményeknek, mellyeket mostan Anna benne felger-
 jesztett. Bártsak az a' Leány tiéd lehetne! ezt fő-
 bajtá most.

Anna bármelley keményen bánt-is vele elébb,
 de most ellágyúlva érzette szívet. Mégsem olyan
 tséltsap, és roszsz ő, mint te gondoltad, — így
 szólla ez, midőn mostani magaviseletét észre vette;
 még-is jól gondolkodik ő mi felöllünk, — ezt tevő
 hozzá, midőn annak az ő Szeretett Attya eránt való
 barátságos voltát, és nyájaiságát látta, nem volt
 talán te erántad olly rosz szándékkal, mint képzelt-
 ted, hanem jóval, — így szólla tovább, midőn most-
 ani Szemérmetségét és illendő magaviseletét meg-
 vi's.

ví'sgálta; ő téged csak ugyan valósággal álhatatosan, és tiltán szeret, — így gondolkodá, midőn az, Attyának jelenlétében, majd egy arany lántzotzkával, majd valamely szép pántlikával, majd valami jeles öltözettel erővel megajándékozá; ah! és szép, igen szép-is ő a' mellett, — így fejezte-bé szavait, ki-felé sandalván a' vastag bevont firhangon által a' Strimfli szövőléken keresztül, midőn az fényes Kantonaruhájában, vagy szép Vadászöltözetében, gyorsan pattant-fel vad paripájára, és elvágtatott. —

„Csak ugyan igen jó Úr ő! úgy-e' kedves Attyám?“ szólla annakutánna lalsan és elpirúlva, hogy szorongatott szívét megkönnyítse.

„Ugy van édes Aniskám, valósággal az!“ felelé az Attya, és folytatta szövését. — Ekkor egy nagy könnytsepp futotta-bé az Anna fekete szemét, és lesütött szemekkel nézett-le a' munkára.

„Vallyon miért olly' barátságos erántunk? mit gondol a' felől kedves Attyám?“ kérdező még nyughatatlanabbul egy hofszú szűnet után.

„Ej no, gyermekem; ő igen emberfzerető Úr, és vidám arizokat kíván maga körül látni! Azomba gazdag Úr-is: ofztán lokat ide ad nekünk, a' mi nem olly' nagy dolog előtte, és a' mi minket megörvendeztet!“ felelt az Attya és tovább folytatta szövését.

Ekkor lefolyt a' nagy könnytsepp az Anna virágzó artzáin, és letseppent nyughatatlanul emelke ő mellyére.

Most már lalsú hozzá közelgetéssel akarta azt Louis megnyerni a' szegény Leánytól, a' mit annak előtte erőszakos ostrommal akart megvenni. Meglepte őtet magánosságában; előfzför Hazájafjai reménységének rövid időn való betelyesedéséről latsogott előtte, és az ő kedves Hazájában való annakutánni ditsőséges életéről; annakutánna hív, örökös szeretetéről beszélt — olly' hevesen, olly' hízelkedve beszélt — távolról sejdítettte vele, hogy ő — egyedül ő ofztja-meg vele boldogságá'. —

A' Szeretők könnyen szoktak hinni — és Louis az örökös szeretet', örökös hívség' nagy esküvései mellett, végre elérte feltett tzielját.

Most már Szerentsés, most már bódog vala Louis. Megvetette, és elkerülte tséltsap Barátait, felhagyott minden erköltstelen társalkodással, tökéletes mezelegedést talált az ő húséges Annájában. De ezt a' jó Lelket mostan halálos nyughatatlanság foglalta-el. A' kisebesedésig törte kezeit magánosságában, és éjtszaka égő könnyekkel áztatta fekvését. Ha ennekelőtte valami megzavarta a' kegyes Leánynak tsendes békelségét, az Isten házába sietett, és kiöntötte szívet az Isten előtt, a' ki megszámlálja az ártatlanság könnyeit, és annak erőt ad a' gyözedeleinre. Akkor, akkor megint jól vólt minden! De most — hogy nézhetett vélna ő szeretettel és bizodalommal fel az égre? Felriadva rettentel, refzketve sietett haza, kétségsbe esve zárkozott-bé könnyező kamarátskájába. A' jó Atya, a' ki végre élzrevé, hogy az ő Aniskája, az ő egygyetlen egy gyermeke, mint emészödik és halaványúl, de az okát által nem látá — nagyon féltette, nyughatatlanúl igyekezett ötet felvidámítani, és múlattatni. — Ah! éppen az által tépte öfzve kínt szívet! Lemmi sem alázza-meginkább a' nemes érzést, mint a' kedves Személyek tífztelete, és Szeretete, a' mellyre az röbbé nem tartja magát érdemesnek! Kedvesének vígalztalásai, és esküvései ofzlathatták tsak el annyira bánatját. Ha az mellette vólt néki, vagy ha tsak láthatta is azt legalább, öfzveszorúlt szíve emelkedett annak látása', vélle befzélgetése, és Szeretetének örömében. A' magános egygyüvejövetel óráiban most már annál nyughatatlanabb hevelséggel ragafzkodott hozzá Anna; — Louis, Louis, monda néki il'yenkor; ha te én rólam elfelejtkeznel, ha elhagynál engemet! akkor Lemmit se keresnék ezen a' földön, hanem tsak a' Rajna valamelley örvényét, a' hol az legmélyebb! —

Az alatt Louis gyakorta vett az Attyától dorgáló, és intő Leveleket. —

Vess gátot tékozlásaidnak, így íra ez: szorítsd magadat az elkerülhetetlen szükség határai közzé. Fajdalom, most már tékozlás az reád nézve; a' mit még három elztendővel ez előtt illendő takarékoságnak lehetett nevezni. Fijam, nem vagyunk többé gazdagok; sőt még tehetősek sem vagyunk többé. Ha a' környülállások hamar meg nem változnak — a' mit most nem lehet reményleni, és ha továbbra-is így viseled magadat; úgy nem fokára szegények lelzünk, és szükségét látunk. Nem fokára nem legíthetlek többé, és forró atyai szívből a' Sors' hideg ölelései közzé leszek kéntelen tafzítani.

Louis — először a' gondolatlanság' annakutánna pedig a' Szeretet' szédelgése között keveset hajtott ezekre, mind addig míg valósággal semmi Segedelmet nem veve Attyától. Most voltak egézf életében legelőször gondjai — kedvetlen nyughatatlanító gondjai. Ezek, és — ah, minden kívánságainak az Anna által való bétellegesítései, egyszerre hidegebbé tevék a' szeretetre méltó Teremtés eránt; nyughatatlanító adólságok, és tséltsap Attyafianak példái jöttek ehhez, és az a' bóldogtalan, helytelen szemérem, hogy majd szegénységben és nyomorúlt állapotban kelletik tékozló esmerőlseik között megjelenni, és talán azoktól kinevettetik, kintsúfoltatik, — ez véget vetett a' dolognak. Ez a' gondolat: ez nem maradhat így: elkelletik menned! mindég hathatósabban tért vizsgálja, 's végre megerősödött benne. Most már érzette Anna azon megbízott társalkodások' következéseit, mellyet tsak a' törvény, és papi kéz szentel-meg, — és ez Louist a' gondolatról tselekedetre vette.

Sokakat kelle néki öreg, elerőtlenedett Attyáról és beteges Annyáról beszelleni a' jó Leány előtt; ezt hasznára fordítá, és abból egy olyan Románt faragott öszve, hogy azok mind a' ketten betegek, és a' halálhoz közel lévén, azt kívánják hogy ő fog-

fogja-bé szemeiket. Anna ezt a' szeretet' és félelem számtalan könnyei közt hallá, de kegyelisége, és Louisbe való bizodalma, nem akarák azt ettől a' szent kötelességétől visszataroztatni. Utazz az Isten' gondviselése alatt, a' szent Angyaltól és imádságaimtól követve; de ah' Louis, nem fokára térj vizsgál! nem fokára! monda. Most ismétlen örökös igazi kivséget esküvén néki, elútaozott.

Louisnek volt Köllnbe egy megbízott Barátja. Arra vevé a' Leányt, hogy Leveleit ehhez útasítsa — melly' könnyű vólna, hogy azok az Atyám kezébe kerülnének! ezt monda az. Ő ugyan derék, és nemes szívű Ferjű, de nagyon-is büfzke, mint sem hogy addig megegyezését adná öfzveköttetésünkre, még arra lalsanként előre nem kézfitem. — De a' Barátjának tudtára adá Louis jövendöbéli lalását Frankfurtba. Oda kellett ennek küldenü ő hozzá az Anna leveleit; Szüléit pedig azzal a' tudósítalsal nyugtatá-meg, hogy Frankfurtba megy, mivel ott esmeretlenül és gyalázat nélkül élhet lszegénységben, és talán alkalmatolságot-is találhat valamely keresetre.

Louis Frankfurtba egynehány hónapig tartózkodott, és abból a' kevés Summából élt, mellyet eladogatott drágaságaiból vett-bé. Kedvesétől való Távolléte, az a' lszükség, melly a' nemes lszerelemeket erőfsebben köti öfzve, a' nemteleneket megböfzlantja, a' közönségeseket pedig meghidegíti, meghidegíté őtet-is. Ritkábban, és hidegebben felett az Anna leveleire, 's végre azzá az nem éppen meggondolt és megerösödött, hanem (a' mint szokott lenni fájdalom sok ezer közönséges embereknél) a' homályos ldeák eránt való engedésből végre hajtott feltételeil leve, hogy azt lalsanként egészen elhagyja.

Most az bétellyesedett, a' mit elútaozása előtt Annának elmeséllett. Egy levelet vett az Attyától, a' mellyben ez azt parantsolá néki, hogy Köllnbe

be jöjjön, hogy utolsó áldását elfogadja, és hogy az élet halál közt lévő édes Anyyára való gondviselést általvégye. Ez a' tsapás megrefszketteté belső részét. Elérkezett oda, Attyát elerötelenedve, és utolsó óráját várva találá, Annyát a' legnagyobb maga megeröltetésben, a' Lélek és test elenyéltése között találá. Ez még inkább megrefszketteté. Ő, valamint mind az olyanok, a' kik a' gazdagsághoz és jó élethez szoktak, éppen nem gondolta olly' rofszaknak lenni Szüleinek Izegény környüállásait, mint a' millyenek valósággal vóltak, és a' mint az Attya lerajzolá; még mindég azt hitte, hogy az öreg, előrelátó Férjfi tartogat valamit a' hozfzú Iövendőre; de igazán terhes, irtóztató szegénységet találá.

Az Attya elzáradva feküde ott, hideg, komoly, tompa elmerülésben; — senkihez sem szólla semmi valamit jelentő szót, még Fijához sem; nem panaszkodott, semmibe sem véve részt; nem fogadta-el az Orvofságot, még a' könnyebbséget se. Tekintete valamelly ditsőséges, de fokkal inkább féltelmes színt mutatott, és öszve zúzá Fiját az ő alacsonyágában.

Második éjtszaka a' Louis eljövetele után Attyának jobb oldalát a' guta megütötte; de tökéletesen elméjén vólt, és nehezen tudott beszélni. Az Orvost akarák elő hívni; hívjátok elő Fijamat — így szólla. Ezt felköltötték; refszketve jelent ő meg Attya előtt. Hagyjatok-el bennünket, monda az Attya ő körülte állóknak, te is! szólla Feleségének, nyájasan szorítván-meg annak elzáradott kezét. Annakutánna Fiját közelebb inté magához. Ez előjöve, és refszketve térdepele-le az ágy előtt. Az Attya nagy nehezen feléje fordúlt, szemeiben új tűz láttatott felgyúlni; erősebb hangon, mint a' mint eddig szóllani tudott, így szólla, kezét Fijának fejére tévén:

„Áldásomat adom reád, valamint ez előtt negyven elztendőkkel az én nemes lelkű Atyám adta én reám

reám a' magáért. Az Isten tartson-meg tégedet a' Vallás', Virtus', és Betsület ösvényén; akkor ved led lefz az ő Segedelme, és Lelkem nyúgodalomban fog lenni! Atyámnak áldása bétellyesedett egész ezen utolsó éfztendőkig, most egy ifjú koromban elkövetett vétekért lakolok! Egy akkor eltsábított ártatlanságnak forró könnyei gyilkolták-meg bódogságomat, és égetik Lelkemet még most-is a' halálban.“ —

Louis megrettent. Az Attya nem vevé azt észre rettenetes erőlködésében, és tovább folytatá szavait, lafsan lafsan léleketet és erőt vévén.

„Tanúlj dolgozni tanúlj keresni; de ne szolgálj bérért! El-ne hadd édes Anyádat, külömben az Isten is hagyjon-el tégedet! Ha valaha vizsgálja mélfzerentsétlen Hazánkba, engedj-meg a' mi, és az ő ellenségeinek; de elébb vizsgálja ne térj oda, míg a' Vallás, és Királyifzék ismét fel nem lesznek benne állítva. Hallod-e' elébb vizsgálja ne menj! Ne hartzolj többé elébbeni Pólgártársaink ellen: hafztalan az — minden hafztalan! Az Isten gyalázatba és nyomorúságba ejté Európának legszebb Országát, vétkeinek büntetéséül, — valamint minden egygyet oda ejt, a' kinek Lelke gyalázatos tettekkel van befertéztette.“

Fija ekkor ismét vizsgálja rettent. Most észre vevé azt az Attya. Elfordúlt ábrázattya kinyúla vastag szemöldökei felpetzkelődtek, lehegve vevé léleketet, és a' legnagyobb maga megerőltetéssel így szólla:

„Szerentsétlen! te valamelly gyalázatos tettel fertéztetted-be Lelkedet! Jaj! Vérem gyalázatba esik! Az Atyának vétké meglátogatatik a' Fijúban! Távozz! Idegenek közt akarok meghalni! Távozz!“

Ekkor egy görtsforma rángatózás jöve reá melly tekintetét szélyeltépé. A' Fija reá borúla:

„Atyám! Atyám! Én azt jóvá tudom, jóvá akarom tenai!

Töredeзве és elerötelenedve dadogá ezt az Attya: Tedd jóvá! ha azt nem teheted, tsendesen hajtsd magadat alá a' boszszútálló kéznek! Elhalgatott, Louis se szólla hangos zokogásra fakadván. — Rettenetes halgatás vala. Ekkor még egylzer fel-emelé magát az öreg Attya, és így szóllott:

„Esküdj-meg nékem arra, — hogy ha nyomorúság jön reád, nem emeled fel kezedet magad ellen!”

„Ó Isten! ó Isten! Igen, esküszöm!”

Ekkor felöldódtak a' még öszvevonúlt vonások Attyának ábrázatján. Még egylzer próbálta kezeit felemelni az áldásra: de az elhalva, hidegen és elnehedve esett vízfsza Fijának kezére; teste ki-nyúlt, és megmerevedett. Fija kétségbe esve kiáltott segítségét. Mő rohantak. De az öreg Attya végképpen megvólt halva.

Ezen órától fogva a' felébredő Louisnak Anna — nem Kedvese, nem Felesége vólt, hanem Nemzetének tulajdonsága szerént, melly a' közép útát nem könnyen, hanem tsak a' rendkívül valókat szokta követni — egy olyan szent, a' kit ő imádott. Lángoló elfelósködéssel irt hozzá, megvallá vétkeit, a' legrettenetesebb színekkel festé-le azokat; elbeszélte, hogy őtet, miólta Annát Segedelem nélkül elhagyá, az égneik igazságos büntetése minden lépéseiben követi, hogy az őtet nyúgodalom és vigasztalás nélkül az egész földön fogja mint egy szökevény bújosót üldözni: megvallá, hogy ő nem érdemli, hogy a' megsértetett Annától egy botsánát szót-is halljon; nem érdemes ahoz közelíteni és hogy vétkét, a' mennyire lehetséges lejénd, ismét jóvá teszi; de örökre úgy nézi őtet mint Feleségét, 's a' t. Semmi Feleletet nem kapott. Még egylzer, még másodikszor-is irt, mindég nyughatatlanabb mindég vigasztalhatatlanabb vala levele: de semmi Feleletet sem kapott.

Anyja, a' kit olly' szívéből szeretett, nem fokára uánna ment Attyának. Isteni bolfszúállás! — Isteni bolfszúállás! — monda Louis.

A' Politikai környülállások, és szegénysége nem engedék néki, hogy tovább tartózkodjon Frankfurtba. Fel's alá ögyelgett Németországban — tsak nem úgy mint Köldús, Végre ***be jöve. Mind azt a' mi valamit éröje még völt apródonként eladogatta, hogy az életét megtarthassa. Még egygyetlen egy Gyürüje völt Attyának képevel. Ezt mint legnagyobb kintsét megtartogatta, sok estve inkább éhen feküdütt-le, mint sem azt eladta völna. ****be semmi Segedelem forrásra nem talált. Senkit se esmert, és senkitöl se esmertetett. Megkelletett tagadni Nevét és Nemzetét, hogy befogadjalson. A' legutolsó szükségre jutva, végre kéntelen völt az előtte ah! olly' kedves Gyürüt eladni. Már sokszor megsalattatott völt az apró Kalmároktöl, most tehát elment egyhez a' Városban lévő legelső Kereskedök közzül.

Ennek a' Férjfüának sokattévö Íróbültja völt, derék Fabrikája, sok vagyona, igazi Kereskedö vála, és mégis emberfzeretö, jóltévö szív lakozott kebelében. Louis magánosan kívánt vele szöllani; a' Férjfü bévezeté ötet Íróbültjának egy öldalfszobájában Louis refzketve nyújtá néki által a' Gyürüt. —

„Elkelletik adnom“ — monda, és tizta könyek folytak le elhalaványodott artzain. A' Kereskedö hol az ö szemébe, hol a' Gyürüre tekintett —

„Lehet e' tudnom, hogy kinek a' képe ez?“

„Az Atyámé!“

„Az Úrnak nagyon nehezen esik, hogy ezt elkelletik adni —“

„Azt az Isten tudja!“

„Lehet e' magának bizodalma én hozzam?“

„Mit akar az Úr megtüdni?“

„Kitsoda az Úr?“

Louis megvallá azt. A' Férjfü a' ki már sokszor megsalattatott, egy darabig gondolkoda. Annakutánna így szöllott:

„Saj-

„Sajnálom, hogy azt kellett mondanom az Úrnak, hogy ez a Gyűrű nem igen fokot ér. Meglehet hogy Maga előtt megbetsülhetetlen az; de én csak a' beléje foglalt kis köveket, és a' rajta lévő kevés aranyat vehetem-fel.“

„Tudom.“

„A' képet visszafogom adni.“

„Majd roz kövekbe foglaltatom, és kebelemen fogom hartzolni —“

„A' kövek, és az aranya nem ér többet negyven tallérról —“

„Ah, Istenem!“

„És ha valamivel többet adok-is Magának, meddig lehet az által magán segíteni?“

„Tehát mit tsináljak?“

„Adja magát Valami mesterségre.“

„Sokkal kényesebben vagyok neveltetve, mint sem hogy valamire tanítottak volna!“

„Aljon hadi szolgálatban.“

„Hiszen minden Hazám ellen hartzol! ezen felyül pedig utolsó akaratja Atyámnak, hogy az elten fegyvert ne fogjak.“

„Adjon tanítást anyai nyelvében.“

„Nem értem az Urakét; és igen kevés előesméreteim vagynak, hogy azt megtanúlhassam!“

A' Férjfiú ekkor ismét halgatott egy darabig, és figyelmetesebben nézett a' szereztséltlen Louis szemei közzé. Annakutánna lalsan, és valamennyire vontatva így szóllott.

„Hát nem volna femmi foglalatofság, a' mire Maga alkalmatos volna, vagy a' minek követésére valami kedve volna?“

„Mindent, mindent akarok, — tsak bérért nem szolgállok!“ szólla Louis, és a' Férjfiú ábrázataja ismét megvidámódott. —

„Mindent akarni, annyi mint — femmit se akarni! De ez egy megindúlt szív sugállása, nem meggondolás, nem megfontolt Elhatározás! Fordítson egynehány napot ennek tételére. Gondolja-meg

a' mellett, hogy az olyan Kereset, melyet minden tisztelgéses kézimesterség szerez, — mondom, minden! — sokkal nagyobb betsületére szolgál az embernek, mint az olyan vagyon, melyet a' vak szerszénének köszönhet; sőt az ilyen mérsékelt Kereset, sokkal több meglegedést, és igazi örömet szerez, mint amaz. Ha Maga majd ilyen meghatározásra veszi magát, jöjjön-el hozzám ismét. Addig tartsa-meg a' Gyűrűjét. És hogy azon napok alatt a' gondok által valami olyan lépésre ne vetemedjen, a' mint annakutánna megbánhatna, tehát — egynehány pénzt nyújta néki, — Louis megszégyenülve, könnyező szemekkel lépett visszra. Ez által még barátságosabbá tételve, még egyszer ajánlotta azt néki a' Férfiú, megfzorítá kezét, és így szóllott:

„Hiszen úgy-is visszra adja azt, legalább a' Gyűrűnek árából!“

Louis elvevé a' pénzt, és eltávoza, 's sokáig gondolkoda magában! Egy új az előtt soha sem érkezett tűz melegítette-meg kebelét; a' hasznos munkálságra való ösztönnek Férfiúi szép tüze. Harmad nap megint Jóltévője elébe mene —

„No? hát már megegygyezett Magával?“

„Igen, Istennek hála!“

„És miben?“

„Koblentzbe tsaknem egy esztendeig laktam egy selyem Strimflikötőnek házánál,“ — monda Louis erőlsen elpirúlva, és alig tudván fájdalmas megemlékezéseit elnyomni, — „Sokszor néztem az ő munkájit, és néha néha tréfából magam-is próbát tettem rajta. — Bóldogúltam is valamire. — Ha egy darab ideig tanítának nem sokára annyira mehetnék benne, hogy mint Legény tudnék dolgozni. Ha az Úr megteheti, szerezzen alkalmatosságot nékem annak megtanulására, és én betsületes Strimflikészítő leszek!“

Valamelly gyönvörködtető édeség vólt abban Louisra nézve, hogy éppen azt a' mesterséget követheti, a' melyet Annájának édes Attya! —

„Helyesen, ifjú ember! — monda a' Fábri-
 kás. „Szerentsére ezt a' dólgot magam-is, és mind-
 járt megtehetem. Nékem a' Várostól egy órányira
 van egy mezei Józágom, a' hol egy kis selyem Fá-
 brikát állítottam-fel. Az én Munkásaim, a' kik köz-
 zül lokan magának Hazafijai, és egynehány hason-
 lóképp' olyan emberek, a' kik még tsak megse tud-
 ták azt álmodni, hogy még egykor a' Szövöszék e-
 lőtt légyenek bóldogok, — tilzeteletben, és jó bizo-
 dalomban vagynak előttem, ha azt megérdemlik, és
 a' kik nem méltók hogy betsültsenek, mindjárt el-
 ereszttem, mihelyst őket megesmerem. Én ezt a' kis
 Szerzeményt úgy nézem, mint valami gyönyörköd-
 tető dólgot; annál fogva nem akarok általa sokat
 nyerni, és a' jó Munkásoknak illendő fizetést adha-
 tok. Mihelyst valamelly Tag a' maga kezére tud,
 és akar dolgozni, egy takaros kis Házat adok néki
 által egy kerttel egygyütt; így formálnak ezek az
 emberek egy tulajdon, tsinos, bóldog kis Kolóniát.
 Én őket lafsan lafsan olyan okosokká formáltam,
 hogy a' Tzéheknek minden Ostobaságairól lemond-
 dottak: Magát tehát bizonyosan igen örömet, és
 részvétellel befogadják. Én magát a' legtanúltabb,
 legpallérozottabb Munkáshoz vífzem, a' hol Mester-
 ségét megtanúlhatja; annakutánna ha feltétele mel-
 lett, igyekezve, szorgalmatosan megmarad, magá-
 nak is hasonlóképpen egy takaros kis Házatskát
 fogok adni.

A' Louis közfönetét nem lehet leírni. Számta-
 lan eszelösködő Igéret tételek, és magasztaló felki-
 áltások által könnyített szívéen. A' jó Kereskedő mo-
 solyogva engedett néki arra időt; mert tapasztalá-
 sából tudta, és szíve érté, hogy a' forró Hálá kimu-
 tatására való Szabadság sokszor olly' jóltévő, mint
 maga a' Jótétemény, és hogy a' Nagyoknak, az ő
 általok bóldoggá tett Izemélytől való hideg hátravo-
 nódások, ennek örömbemerült szívéen új lebet vág.
 Louis-is mintegy meglelkesedve folytató szavait:

„Arra

„Arra pedig, a' mire addig az ideig szükségem lefz, míg magam kereshetek valamit: — kérem, fizesse-ki az Úr ezt a' Gyűrűt.“

Megbátorodva nyújtá által nékem —

„Ó kedves jó Atyám, te magad-is örömet megengednél nékem, hogy Szeretetednek zálogát ezen alkalmatofással eladom!“

„Tartsa-meg azt a' Gyűrűt; én megsegítem valamivel.“ —

„Nem, nem! Vegye-el az Úr! valamelly tulajdon, szívetemelő erő van abban reám nézve, hogy áldozat tétellel kezdem-el!“

A' jó Férjű egy kevés ideig gondolkoda, és elvevé a' Gyűrűt. —

„Jól van! megtartom magamnál!“

„De hát a' Képet?“ —

„Annak idejében vizfza kapja! A' kövekért és aranyért pedig itt van ötven tallér!“

„El ne felejtse az Úr kifogni belőlle azt a' két Országos tallért-is, melyet a' minap adott“ monda Louis igen elevenen.

„Nem, nem! ehol megint elveszem“ — felele a' Férjű barátságosan mosolyogva.

Louis olyan tüzzel kezdette-el az új munkát, mindjárt az első naptól fogva úgy tudta magát új állapotjához alkalmaztatni, és Tanítójához, magánofságához, és szegénységéhez olyan kézfizvűség-gel alkalmaztatta magát, mellyre talán tsak az ő Nemzete alkalmas — a' mellyre legalább a' Német nehezen, az Anglus pedig tellyefséggel elégtelen volna. Rövid időn annyira bódogúlt, hogy mint Legény meglehetős hetibért kereshetett; ez tudományával mindég nevedett, ez pedig a' munkához való kedve által. Jókor reggel és késő estve mindég rajta vólt azon, és semmi sem zavarta-meg megelégedését, hanem tsak kedves Annájára való megemlékezése.

A' Izenvedés egész karakterével egygyütt szeretetét-is megtisztította, megnemesítette, megfentelte: de nyajas szeretete — mintegy távollévő eránt való Szeretet — még mindég hódoló, istenítő, és imádó szeretet volt.

Még egyszer írt ahhoz, lerajzoló előtt mostani állapotját, és esedezve kérte — noha arra érdemtelen hogy tsak kevés szavakkal tudósítsa a' felől, ha ő és jó Attya egészségesek e'; miképpen vagynak, ha olly igen gyűlöli, és útálja-e' még őtet? — Ha vallyon megengedett e' néki, és megint szeretheti e' — ezt nem meré hozzá tenni, noha sokszor akarattja ellen is elkezdette pennája ezt a' kérdést, és bármelly sok könnyeibe került néki, hogy magát attól megkelle tartóztatni.

A' Levél elküldődött, Louis százszor-is megszámlálta a' Posta napokat, a' míg választ vehetne, keresetének harmadát, féretette, hogy ezt a' keservesen keresett pénzt, ha tudósítást kaphat, annak megbántatott Attyának elküldje: mert a' Leányának — ó hogy merhette volna ő azt elküldeni! De semmi feleletet sem kapott. Egy idő múlva az utolsó próbát is megtevé: írt az Anna Gyóntató Attyának felfedezte az előtt az ő, és az Anna környűállításait, nagyon esedezett a' tudósításért — és még se vett semmi Választ! —

Ő nintsen többé! így szólla végre mély fájdalommal. Ő már nyugszik — a' te útállatos tselekedetnek ártatlan áldozatja! És néked minden nyugalmod oda van! most már egy halgató, tsendeszen szenedő, és érzékenyítő búsongás vett erőt rajta. Most-is egyforma szorgalommal dólgozott, de tsendeszen; minden társalkodásból kivonta magát, és félbe szakasztotta a' befélgetést, mellyet Barátjai (mind azok a' kik esmerték azok valának néki) fízántfízándékkal kezdettek-el vele. A' nélkül hogy valaki az okát megtudta volna, egy szép fekete fátyol kötöléket viselt balkarján, és minden estve és reggel szívéből könyörgött az Anna boldogságáért.

Az

Az egész Kolóniában a' Szerentsétien Schweitzernek nevezték, — (megkelletett tagadni Hazáját, hogy a' Felsőség ott meglzenvedje) valahányszor este szabad óráiban a' szabad levegőre kiment, az Országút mellett lévő magános Akátsfasor közzé, és a' Leánykák örvendező társasága mellett, a' kik a' Házak előtt ültek fonó rokkájok mellett, elment, a' jó gyermekek félbefekezettették vidám dalljaikat, vagy tsudállatos meséléseiket, egymásra mutat- tak, és fájdalmas részvétel tettfezette-ki mindnyá- joknak ábrázatián a' nélkül, hogy Louis észre vet- te volna. Szegény ember! így szólának, midőn az eltávozott; milyen jó ő! — és milyen Szeren- tsétlennek kell néki lenni! — és mint gyászol-még most-is, már több mint fél efsztendő óta! — még halálra epefszi magát! szegény ember! —

Valósággal lzenvedett-is egészsége ezen mély bánat mellett, és talán igazságok lett volna azon jó Leánykáknak, ha ő benne ezt a' szíves bánatot, — mint mindent az ifjú Frantziákban — lafsanként egy bizonyos nyájas galantsággal öfszve köttetve, a' Fantá'sia kellemetesebben nem elegyítette volna já- tékba, és fájdalmát gyengén nem enyhítette volna. Vasárnaponként elkezdett a' templom után rajzolgat- ni, és Aniskáját festette-le; egész tsomó leveleket írt ahoz, a' nélkül hogy egygyet-is elküldött volna; mindég jobban eltalálva, mindég elevenebben met- szette-ki annak árnyék képét.

Egy szép nyári estve éppen ilyen búsongás- ba, és egyedül ment-ki a' nagy, pompásan virágzó Akátsfasor közzé — egy olyan helyre, a' hol őtet, abból az illendően elrejtett, és tsendesen lzenvedett bánat eránt való tífzeteletből, melly mindnyájunkban természetesen megvan, senki sem háborgatta. A' nap lemenőfélben vála. Annak tekintetében elmerülve, ledült a' Fa alá. Ditső Nap! így szólta, sőt e' még a' te estveli sűgárod az ő kellemetes artzára, vagy fűvel benőtt sírjára tekintelz-le? — Szomorkodva elfordult, és feltekintett a' virágzó élőfa sűrű ár- nyé-

nyékos ágai közzé. Azon meglátott egy szép ágat, melyet a' tegnap éjjeli szélvélz tört-le, és a' melly már most hervadva tsüggött-le. O Istenem! így sóhajtott a' legszébb élőfák legkönnyebben öszve rontsoltatnak a' Szélvélz által — mint a' legjobb emberek! —

Végre kivonta zsebkönyvét, és az Anna' le-rajzolt képei között keserget. Egygyik tökéletesen hasonlított hozzá, tsak egy kis vonás vólt még el-téveztve az ajjaka' kellemetes kikerekülésénél. Nagy vigyázattal kezdette a' hibát megigazítani. Egyne-hany ember ment-el mellette az Örfzág úton, fel se tekintett. Most elvala végezve a' kedves munka; helybehagyó mosolygással nézte azt, felveté szemeit; — egy kevés távolságra egy ifjú szép Afzfzony álla előtte; egy másféleztendős forma gyönyörű gyer-mek vala a' karján; egy a' szomszéd Faluból való öreg betsülletes Parafztagzda állott mellette, 's így szólla: hisz' ehol van ő maga! — Louis megillyed. Istenem, az az Afzfzony! — Égő pirofsággal ugra-fei helyéből, annakutánna halálosan elhalaványod-va rogya vízfza. — Ah! az igen nagy öröm hitlen-né telz, mint a' legnagyobb bánat! Az Afzfzony előre akart sietni; midőn látta elhalaványúlni, meg-illyedve állapotott-meg, elnémúl, nyughatatlanúl szoritja a' gyermeket kebeléhez — nem, már nem kételkedhetik többé. — Úgy van ez Anna! Hangos öröm kiáltással siet felé, könnyek ömlenek-ki lze-meiből, Annáját, gyermekét, és magát egy ölelés által egygyesíti, és az Öreg mosolyogva tsóválja-meg fejét. — Lehetetlen, hogy ezek Testvérek vólnának! így szólla.

Anna a' Louis elmenetele után, állhatatosan megmaradt annak Igazsága, Szeretett, és Húsége e-ránt való hitelében, mind addig míg irt vólt neki, és míg állapotját az Attya élzre nem vette. Végre bánattal és fájdalommal eltelve fedezé ezt fel az Ö-reg,

reg, és egyfzer'smind az Anna állapotja és a' Louis elmenetele közt való öfzve köttetést-is. Irítzóató világofság támadt az Anna fejében, de fziye ellene mondott a' meggyőződésnek, és engedett, mint mindenkor jó fzivének. De most már ritkábban jöttek a' Louis levelei, ritkábbak és hidegebbek valának azok. — Most már nem hafznált a' Szerelemnek ellenmondása: úgy van! Anna kétségbe esett vólna, ha most Anyává nem lett vólna. Gyermekeéért — szép, fájdalommal fziült, kimondhatatlanul szeretett gyermekéért tartotta-meg magát, egyedül magát, ő benne. A' Lélek' első fzikrái feltállámlásával jobban kitetfzetek a' kitsinyben az ábrázat vonások, és minden vonásból a' Louifsel való hasonlatofság tetfze-ki. Ez ismét meglágyítá ez eránt az Anna fzivét; de elkelle rejteni Attya előit gondolkodását. Kedvesének levelei már most egézfzzen kimaradtak. Az én Louisom eltsábíttathatik — ah! melly könnyű eltsábítani az Ifjúságot! így sóhajtoza alattomban, de hogy örökre, hogy fokára elfelejtkezhessen róllam; hogy rofzfzá legyen — nem, azt ő nem teheti! —

Most az Attyának Szeretete más felől, gyöttrötte ötet. Welier a' Szomfzédja, egy ifjú, magát jól bíró Strimfli tsináló, a' ki szép formájú, és nem kellemetlen, de egyébbaránt egygyűgyű, jó, szeretetre méltó, de még is közönséges ember vólt, már régólta sóhajtozott a' szép Annáért. De miképp^o bátorokodhatott vólna ő Annát megkérni! hiszen az igen szép, igen pallérozott vólt! hiszen az mindég előkelő Uraknak való vólt! De most — egy megesett Leány! így szólla az; millyen háládatosnak kelletik néki te erántad lenni, mennyire megkelletik néki tégedet szeretni, ha vízfza szerzed betsülletét! — Annak Attyához fojamoda. Kimondhatatlan örömmel fogadá ez ötet, és hathatósan befzéllett Leányával. Anna elhalaványodott. Szeinérmesen tzáfolta-meg annak ellenvetéseit; de mit mondhatott vólna arra, midőn az Attya így fejezé-be fzaivit:

a' bódogtalan háború nállunk mindent megdrágított, nem folytathatom többé gazdálkodásomat úgy mint ennekelötte. Wellernek szép munkája van, az a' nagy ház az ő tulajdona, ezenkívül még meglehető's Vagyona van, én öregszem, 's erőtelenedek: — tsak ez által viselheted gondomat! és reménylem hogy az én Aniskám, a' kiért eddig mindent megtettem, nem fogja megvetni ezt az egy Javaslásomat, a' melly által egész életemben vilfzapótolhatja azt, a' mit érette tselekedtem! —

Mint öszve vólt szaggatva az Aniska szíve! egynehány napig időt kért magának a' gondolkodás-ra; elment Pater Benedekhez a' Gyóntató Attyához, és egész szívét fedezte a' tiszteletre méltó öreg előtt; megértette annak tanátsát, és arra a' fogadására, hogy annak engedelmeskedni fog, ha az Isten megsegíti, felvéve a' szent Vatsorát; megerősö'dve érzi magát, 's így jelenté ki meghatározott Szándékát Attya előtt: Jól van Atyám, elmegeyek Wellerhez, hogy Magának tsendes öregséget szerezsek. Én már többé nem lehetek szerentsés a' világon: de ő ne lássa könnyeimet, és Férjem ne légyen miattam szerentsétlen. De két egész esztendeig való Várákozást kívánok. Ha az alatt az idő alatt Louis elő nem kerül és a' Maga 's Gyóntatóm megelégedéséig magát ki nem menti: akkor o'sztán! —“ — Erről egy átaljában nem lehetett levérni, 's végre o'sztán engedni kellett néki.

Fél esztendő múlva elérkeztek a' Louis levelei; de az öreg Attya magához vevé azokat, és minthogy Louisben tsak Tsábitótt látott, Keresztyén kötelességének tartotta azokat eltitkolni. Így folyt-le az első esztendő. Anna nyughatatlanabb leve, és többet sírt.

Végre elérkezett Louisnek a' Gyóntató Attyához írt levele. A' tiszteletre méltó Öreg, a' ki alattomban szorgalmasan kitudta Annától a' dolgok mivóltát, megijjedt, vette észre Attyának szándékát, kérdőre vette azt, és megtudta

az igazat. Most felébredt az Isten szavából Lelki esméretét, és nem sokára meggyőzte azt. Ekkor Annát előhívták. Vigyázva tudósította őtet a' Páter a' környülállások felől. Ó melly rendkívül böl-dog vala most Anna! „Nem megmondtam — így szólla gyakor izbe, és hevesen szorítá a' gyermeket szívéhez — eltévelyedhetett ugyan az én Barátom, de roszfzjá soha sem lehetett!“

„Hát már most mit tselekedjünk?“ kérdé az öreg Atya, meg egy kevélsé kedvetlenül.

A' Páter megragadá jobb kezével gyónó Leányát, baljával annak öreg Attyát, 's így szólla tsendes ditsőült hangon: Botsátsatok-meg, úgy botsátatik-meg néktek-is! — Anna térdeire rogyott, fejét annak kezére hajtá, és öröm könnyeket öntött arra.

„És én az én gyermekemet, az én egygyetlen egygyemet“ — így kezdé-el az Attya szóllani —

„Tegyetek jól azokkal, a' kik titeket megsértették! félbe szakasztá a' nélkül hogy hangját megváltoztatta volna, vagy hogy az Öreg kezét eleresztette volna. Ez alatt érzékenyítő tsendeség vala.

„No tehát menj Isten hírével! — szólla végre az öreg Attya; az engemet öregségemben sem fog elhagyni!“

Bizonyosan nem! monda a' Pater örvendező felemelkedéssel — Hálá legyen néki, hogy engemet méltatlan Szólgáját választott-ki arra, hogy ezt a' jó munkát elő mozdítsam! —

A' Páter mindjárt tudósítani akarta a' búslakodó Louist, de azt Anna megnem engedé. — En mindjárt magam elindúlok, és meglépem őtet, monda. Egy derék Kalmár, a' ki foglalatosságai végett abba a' Városba utazott, a' mellynek vidékén feküdt a' Louis Kolóniája, elvitte magával Annát, és a' gyermekét. Az Attyának-is velle kellett volna utazni, és életét gyermekei közt végezni-el, de arra tellyességgel nem lehetett rávenni.

Anna dél után érkezett-meg a' Városba, és nem engedé magát feltartani, hogy Barátját még ma megláthassa. Gyalog akará megtenni a' félmértföldnyi utat, hogy annál könnyebben lephesse-meg őtet. Az első Faluból, mellyen kereftül ment, elhozta magával azt az öreg Parafztot, és hogy sok kérdést elkerülhessen, azt monda, hogy Louis néki Báttya.

Midőn az utazó kis Társaság — elől Louis, Anna, és a' gyermek, mellyet most már Louis vett karjára, mindnyájan bóldogságba merülve, hátulról pedig ravasz mosolygással az öreg Parafzt, az Ákátzfák közzül elindúltak a' Kolónia felé, egyszerre a' jó Fábrikás Úr előttök termett. Kikotsikázott vala az, hogy a' szép estvével éljen, és éppen a' sétálásból jöve vizsgálja. A' bóldogok mindent felfedeztek előtte! — miképp' titkolhattak most-el valamit! és az örömeik' kisügársaiban, melly égő, nyílt artzokról kitsillámlott, tsalhatatlanúl feltalálta ez annak az Igazságnak bizonyosságait, mellyet néki mondottak. A' betsülletes Parafzt rendkívül örvendezett. —

„Most már kétfzerte jobban örülök azon, a' mit a' nélkül-is mondani akarék Magának,“ monda Louisnak „Tudja hogy ez előtt két héttel Fábrikámnak a' Faktora meghólt. Annak helyébe egy olyan emberre van szükségem, a' ki a' munkát érti, azomba okos, betsületes, és szorgalmatos legyen, a' ki tiszteletet és szeretet nyert a' munkások előtt, és minden szó nélkül igyekezik az én Javamon. Mind ezt úgy hiszem, hogy egygyesülve senkiben sem találhatom-fel inkább mint Magában. Ha tehát akarja, hólnaptól fogva Faktorom“ —

Az estveli napnak utolsó ságára tsillámlott az öröm miatt megnémúlt Párnak tiszta öröm könnyeiben. —

Ma-

Magának ott — folytatá a' Ferjfu megillető-
ve szavait — tsaknem három annyi Jövedelme lesz
mint eddig, annál fogva tehát Feleségével és gyer-
mekével egygyütt minden gond nélkül élhet; sokkal
jobb lakása fog lenni, és — ekkor Anna felé for-
dult — mi ketten majd rendesen felkészítjük! Hónap
reggel egygyüve hivatom minden Kolonistáimat, és
bémutatom Magát nékik mint közöttök Elsőt. Va-
sárnaphoz egy hétre itt aratási Innep lesz, a' mikor
az egész népetskének víg napottsínálok: akkor meg-
eshetik a' Magok Lakodalmok is! Az Isten áldjon-
meg benneteket kedves gyermekeim! Ne sírjatok,
egélszfen ellágyítottok! — Jöjjetek inkább velem a'
Falotámban vatsorára! de nem — nem akarom el-
rontani a' vizfont meglátáson való örömeteket! majd
által küldöm hozzátok a' vatsorát! Igyatok az én
egélségemért! — — —

Egy hafztalan szót se tegyünk a' Szerelmesek
böldogsága felől!

A' Kolonisták igen megelekedve fogadták-el
Louist, mint közöttök Elsőt. A' lakadalm' napján
maga vezette a' Fábrikás Úr Templomba a' virágzó
Menyafzfzonyt, a' barátságos kunyhótskák Lako-
sai mind elkísérték ötet az Inneplő Státusba. Midön
az Úr a' Menyafzfzonyt elhozá, fére vonta azt:
Gyermekem, itt van a' Jeggyűrű a' Völegényének;
ez bizonyosan kedves lesz az előtt! — Altaladá né-
ki a' Gyűrűt, mellybe a' Louis Attyának képe vólt
fogalva. Ez az óltár előtt vette azt által. Ó mikép-
pen szorítá azt ajkaihoz! —

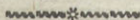
Igy éltek ezek a' jó emberek egynehány esz-
tendő ólta, tsendesen, elrejtetve munkásan, és igen
böldogúl. Keresményekből örömet tettek fére bi-
zonyos Summát, mellyet Attyok táplálására minden
fertály esztendőben elküldének Koblentzbe. Louis
elfelejtette elébbeni uraságát, és az előtt való kön-
nyeden való gondolkodását. A' szenvedés megjobbit-
tja az ollyat, a' kinek szíve még nints elromolva; a'
Szeretet, és — hafznos munkáság megtartja a' Job-
búlás'

búlás' után. Ha Férjének néha, (a' mi mindazáltal igen ritkán történt) régi ditsósége jött emlékezetébe, elő hozá néki Anna két jeles gyermekeit. —

Nézd tsak így szólla hozzá, ha ez a' két fe-
kete szem nem ér e' annyit mint két Uradalom.

Te pedig mint egy Királyi Korona! — felele
néki a' bődlog Férj, 's elfelejtkeztek minden addig
történetekről.

II. Leonóra, és az Anyja.



Azon szerentsétlen Frantzia Afzszonyok között,
a' kik idegen földön kerestek menedéket, elegen ta-
lálkoztak olly' nemes lelkűek, a' kik követésre méltó
szép példáit adák a' tsendes szenvedésnek, az
Isteni végzésben való megnyúgovásnak, és a' nemes
de nem sikámló állhatatóságnak. Az életet a' böl-
dagsággal elvetni nem nehéz, az életet, az elvesz-
tett bődlogság után, ditsóséggel fojtatni, 's magát
még-is nyomorútnak nem tartani, fokkal nehezebb.
Az elevenítő Felhevűlés órájában, arról, a' mi a'
Lételt könnyűvé, és örvendetelsé teszi, bátrán le-
mondani: ki ne tehetné azt meg! De ezt az órát
efztendőkre terjeszteni-ki, és magát ezt a' Józanér-
zést tsendesen zárni-el a' teelévő kebelben, és még-
is a' mellett megtartani a' szívben a' Szeretetet: melly
kevesen állanak ki ezt a' tűzpróbát!

A'Végzés az által akarta megerősíteni az én
emberekbe való Hitemet, hogy alkalmatóságot a-
dott nékem arra, hogy téged Leonóranak nemes
lelkü Anyja megismerhesselek, Előadom képedet
— egy szenvedő Anyjának képét. Egygyűgyü és
tzifrázat nélkül való légyen az én Elbeszélésem,
mint te magad a' millyen vagy.

Parlament Tanácsos V-e Úr, hasonlóképpen azok között volt, a' kik Hazájokat még az első zendülés kiütésével elhagyták. Ez-is reménylett, mint az Óbester, bizott mint az; úgy tselekedett, és úgy bukott-meg, mint amaz. Nemes Hitvese, bátor Fija, ekkor tizennégy elztendő számolt Leánya követték ötöt Németországba, követték a' nyomorúságba, és örömmel követték. Az Anya és a' Leánya nem meszfzire a' Rajnától egy nagy Városban hátra maradtak az alatt míg Attyok, és a' Fija a' Haza megszabadítására felkeltek. Leonóra, a' mint a' Familiának illendő, de nem éppen fénylő gazdagságbéli körülállásai, és a' mint a' régibb Frantzia Izkák kívánta — egy Klastromban neveltetett-fel. Kevésel tudott ő többet a' világ felől, mint a' mennyi a' Klastrom falai közzé vólt bezárva; kevésel többet az emberekről mint a' többi egymáshoz igen hasonló Nénék. Leonóra még nem-is igen kívánta a' Világot, és az embereket jobban esmerni. Hirtelen kiragadtatott magános Kamarájából kemény Attyának karjai közzé, és ez egy nyughatatlansággal telyes, megmagyarázhatatlan világba vezette-bé.

Az Aszfonyfzemélyek tsendesen, és magokat megvonva éltek mostani Lakhelyekben. Az Anya megfzámolta azokat az órákat, a' mellyek alatt Féjének és Fijának Sorsa felől tudósítást vehetne. Végre az első bizonyos tudósítást vette a' Champagni félelmes táborozás felől.

„Dümouriez az egyedül való útakat, öt szoros bejárót elfoglált, és mindenféle gyilkos kézfűletekkel lesekedett az erős sántz háta megett. Egyedül tsak tsuda által lehetett vólna azokat megvenni. Egy tsapat önként vállalkozottak még-is benyomúltak a' mély útakra, a' hol ezer karjait nyújtá elébek a' Halál. Mint a' Thermopylénél maradt Hérósok, az ifjú Hartzolók szabadítani akarnak, vagy elesni. És szabadítanak-is ők, 's egy ezen szoros utak közzül megvéteik, és a' te Fijad Eliza, ezen ostromló Szabadosok közt vala! —

Az én Fijam ő közöttök! az én Fijam azok között! szólla az Anya, és tsak hozszú szünet után tudta tovább olvasni:

„A' győzedelmeskedő Ifjak' Serege első rendjében hartzola a' mi Károlyunk: az első rendben esett-el. Emberei nem legítették, vízszá verettek, és én még tsak el-se temethettem ifjú Hérósomat.“
 — — Az Anya bészarkoza legmagánosabb, legsetétebb szobájába. Négy óra múlva kijöve a' siránkozó Leonórához: Én Károlyomat a' Kötelefségnek és Betsületnek szültem. Elérte tzeljät tizenkilentzedik észfendős korában. Tsendesen nyugodjon hamva, szent légyen előttünk az ő emlékezete, melyet semmi bánat megne szentségtelenítsen! Fonjuk körül az ő ott a' falon lévő képét borostyánokkal! —

Alig tele-el ez után négy hónap, midőn Férjének öreg búséges szölgájától egy Levelet kapott. Ezt olvasá abból: „Nemes szíví Uramnak halálos ágyától jövök. Inkább a' bánat, és a' vízszajövetelünk alatt való szüksége, mint egynehány tsekély de rolszúl gyógyított sebek, annak az okai, hogy ő töllünk elragadtatott. Ezen szavakat: Eljetez szereintsésen — ezen papiroson felyül, már rángatódva reszkető kézzel írta az Aszszonyhoz, két órával elenyészése előtt. Az Isten vígalztalja az Aszszonyt, 's tellyesítse-bé Férjének azon utolsó kívánságát. Én a' körültem lévő nyomorúság öszve csoportozása között maradok, hogy megtanúljak felejteni, vagy véget érjek, mint Jóltévóm és Uram.“ — —

Kebeléhez szoritá könnyekben elolvadó Leányát: Ne engedj leroskadnom, Világnak Igazgatója! így szólla — még nékem élnem kellett ezért! — Tedd-meg utolsó Barátunknak és Gondviselőnknek könnyekkel való áldozatodat, kedves Gyerme kem monda egy darabb idő után Leonórának: azt én is megtelzem!

Belső szobájába, és Férjének képe elibe állott, Fijának körül font képe mellé. Ti tehát már egygyütt vagytok, felemeltetve ezen földi élet nyomor-

rúsága felett — így szólla. Ti Bóldogok! Nézték-e' ti le a' tölletek elhagyattaknak könnyeire? Nem, ne gondolkodjatok mi róllunk, hogy bóldogságtok megne zavartafson! De mi megemlékezünk róllatok, hogy szívünk ezen terhes idők szélvészeli között valamihez ragafzkodhassanak! — Mint egy jó Angyal, úgy léptél te kedves Férjem hűz elztendőkkel ez előtt a' tizenöt elztendős Leányka elébe; felnyitottad előttem szívemet, kiterjesztéd szemeim előtt a' legszebb életnek virágzó mezejét, felemelted a' sok szenvedések alatt leroskadt ifjúi Lelket, magad formáltad azt, újj pályára vezettél, és tsendesen hoztál mind ezekig a' meredek közizklákig. Hálá légyen néked hűséges Vezérem! Te nem hagyál-el engemet, nem is hagyhattál-el soha; a' megkérlelhetetlen, mindenható végzés ragadott-el tégedet. Büfzkélkedve inondom magamnak, hogy soha sem vóltam hozzád érdemetlen; de érdemes-is akarok hozzád maradni. Lásd fel-szárasztom könnyeimet, hogy el-ne gyengüljek. Bátran megyek én mint te, mindennek elébe, a' mi fenyeget, nem félek semmitől, és végre örömet roskadok-le, hogy ottan jó szívvel fo: add-el Feleségedet! —

Megnyúgodva jöve vizfza Leonórához. Ez még könnyei közt úfzkált. Nem háborította ő meg ezeket a' könnyeket, de olly' külömböző módokon tudta foglalatoskodtatni Leányát, és ekképpen észre vétetlenül tanúlt-meg annak ifjúi szíve tsendesebben búslakodni. A' Férjfiak jobban tudják a' magok tulajdon könnyeiket fellzáraztani, mint a' másokét; az Afzfzonyok jobban a' másokét, mint a' magokéit. V—e Afzfzonsyság tudta mind a' kettőt.

Kevés hónapokkal ez után, attól a' Férjfiától a' kit ő maga fogott-fel a' legmélyebb nyomorúságból, a' kinek gondját viselte, a' kit hivatalviselésre kipallérozott, és a' kinek Jámborizívűségére bízza Jólzágainak, és minden Vagyonának gondviselését, egy a' helység' Tanáttsától megerősített levelet vett a' felől: hogy minden Jólzága a' Nemzet' nevébe

be elfoglaltatott, a' Jóságok az ő gondviselése alá adódtak által, a' Familia színt' olyan kevésbé reménylheti hogy azok közül valaha valamit vizsgálja nyerjen, mint azt, hogy Hazáját, mely megveti és megútlja az eránta Hűségteleket, vizíont megláthassa. — Ez semmivé tette az ezelőtt való bódogság' vizsgálterésére való legutólsó kilátást-is. Mind az, a' mi a' hozzáragafzkodás, gondviselés, és hofzfas véleélés által tsaknem önnön magok részvévé lett vala, elvölt felvve a' fzerentsétlenekre nézve; maga az a' magános kis Falutska-is a' hol ő korábbi Ifjúságát tsendes bánatban töltötte-el, és annakután a' fzeretet' karjai között életének legfzebb óráival élt, a' hol minden kunyhót, minden fát esmert, ezeket mint fzenvedései és örömei' részvevőit fzeretite, a' hol irtódzott vólna még egy vadrózsafát-is kifrtatni az útból, mivel az ifjúi élete jelenéseit hozta vizsgálja fzei elébe, a' hol Szüléinek, és Testvéreinek betses maradványai nyugódtak — még az is örökre oda vólt, és keferú tsúfolódással, 's hideg győzedelemmel jelenté ezt néki egy olyan alá való, a' ki egézf valóságát néki köfzöné, egy olyan alá való, a' kinek jámborfzivűségéért, és hűségéért az egézf világnak kézf lett vóina jótállani. Ezt a' levelet semmivé kell tennünk, monda Leonóranak; és éltépé azt fzaraz-fzemekkel. A' mellett, a' mit a' végzés tselekefzik, könnyen megörzi az ember fzivét a' megkeseredéstől; de azt, a' mit az emberek tselekefznek! — Ó a' mit az emberek tselekefznek! — — sóhajta a' legmélyebb fájdalommal, de kesetűség nélkül

Elkell távoznunk erről a' betses Lakhelyünkről, bellyebb kellefik mennünk Németorfzágba, kedves Leányom — monda egynehány nappal az után; még fokkal többől-is lekell mondanunk, élelmünket kellefik keresnünk, M-nba mentek. Az Anya, és Leánya tsaknem éjjel nappal dólgoztak, és az első egyfzer'smind némelly előkelő házákából való ifjú Leánykákat tanított alfzonyi munkákra. Alig

kezdették-el ez az új élet' nemét gyakorolni, midőn ennek a' Városnak első ostromoltatása őket, és minden Idegeneket, valamint a' Pásztor nélkül levő nyájakat a' puztákon, keresztül, onnan elűzte. Sok városokban kerestek óltalmat, itt azért nem fogadák-bé őket, mivel az előre nyomuló Frankus Seregektől, ottan azért mivel számkivetettek' gondolkodásaitól félték; amott pedig azért mivel nem hoztak magokkal pénzt.

Végre St-ba jöttek. Szerentséje vala V-e Afzszonyságnak egy itten nagy tekintetben lévő, igen gazdag Házhöz ajánlattva lenni. Ez legalább annyiba segített rajtok, hogy megengedték azt az Anyának, hogy a' Familia Leányait tanítsa, és azért illendően megjutalmaztatott. De a' Ház' Afzszonyának különös félelme miatt, egyedül tsak az Anyának engedődött meg az oda való bėjárás. Ennek annál fogva többnyire egész napokat kellett eltölteni kedves Leányától elválva, Leonórához ragafzkodott most az ő egész Lelke. Ugy-is e' vala egyedül szeretetének örököse, az az egygyetlen egy Jó, a' melly olly fok közzül megmarada néki! És mitsoda Jó vala ez! A' két utólsó esztendőök szenvedései megértették a' Leonóra' Lelkét, kipallérozták szívet, és nem hogy meghomályosították volna szépségét, sőt inkább ollyan érzékenyítő nyájafságot, olly' mélyen beható részvételt, olly egygyűgyü kellemetességet adtak ő belé, a' melly mellett mind az a' fénylő, és egyszerre elragadó Erő, a' mit a' szerentse, és a' kifejtődző szépség' öröme szokott adni, olly' igen hátra marad. Melly nagy öröm vala az a' szerető Anyára nézve, ha estve, a' terhes nap elmúltával, abba a' távollévő kis Kertjézháza, mellyben egyedül magok laktak ötet nyughatatlanul váró Leányához vilzsa tért, azt kebeléhez szorította, a' kevés, de kedves gyermekétől készítettett vatsorát megehetta, és a' mellett az eltöltött Napnak minden legkisebb eseteit annak előbeszélhette! Soha sem gondoltam volna, így ízolla egy illyen estve,
 hogy



hogy mi két elztendő után megint ilyen meglegedve élhelsünk! Tsakhogy te kedves Leonórárn; hűségesen maradj-meg én mellettem, és a' Virtus mellett, úgy megint igen boldog fogok lenni! És reménylem, hogy ezt az egygyetlen egy kívánságomat bizonyosan bétellyesíti az én gyermekem! A' Leány forró könnyek közt borúlt Annjának kebelére, ez pedig az egész estve sem tudta megnyugtatni az érzékeny Leányt.

Másnap estve az Anya mint rendszerént szokott, szeretettel és óhajtozással eltelve sietett a' házatska felé. Kinyitá a' most-is, mindenkor bezárva lévő szobát; Leonóra mostan nem állott várakozva az ajtóban. Felment a' grádivsokon; Leonóra mostan nem sietett karjai közzé. Megütöközve nyitá-ki az Anya lakószobáját: Leonóra sehol sem volt. Refzketve kereste-bé a' házat, a' kertét: Leonóra sehol sem találtatott. Félájulásba esve kiáltozta, és kereste az ötet ismét! ah! Leonóra sehol sem vala!

Isten, én tsak ember vagyok — monda ő; ezt, tsak ezt ne botsásd még reám! — De az Isten rábotsátá azt ő reá. Hijjában volt minden fáradozás Leonórárnak mindene, a' mivel birt ott vala, még pedig a' legjobb rendben; ő maga nem találtatott.

A' sizerentsétlen Anya meggyáfolá ötet, mint meghóltat, 's már úgy láttatott hogy maga-is lerokad: bánatja alatt, midön kevélysége felébredett: azért győztem vólna-meg olly' fokot, hogy mostan végre meghartozolás nélkül essek-el? Nem, most már mindentől mindenemtől megvagyok fofztatva: femmit sem sizeretek, femmit sem reménylek többé; így minden ellenséges erőnek kiálhatok; és ha fel-gerjedésében eltépi azt a' kötelet, melly engemet ehez az élethez kaptsol: magam emelkedek-fel, és megnem szégyenülve lépek ti mellétek, ti két nemes Férjfiak, a' kik én előttem elmentetek! —

Hideg vérrel, de nem keserűséggel szedte öszve mind azt a' mi a' Leányáé vala; meghagyott mindent

dent abban a' Szobában mellyben ez lakott, a' nélkül hogy abba kívánt volna valaha belépni, bészarta azt, és szokott foglalatosságaihoz most nagyobb tüzzel látott mint az előtt noha már egy fennjáró halotthoz vala inkább hasonló.

A' Frankus Seregek győzedelmesen, és pufztitva nyomultak elő a' W-i Tartomány határai felé; a' Lakosoknak némelly mozdulásai annál félelmessebbekké tették a' Győzedelmeseket, minden Idegeknek elkelletett hagyni W-t. Ne szánakodjatok azért a' Szerentsétlen Anyán. Ó melly jóltévő reánk nézve a' nagy szenvedés után a' kifsebb! melly' fokkal jóltévőbb mint valami olyan bóldogság, melly az elhagyatottat nem hozza többé hozzánk vissza! A' kinek nints többé mit reményleni vagy kívánni, azt egyedül tsak az által lehet megszabadítani!

V-e Afzszonyság mostan a' békés Szakfzóniába mene. Itt tanúltam én ötlet megesmerni és tisztelni a' Madame O* közönséges név alatt. Letette vala Famíliai nevét, mivel az ezen mostani életmódjára nézve, mellyre a' szükség kényszeríté, akadályára volt, és mivel így Jóakarói' szoros vizsgálódásai, azoknak újságkivánások, és gyötrő szánakozások előll, könnyebben kimenekedhetett. ***be a' jó emberek közelebből tanúlták megesmerni, a' nemes lelkű Afzszonyt, és némelly ifjú Leánykák nevelését bízták reája; és e' szerént állott-fel lassanként tsaknem magában egy kis afzszonyi nevelő intézet, a' mit ő felállítani tellyességgel nem-is mérészlett volna

Jó darabb idővel az után O* Afzszonyság, egy a' Német Közönség előtt nem esmeretlen Predikátortól M* Urtól, — a' ki akkor Z—belakott, ezen következő Levelet vevé:

„En már rég'élta sok derék dologokat hallottam az Afzszony kis nevelő intézetje felől. Egy különös ok, a' mellyet majdan megfogok magyarázni, azt tselekvé, hogy még nagyobb gondal tudakozódtam a' felől, 's végre, midőn a' minap magam keresem-

resém-meg az Afzfonyt, magam szemei által győzöttem-meg annak derék volta felől. En feleség nélkül élek; de mint egy két esztendővel ez előtt magamhoz fogadtam egy kis Leánykát, melly most negyedik esztendejébe lép, és fokkal több tulajdonságokkal bír, mint egy olyan idejű gyermektől lehetne kívánni. Szüléit nem esmerem. Betegesen adá által nékem ötöt egy öregszer Afzfony, a' ki gondviselőjének láttatott lenni, és az Uraságával egygyütt az én Falumon utazott kerélfútl. Kért engemet hogy többet ne kérdezősködjek tőlle, az a' levél mellyet annak Szüléi küldöttek hozzám tőlle, éppen azt tselekvé; érzékenyítő kérevel, és megrefzkettető valódisággal ajánlá nékem, hogy a' gyermeket mint magamét logjam fel, és minden kigondólható eszközt elkövessek annak a' lehetőségig való tökéletes kimivelésére; a' melly mellett megígérték azt, hogy engem egyszer másfzor különösen megfognak jutalmaztatni, és ha bizonyos szomorú környűllások megváltoznak, elvifzik tőllem a' gyermeket, és mindent fel-is fedeznek az én meglegedéseemig. Húségesen igyekeztem bétölteni, a' mit tőllem kívántak. Nem kérdezősködtem tovább, és Theréze szívemnek örömevé, 's enyhítőjévé leve. De most egészfen váratlanúl, egy felsőbb Hatalom Főpredikátori hivatalra hív meg R—be. Nem ellenkezhetem abba, de nem merem a' nagy, és kivált a' mostani politikai környűllások közt veszedelmes tengeri útát a' gyenge gyermekkel egygyütt tenni-meg. Kire hagyhatnám inkább ezt a' reám bízott drága zálogot, mint Magára Afzfonyom? Ha elfogadja azt, levefzi róllam egyszer'smind legnagyobb gondomat. Úgy az ezen mostani hivatalomban utánam következő Predikátort tudósítánám a' felől, hogy a' minden fél esztendőben rendszeren elküldetett, és elég gazdag Segedelmet, 's mind az olyanokat hova igazítsa, a' kik a' gyermek felől tudakozódnának 's a' t.

O* Afzfonyosság magához vevé Therézt. Soha sem láttam érdeklőbb gyermeket. A' ki ötöt látta, javát

javát kellett neki akarni, a' ki közelebről esmerte, szeretni kellett azt annak. O* Afzszony forró Anyai szeretettel viseltetett a' kitsiny eránt. Úgy nézte azt, mint a' Leonóra elvesztéséért való kipótoltatást, — a' melly vesztesége még most is alattomban igen sokszor kérefztül verte szívét: most pedig megkellelt annak történni, hogy sok lelki, és testi hasonlóságot találjon Theréz, és az ő Leonórája között, 's annál fogva annál erősebben kötő ez az ő szívet amához. Sokszor láttam hogy az ő szemei hirtelen megtöltek könnyekkel, a' kitsinynek viszont szeretete forró bizonyosságaira; és azok nem csak örömkönnyek voltak, noha a' jó Anya velem, és talán önmagával is elakará azt hitetni.

Mint egy elztendeig tartotta O* Afzszonyság Therézt magánál, midőn egy estve, mikor én éppen a' Nevelőnénél valék, és vele a' kitsiny karakterének némelly különölségei felől beszélgettem, — magát egy idegen Tilzt béjelenteté. A' Kitsinyt már lefektették volt. En elakarék távozni, de O* Afzszony, megütözve ezen késő látogatáson, kért hogy maradjak. Egy ifjú igen szép, nemes magaviseletű ember lépett-be igen elevenen, mentegette magát rövideden a' késő meglepés miatt, de úgy gondolá, hogy ki lesz mentve, ha annak tzeljét megfogja mondani.

Milehet az? kérdezé O* Afzszonyság.

A' Maga Therézze! Hadd láthassam-meg azt a' gyermeket!

Már alfzik. —

Tsak látni akarom! monda meglelkesedve. Bévették tsendesen a' hálókamarába. Sokáig elmerülve állott a' gyermek nézésében. Az mosolygot álmában. A' Tilzt megfogá az ágynak két oldalait, méllyen megindúlva, és halgatva hajlott az alvó gyermek felébe; két nagy könnytsepp esett-le annak keretibe egymáson lévő meztelen karjaira. A' gyermek megmozdult; a' Tilzt tsendesen tsokolá-meg, és az felébredett. Egy kevélsé megillyedve kérdezé

zé Theréz: Anyám — kedves Anyám, kitsoda ez? — Mit akartok velem? Mi gyanítottuk az öfzveköttetést, és nem tudtunk felelni a' megilletődés miatt. A' Kitsinynek különöségei közzé tartozott az-is, hogy minden nyájafsága mellett, mint az eleven gyermekek, szívéből szerette a' Katonákat. Még egyfzer tehát barátságosan mosolyogva kérdezé: Kitsoda ez a' Katona Ur kedves Anyám?

Az Atyád! Szerentsés Atyád! monda az Idegen örömtől elragadtatva, felvén a' gyermeket az ágyából karjára. Istennek légyen hála, hogy így talállak-meg! O kedves Felésem, hogy te ezen órában részt nem vehetél!

Vízfsza mentünk a' Szobába. Az idegen öleben tartotta Therézt; ez annak Süvegán lévő bokrétájával játszozott, megörült annak Tifzti bojtjának, és régolta esmeretesnek látfszatott vele lenni. A' legbizonyosabb jeleit adá O* Afzfzonságnak, a' felől, hogy ő az, a' kinek magát kiadja; a' gyermeknek a' Paphoz való általadatása' történetének minden környülállásait előbefszéllé, 's tsaknem szóról szóra elmondá az akkor által adott levelet. — Nem kérelkedhattünk többé. Az Atyai szeretetnek a' gyermek eránt való ezer meg ezer bizonyosságai közt eltölt az éjfélt; most midőn az megint álmolsá leve, tsak most vehette magát az Idegen arra, hogy attól elváljon, bévitte a' fekvésére, tsendesen lefekteté — 's utólsó tsókjával fszunnyadt-el a' kedves Leányka.

A' Tifzt azzal a' fogadáfsal távozott-el, hogy hónap reggel megint megjelenik. Korábban jelene meg, mint ígérte. Még most vólt elébb arra alkalmas, hogy O* Afzfzonságnak megköszönje azt, a' mit a' gyermekkel tselekedett. Ez még aludott. O* Afzfzonsággal bizodalmafsan közlé történetét.

Én a' ***i Generálisnak, Báró S-nek vagyok egygyetlen egy Fija, monda ő. Az Atyám húlz elztendős ifjú koromban vitt-el magával táborba, az ellen a' Nemzet ellen, mellyet eleitől fogva gyűjtött — a' Frankusok ellen. Rövid időn vízfsza hívattatott

tott

tott ő a' Haditanátshoz, engem pedig Hadnagyi fővel hagyott hátra a' Hertzeg emberei között. A' Hertzeg, némelly roz' vizfontagságoztól kényszerítette, nem sokára ezután letette Tiszttségét; de az Atyám azt akarta, hogy én az Ármádiánál maradjak. Egy a' Németország' közepén lévő Városban várakoztam elrendeltetésemre. A' külső Városban egy magános házat fogadtam-ki. Annak kis Kertje tsak egy természetes Sövény által volt a' Szomszédétól elválasztva. Ebben láttam én gyakorta egy Angyali szépségű Leányt örvendeni, de még gyakrabban szomorodni. Az előtt soha sem szerettem; az ő meglátása magán kívül ragadta Lelkemet. Ő mindég magánosan volt. Százszor-is akartam én a' Sövényen keresztül hozzá lopakodni; de tiszta ártatlansága, melly egész valóságából kitetszett, tsendes, és ritkán enyhülő bánatja, annyira tiszteletben tartottak engemet, hogy nem mertem egyebet tenni, hanem tsak észre nem vétetve, és tsendesen hajottam fére a' fűzfa ágakat, hogy egész órákig gyönyörködtessem magamat az ő nézésében; de éppen ez által még jobban gerjesztettem a' kebelemben lévő tüzet.

Egy szép nyári reggel láttam hogy ő is a' kertben sétálgat, és mindenütt követtem őtet a' magaméban. Ő leült egy virágzó;Hársfa alá, a' mellyen egy Fülemlüle fészek vala. A' kedves|Éneklő éneklésének ma annyival érdeklőbbnek kellett lenni, mivel az ezftendő idejéhez képest attól lehetett tartani, hogy most utóljára lehet azt hallani. A' Leány ellágyúlva és búslakodva halgatá az éneket. Midőn a' Fülemlüle elhalgatott, ő maga kezdett-el egy szomorú Frantzia Dallt, a' mellynek mind egygyik Versének utolsó Sora a' jókor elhunyt Barátok Lelkéhez volt alkalmaztatva. Midőn harmadszor akará elkezdeni azt a' Sort, kirontottak könnyei; elhalgatott, fájdalmasan támasztá meg fejét, és tsendesen sírt. Ha éneke felolvasztotta szívemet, elnémulása még inkább magamon kívül ragadoit. Elzre nem vétetve hajottam kétfelé az ágakat, által léptem,

és felé közelíték. Most feltekinte, ez a tekintet magamhoz hozza, 's azt tselekvé, hogy félénken 's tisztelettel közelítettem felé. Megrettenve allott-fel, és se bessen elakara távozni. Én vízfíza tartóztattam: „A' Kisafszony megveti, és fut attól, a' ki egyebet nem akar, hanem csak könnyeit felfzárítani?” — „Azt az Isten fogja — felelt ő, rám nézvén nagy kék szemivel. „Az Isten; de emberek által. Ne vesse-el magától ezeket!” folytatám szavaimat. Szíve most nagyon megvölt illetődve és érzésem kimutatása, ha az olyan vólt mint ez a' mostani fokkal forróbb vala, mint sem hogy az ő félelem nélkül való ártatlansága meg nem halgatott vólna engemet. Már ebben az órában erősen állott Lelkemben az a' gondolat; e' lefz Feleséged, vagy egy se. Mi annakutánna gyakrabban láttuk egymást; kimondhatatlan böl dog valék, midőn vettem észre, hogy az ő Lelkében-is valamelly ő maga előtt-is esmeretlen nyá jalság ébred-fel én erántam, 's ama' gondolat változhatatlan feltétellé lett Lelkemben.

Hát vóltak-e' Szüléi az Úr Kedvesének? félbe szakasztá szavait O* Afzfizonyosság, igen nyughatatlanúl.

Annya vólt —

És ennek nem merte az Úr kinyilatkoztatni szándékát?

Sokkal inkább át' láttam azokat a' számtalan nehézségeket, mellyek öfzve köttetésünknek ellene álhatnának, és a' mellyeket elébb el kellett volna hárítanom, mint sem hogy olyan Vállomást tehettem vólna, a' melly most csak nyughatatlanította, és talán olyan gondolatlan tselekedetre vehette vólna ötét, a' melly által nékem és Leányának szeren tsétlenné kellett vólna lennünk. De én-is egész bizonyossággal tudtam, hogy minden nehézségeket meggyőzhetek; nemes szívű édes Annyáról pedig olly sok jót mondott nékem a' Kedvesem, hogy akkor olztán bizonyos lehettem az ő megegyezése felől. —

Hát

Hát a' Leány — ez sem fedezte-fel szívét az édes Anyja előtt?

Én szüntelen tsak úgy mutattam néki magamat, mint Barátja. A' mi pedig belső részében történt vele — hogy esmerhette volna ő azt maga-is? Ezen kívül, minden igazán tisztá, és nem rozsz tzelből való Szeretetnek, minckelötte maga megismerné magát, az a' természet, hogy igen félénk legyen. Az én Hitvesem késöbben sokszor vádolta magát azért; de én megvagyok a' felöl gyöződve, hogy az ő nemes szívé, bölts édes Anyja régen megengedett néki. Nem-is halgatott volna tovább az ő hív Leánya, ha egy előre elnem látott történet azt elnem halasztotta volna.

Könnyező szemekkel kérte O* Afzfzonyság az Idegent, hogy tovább folytassa beszédjét, az így beszéllé tovább valamennyire megütközve:

És soha sém jártam titkos úton; legkevésbé pedig abban a' mit olly' tisztának és jónak esmertem lenni, mint az én Kedvesemhez való hajlandóságom, és véle való tzeljaim. Megírtam az Atyámnak egész történetemet, nyilván, engedelmeskedve, de áthatatos feltételemet-is. Vártam tölle, hogy az ő nagyra vágyástól nem idegen, és a' Frantzia Nemzetet gyölölő szíve nem hagyja helybe szándékomat, de azt a' keménységet, melyet erántam mutatott, nem vártam volna egyenes szívűségétől, és Szeretetétől. Ez a' keménység felindított engemet és fájdalom talán, nagyon-is hevesen. Megírtam neki rövideden, és meghatározva, hogy inkább nyomorúságosan keresem kenyeremet fegyveremmel, inkább lemondok az ő általa reménylendő, szerentsémről, mint sem Szerelmesemet elhagyjam. Ő ezt engedetlenségnek és kevélységnek vevé, 's fájdalom, nem tagadhatom, hogy annak-is vehette. Semmi feleletet nem kaptam tölle. Most feltevém magamban, hogy magamat és Kedvesemmel való környüállásimat szabadon kijelentem, annak édes Anyjának, Nyughatatlanúl vártam hogy kedves Szomszédnémat

reg.

reggel a' szokott órában a' kertben megláthasam: de nem jöve oda. Nyughatatlanul vártam a' délutánt: még sem jöve elő. Inasom azt a' hirt hozza, hogy nem lelik, és híjjába keresik őtet: és hogy az édes Anyja vígasztalhatatlan. — Egyszerre egy rettenetes gondolat támad-fel Lelkemben: Mit nem tesz a' Háború szabadofsá! — De mi baja az Alfzornynak — így szakasztá félbe szavait az Idegen, midőn O* Alfzornyságot refzketni; és elhalavá-nyúlni látá. —

Mondja tovább; kérem mondja tovább az Úr — monda ez hevesen. Az még jobban megütközve így beszéle tovább:

Azon az éjtszakán útnak indulok, húséges. Inasomat hátra hagyám, hogy vi'sgálódjon, és engemet tudósítsion; egynehány nap múlva, már nyomába akadtam, hatod napra utólértem a' szereztsétlen Teremtést, a' kit a' legfortélyosabb módon ragadtak-el, és a' kit ***-be, a' mint mondották, illendő nyúgodalomra vittek. Úgy fogadott ő engemet, mint Szabadító Angyalát; de halztalan volt az ő megszabadítása körül tett igyekezetem, és a' miatt hogy engem' napról napra a' legjobb reménységgel tsalogattak, és a' Leánynak lehetlenné tettek az írást, egynehány hétig lemmi tudósítást nem vehetett az édes Anyja. Végre átláttam, hogy tsalogatnak, és készülteket tettek arra nézve, hogy az ártatlan Rabot újra még pedig nagyobb vigyázzattal elrejsék. Tovább nem tartóztattam magamat. Hathatósan elibe terjesztvén a' Szeretett, és — Szerető Leánynak, hogy egyedül ez az egy eszköz volna a' betsüllettel való megszabadulásra, végre megnyerém őtet; pénzem által pedig egy Papot, a' ki bennünket örökösen ölzve kötött. Feleségemet nem tartóztathatták töllem-el; győzedelemmel hoztam-ki ***-ból a' nyomorgatott Leányt, és siettem véle jó Annyának karjai közzé. Ah, előre elküldött leveleinket megtaláltuk, de őtet magát nem találánk! M-mot ölzve lövöldözték, az előtt minden
Ide-

Idegeneket kiküldöttek; mind kettőnknek Lakhelyei hamuvá lettek; Feleségem félhalva rogyott le azon Köomladékokra, melly az előtt tsendes Lakhelye volt; 's így szólla vígasztalhatatlanúl: Anyám! Szerentsétlen édes Anyám! Minden kérdezősködéseink haszontalanok voltak V—e Afzfzonyág után.

Ó szívemhez — jöjjön szívemhez, kedves Fijam! drága gyermekem! így szólla ekkor örömkönyvek közt a' nemes lelkű Afzfzony — én, én vagyok a' maga Leonórájának édes Anyja! Hol van az én gyermekem? Vigyen engemet megmaradott egygyetlen egygyemhez.

Örömének kijelentései között, mellyet hijjába igyekeznének szavakkal rajzolni, megmagyarázá a' Fijú Annyának, hogy Felesége most nem jöhetett vele-el az útra, mivel másodszori lebetegedését várják; de ő kimondhatatlanúl óhajtván meglátni első gyermekeket, arra vevé magát, hogy olly sebességgel a' mint csak lehetséges előszőr ahoz a' Paphoz, annakutánna ide útazzon, hogy Therézt elvigye. Ez mind kettőjüket vízfza vezeté az olly' érzékenyen félbe szakasztott elbeszélésre. Az Anya megmagyarázá Fijának, hogy miért kellett haszontalanoknak lenni az ő tudakozódásaiknak. Annakutánna így folytatá az beszédét:

Ezen nyomorgatás végett egynehány hónapig az annakelőtte olly kellemetes, akkor pedig olly' szomorú M-mba maradánk. Az alatt levelet vettem a' Néném-től, az Atyám Testvérhúgától, a' ki engem mindég különösen szeretett, és a' ki szint' olly okos, mint jószívű Afzfzony vala. Ő—B*** mellett lévő mezei jószágában lakott, nem meszfe az Atyám Lakhelyétől. Noha sokszor egézf elztendőkgig sem látták egymást, még-is amaz igen sokra vehette ezt. A' Néném jelenté nékem azt, a' mit már most magam-is megtudtam az Atyám szándékáról, de az alatt semmivé tettem vala; hathatósan intett a' megnem gondolt tselekedetektől, és szentül esküldött előttem, hogy a' töllem elkezdett úton semmi

mi jót nem reménylhetek felette igen megbolfszandokott Atyámtól. De engem is jobban esmert, mint sem hogy illetien maganviseletét, vagy azon felhevülésemben, a' mellyben most kellett lennem, most csak szükséges vigyázatot kívánt volna is töllem. Fogadd fel bletsülletedre, így zárta-bé levelét, hogy az elkezdett módra többé semmit se tselekljel; hogy nékem mind azt a' mi téged vagy Kedvesedet illet, a' legigazságosabb hűséggel megírod, és a' dolognak eligazítását egyedül magamra bízod: úgy mindent elkövetek érettetek a' mi csak lehet, vagy tudhatok; és reménylem hogy a' te heves ugyan, de nemes szívű Atyád egyenefsége mindent jóra fog fordítani. Ó mint megköszöntem ezt az én igaz Anyai Barátnémnak! mint megbántam most Atyám eránt való megátalkodásomat!

Megírtam a' Nénémnek mind azt, a' mi írni valóm volt, nem sokára az után egy meghívó Levelt vettem attól, a' mélybe azt kívánta, hogy titkon az ő mezei Jólzágába menjek Feleségemmel egygyütt de hogy nevünket az egész utazás alatt eltitkoljuk. Egyszer'smind közölte velem színt olyan jól kigondolt, mint jóra tzelozó szándékát, de a' melly szükségéssége tette azt, hogy attól a' kedves gyermekünkötől, mellyet nékem Leonóra szüle, elváljunk. Olly sok jót hallottam én a' J—i Predikátor M^r Úr felől; az, és a' mi Therezünk betegeskedése arra vett bennünket, hogy azt ő reá bizzuk. Melly kimondhatatlan nehezen esett az én Feleségemnek ez az elválás! mint fájt az néki, hogy a' gyermeknek még az ő nevét sem hagyhattuk-még, és még tudósítást se kívánhattunk a' felől! Ha én Leonórát már forróan és híven nem szerettem volna; ez által hogy ő nékem ezt az áldozatot tette, és hogy panaszfzait és fájdalomát - is a' mennyire lehetett töllem eltitkolta — már csak az által is örökösen lekellett volna néki az én szívemet kötelezni!

Mi titkon megérkeztünk a' Nénémhez, mint Testvérek, és úgy adtak-ki bennünket, mint a' kik néki

néki távolról való Attyafiai voltunk. Melly nagy örömmel vettem észre, hogy Leonóra kevés napok múlva megnyerte a' derék Afzfzonynak szívét! Sőt az-is igen jól esett nekem, hogy minden tselédek, és minden a' ki ötet megesmerte, szíves kéfszeggel fáradozott a' szép Kis-Azfzfony körül!

De a' Néném plánuma szükségesképpen kívánta hogy ismét elváljunk. Néked ismét vízfza kell menned a' Sereghez, így szólla az; hogy az által a' te Feleségeddel való tzeljaimnak végre hajtását hetszégessé tedd; biznyságát kell adnod Atyád a' karatjának való engedelmségednek, és egyzser'smind ha lehetséges megkell hajtand az ő nemes kevélységét. Irjál néki M-mből, kívánd beállítatásodat, igyekezz magadat kitetfzövé tenni, mellözdel azokat a' titkos pontokat, és azokat tsak reám bízd. Kemény hartz után bételleyesítém kívánságát, mellynek derék tzelját magam sem tagadhattam Az Atyám-is hasonlóképpen elmellözte levelében azokat a' titkos környülállásokat, a' mellyekből nem tudott többet, hanem tsak hogy én Leonórárt megszabadítottam, hogy Annjához vízfza vigyem; ki-munkálta beállítatásomat, és én elértem azt, hogy Clerfajt és Fő Hertzeg Károly alatt olyan dolgokat vittem végbe, a' melly nekem tekintet, és Atyámnak tökéletes helybe-hagyását megszerzette.

Az alatt az én bölts Néném is szorgalmatosan munkálkodott az én ügyemben.

Az Atyám már sok esztendőök óta ígerte néki, hogy a' mezei Jöfzágában egy hónapot tölt-el; most ez nagyon kérte ötet arra, 's az el-is jöve. Leonórárt úgy mutatták be néki mint egy Árvát, a' kit egy távollévő Barátnéja ajánla néki által, az Atyámat pedig Leonórának — hogy ötet el-ne rémíttsek — úgy, mint a' Nénémnek Attyafját. Ez közelebből tanulta Leonórárt megesmerni, a' ki megnyerte, az ő szíves Jóakarattját és bizodalmtát; Leonóra is közelebből megesmerte az Atyámat, 's az-is megnyeré az ő bizodalmtát, és szíves tífzetelet.

Azon

Azon gondoskodása által, mellyel Leonóra ötlet egy hirtelen jött egétségtelensége mellett gyámolgatta, és a' hoszfú őlzi estvéket eleven beszélgatése, és muzsikája által rövidíté-meg, lassan lassan abban a' mértékben nyerte az meg az Atyám' szeretetését, hogy ez elnem lehetett ő nélküle, és az ő részvétele nélkül semmi gyönyörűséggel sem akart élni.

A' Néném már most, midőn magánosan vólt az Atyámmal, róllam-is beszéllett. Tele vólt ez az én ditséretemmel, és nem emlékezett a' rajta tett megsértésről. Szint olyan kevélsé említette szeretemennek történetét. Egy átaljában nem tudhatta meg, hogy mi történt Leonórával; nyughatatlankodott a' miatt, és alattomban vádolta magát, hogy olly' hirtelen való keménységgel bántazzal a' talán ártatlan Leánnyal. A' Néném tsak alig illeté a' kényes pontot nem fokára észre vette, hogy mitsoda indulattal van, 's mind inkább inkább meglágyítá annak szívét az eránt. a' kit ő talán én velem egygyütt szerentsétlenné tevé.

Legalább tsak megkellett vólna elébb esmerni azt a' szegény Teremtést — monda a' Néném hízelkedve.

Ő Frantzia Nemes, a' Frantzia Nemesség pedig egéfszen elvan romolva — felele ez komoran.

De még-is látja a' mi jó Leonóránkban, hogy mitsoda kivételek vagynak ezen regula alól-is, — ha ugyan az régula lehet.

Magát egy huszonhárom esztendő's embernek által engedni Attyának akaratja ellen, azzal elfökní. —

Azzal, a' kit ő szeretett, a' ki őtet a' Rabságból kiszabadítá, a' ki vilfza vivé édes Anyához —

És megfzomorodott Attyának egy szót se —

A' kit ő tsak úgy esmert, mint boldogságnak ellenségét, a' kitől olly távol lakott, ollyan környülállásában, mellyben egy órai késedelmezés

ötet — a' mint néki gondolni kellett — kitudja mi-tsoda nyomorúságba tálzithatta. —

Bárha úgy lett volna is! — Nem, azt példának okáért a' mi Leonóránk nem tselekedte volna!

Ő-is tsak Leány; ő-is nagyon érzékeny, meg-nem gondolt bizodalommal bír, és semmi esmérete sints a' felől, a' mjt a' szív nem tanít. —

Nem, nem! Ő azt nem tselekedte volna! Hiv-ja elő ötet: tegyük fel néki ezt az esetet, úgy mint-ha nem tartozna reánk, néki meg-kell rá lizokott egyenefségével felelni. —

Meglepetve, valamennyire megzavarodva, és késedelmesen állott-fel a' Néném. — Menjen tsak, menjen, — monda az Atyám tovább, majd meg-halljuk!

A' Néném elmene, 's kihozta Leonórá-t. Eli-be adák néki azt az esetet, és a' Néném, néha né-ha belé lizólva, lágyabban tevé ki azt, a' mit az A-tyám kemény szavakkal adott elő. Szegény Leonó-ra! ki nem lehet magyarázni millyen zavarodásban, és nyughatatlanságban vala! Az elbefzélés eleve-nen ment mind addig mig arra értek, hogy a' Sze-rető a' szerettetett Leányt, az Atyai gondviseles a-lól“ a' mint mondotta, ki akará ragadni. No ked-ves gyermekem kérdé tovább, mondja ki egyenesen mit tselekedett volna maga?

A' Leonóra könnyei kizontottak, nem tudott felelni. — Gondolja Magát egészfszen abba az álla-potba! Gondolja, mintba én vólnék az Atya, Ma-ga vólna a' Fijamnak Kedvese. —

Ekkor elhalaványodott Leonóra, nyughatat-lan tekintettel majd a' Nénémre, majd az Atyámra nézett. —

Igen, édes Leányom, monda tovább a' Né-ném jelentőleg — ha Maga a' Fijúnak Szerelmese, ez a' mi Barátunk annak Attya, és itt jelen vólna; akkor jól tudom mit tselekedne!

Lábaihoz borúlnék, monda Leonóra mélyen megrázkódva, és Atyámnak lábaihoz borúlt — meg-val-

vallanám hibámat, és addig meg-nem szünnék kérni, és nyájaskodni, míg botsánatját meg nem nyerném. —

Nem tudom, szólta tovább a' Tiszt, ha sejdítette e' Leonóra az Igazságot, vagy csak a' mélyérzés ragadta-el, megfogá az Atyám kezét, könnyeivel öntözé; hijjában igyekezett az Atyám igen nagy zavarodásban lévén, ötet felemelni. Istenem, mi baja Magának? Kedves gyermekem, térjen magához hát — monda néki. —

Nem, tartsd meg erősen ezt a' kezét, monda a' Néném, míg annak első szíves szorítása bizonyosá nem tesz a' botsánat felől: ez a' te Károlyod' Attyának keze! a' ki néked-is Atyád!

Az Atyám megrettenve hátra lépett; Leonóra öszve rogya. A' Néném karjai közzé vevé ötet: Húgom! monda az Atyám; Húgom, ezt tehette Maga én velem?

Nézzen ide ennek az ártatlanságnak elhalványodására, és azután haragudjon, ha azt teheti. —

Istenem, segíts hát rajta! így szólta. Leonóra, kedves Leonóram, térjen hát magához! Halljon-meg engemet! Itten van a' kezem! — itt van! hiszen ez az az első szíves kézszorítás, melly Magát bizonyosá teszi a' botsánat felől! Jöfzte hát szívemhez kedves gyermekem! Hiszen jó Leányom vagy te nékem! felejts el minden elmúlttat, valamint én-is örömet, örömet elfelejtek!

Karjai közzé szorítá ötet: ez Atyámnak kebelén ébredett-fel, a' kinek öröm könnyei letsepegtek az ő megint pirúltni kezdő artzaira. —

Magára hagyom legjobb Anyám, így végzé-el az ifjú ember szavait, azt a' mi olly' könnyű a' mellék körülállásoknak szorosabb kifejtését, Atyámnak és Leányának igen nagy örömet, a' Nénémnek szent megindulását, és az én örvendezésemet elgondolni, midőn egy Kurír egy levelet hozza hozzám az Atyámtól, mellyben az ezt írta: A' mostani politikai körülállások a' Sereg' főmunkálkodásaira nézve fegyverszűnést fognak szerezni. Jöjj hozzánk, Ebben

a' levélben van az általam kinyert Engedelem. Jöjj sietve, Szerentsés Atyádhoz; és bődög Feleségedhez jösz. —

V—e Afzszonyság öröm könnyekbe úfzkált. Fija, kebeléhez szorítá őtet. Ekkor kijöve a' kis Theréz az óldal Szobából: Anyám, ugyan tsak pirongafs-meg — elaludtam az időt! nem költöttél fel! No tsak pirongafs-meg!

Kebeléhez szorítá gyermekét: E' Szerént hát Unokámat neveltem-fel benned, a' nélkül hogy tudtam volna azt! Most tudom már, hogy miisoda titkos vonfzódás lántzolt engem te hozzád édes jó Therézem! —

Kevés napokkal ez után elúztak a' három Bődögök **be. Az ifjú Férjre ott újj öröm vára-kozott. Leonóra néhány napokkal az ő elmenetele után egy Fijú gyermeket szüle néki. Az öreg Úr egyátaljában megtiltá, hogy arról egy szót-is írjanak a' Fijának. Nem kellett annak elébb megtudni hogy Fija van, míg tsak azt kebeléhez nem szoríthatja.

Az Utazók Szerentsésen elértek. Eppen új elztendő vala 1799-dikben. A' Generális egy óldal Szobában a' Hügánál várakozatá őket, Leányához mene, a' ki mellyén lévő tsetsemőjére mosoiyga-le, 's azt előre elkéltette.

Mostan már gyermekem, így szólla hozzá, bizonytalan, hogy mellyik órában lep-meg bennünket Károly. Bártsak ma érkezne meg, és elhozná Magának új elztendei ajándékba a' Maga Therézzét, Maga pedig vizont ajándékot adna néki a' Maga kis Gulztávjában! —

Ah, ha ma jönne! sóhajtott a' jó Leonóra óhajtozva.

Ha lehetséges lehet, el-is jön bizonyosan! bizonyosan eljön! Abban a' részben én őtet jól esmerem! Egy darabb idő múlva így szólla:

Mi már most egy igen bődög Háznépet fogunk tenni. — Kár hogy egy izemély hijjával vagyunk, a' kinek itt kellene lenni!

A' Leonóra szemei könnyekbe borúltak.

Pedig ez-is bizonyosan előkerül! Nékem van reménységem — több mint reménységem.

Leonóra a' bődög sejdítés tekintetével merően nézett reá. Ha a' Maga jó Anyja most belépne ide; úgy gondolom, hogy Maga halálra ijedne! De nem! Még elmaradhat egy darab ideig; a' mi kis Gusz-távunk roszfűl járna a' mellett!

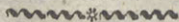
Megilyednék? Nem; nem illyednék-meg, monda Leonóra elragadtatva; hiszen minden nap látom szemeim előtt; akarmihez kezdek, mindég megkérdezem tanátsát. —

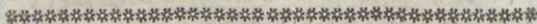
Tehát nem illyedne-meg? félbe szakasztá az Öreg örvendezve szavait. No majd meglásuk! — Ezzel felállta, hirtelen eltávozott, és a' jó Leányt a' legédesebb elbódulásban hagyá hátra. Az óldal ajtók felnyittattak, mézfűről hangzott az öreg Úrnak szava a' Szobákon kerefűtül:

Tifzteletet! Egymást éri a' sok új esztendei ajándék! Előre' Húgom Afzfzony!

A' jó Testvér-Azfzfzony belépe, karján a' Leonóra' Férje jött, és kezénél fogva hozta a' kis Therézt. Még bődög ölelések közt nyugodtak, midőn az öreg Atyának karján V—e Afzfzonyság-is közelite. Szavának álljon Leányom Afzfzony! Meg-ne ijedjen! monda amaz. Annakutánna a' kis Gusz-távot felvevé: Itt is van még egy, a' ki köszöntő tsókot kér Attyától erre az Isten földjére való érkezése idevzlésére! —

Az illyen Valóság után vett Jelenések rajzolatlanok! — Bár fokban az illyen esetekben inkább letehetnék Írótol্লাikat!





V.

Az Örültek' Ispotállya P***ban.



Midőn P***ba laktam a' H—ben, a' kedvező Sors esmerettségébe juttatott annak a' derék, és nagy érdemű Orvosnak, a' kinek gondviselése alá vala bízva az ebben a' Városban épült Örültek' nagy Ispotálljának igazgatása, 's az arra való vigyázat. Sokszor beszélgettünk mi ezekről a' Szerentsétleneokról; örömmel láttam azt, ha valamelyiknek meggyógyulása felől reménység sugárzott-ki szemeiből, 's a' legnagyobb örvendezéssel hallottam, ha mestersége, és fáradhatatlan igyekezete által kiragadott egy áldozatot az irtóztató örültségből, 's a' megszabadítottat visszafelküldötte Atyafijainak, és Barátjainak karjai közzé.

Az ő elbeszélései azt a' kívánságot gyúlatították-fel bennem, hogy az ő társaságában meglátogassam a' fájdalom házat, 's ő olyan barátságos volt erántam, hogy kérésemet teljesítette. Szívem erősebben dobogott, mellyem keményebben és lefelsebben lélegze, midőn egy Ajtóörző megnyitotta a' bezárt kaput, és mi egy nagy, magas kőfalakkal körül vett elő Udvarba lépénk-be.

Egy vidám, meleg tavaszi nap vala ez, több mint hús, még többnyire ifjú emberek járkáltak abban fel 's alá. Egygyik sem szállott a' másikhöz, mind

mindegygyik mély gondolatokba merülve sétálgatott, magokban beszélték néha nagy hangon, néha pedig érthető néma Jelekkel. Egygyik sem láttatott érezni a' jóltévő tavaszi Nap' melegét, vagy részt venni a' termékenyítő Termélzének felelevenedésében. Kettlen közzülök még abban foglalatoskodtak, hogy egy nagy réten minden virágot széllyeltéptek, és egy Bodzafáról, melly egy szegeletben zöldellet, a' leveleket lezaggatták, 's nyilvánvaló bolfszúállás érzésével tapodták-el a' földön. Bizonyosan komor pufztaság vólt ezeknek Lelkében, bizonyosan az ő létét örültségtől meghomályosított Szemeik nem nézhettek a' zöldellő Reményre.

Szomorú érzéssel néztem végig a' fel 's alá Járóknak nagy fokaságán, 's hevesen kérdezém Vezetőtől, hogy ezek mind az irtóztató Örültség lántzai alatt szenvednek e'? az ő szomorú Igen mondása nevelte szánakodásomat; de igazi résztvevő öröm tölté-el szívemet, midőn kemény és a' meggyőztetés hangján állítá azt nékem, hogy még ezeknek mind reményli meggyógyulásokat, és hogy azon fáradságtalanul munkálkodik.

Előre mentünk; lokan mosolyogva és barátságosan köszöntöttek, tsak egynehány ment-el komoly, és fel sem vevő ábrázattal mellettünk.

Éppen ennek a' szembetűnő külömbségnek okát akarám megtudakozni, midőn a' Barátom elbeszélé, hogy néki jobban tetízik ezen egynehánynak komor tekintete, mint a' többieknek barátságos köszöntése. A' tapasztalás megtanított a' felől, így szólta, hogy nem fokára meggyógyulás következik azután, midőn a' szegény beteg előttem elrejtetik, vagy komor, vízfza rettenő tekintettel fogad. Erzi, gyanítja állapotjának meg-változását; nem örömet válik-el kedves Ideájától, át' látja, hogy az énoyofságom okozza ezt a' változást mindegygyiket gyűlöli, és kerüli, mivel tsak gyengén kezdődik-el a' vízfza térő okofságnak viaskodása, 's még mindég az erősebb ezelőlség nyér győzedelmet.

Az elő udvar' bátúlján megláték egy nagy kerek tornyot. Az apró, rostélyos ablakok, az a' tompa lántz zörgés, melly abból kihallatott, tömlötznek mutaták azt lenni, 's megbizonyíták egyfzer'smind, hogy ez a' gyanú igaz vólt. Vízfza retentem, midőn a' Barátom tudtomra adá, hogy ebben a' tömlötzben olyan ártatlan emberek senyvednek, a' kik többnyire reménység nélkül lettek az örülttségnek prédájivá, a' kiket sokszor megkelletett lántzolni, hogy ezelős dühösködésekben az ő Jöltévőiket és Őrzőiket szerentsétlenekké ne tegyék.

Soha sem éreztem mélyebben mint most, hogy mitsoda megbetsülhetetlen drágaság az emberi elme! Tsak ez külömbözteti-meg a' képzelt kevély embert a' ragadozó dühös állattól! E' nélkül megkell azt lántzolni, és tömlötzben kell őrizni, hogy valamint az károkat ne okozzon Mindenható, Jótévő Teremtő! a' te Mindenhatóságodnak Remeke ez, egy része a' te Isteni kútfödnek, és még-is — ó bartsak ne kellene ezzel vádolni Atyámfiáját! — még-is olyan kevélyre betsüllik a' te megbetsülhetetlen ajándékokat! Számtalanon tsak úgy játzanak, és tréfálnak azzal, mint valamelly bábbal, prédául adják azt a' vad Indulatoknak, megsértetni és szenvedni engedik azt azoknak kínzó ostorai alatt. Tsak kevesen betsüllik és formálják azt; kevesen akarnak az által meríteni a' fentebb esméretek kútfejéből, 's annak útmutatása alatt közelíteni az igazi bődögság' forrásához. Vajha az én hangom olly erős vólna, mint érzékenységem, az egélfz mezfzfe világon keresztül hangzana az, mint az utolsó Ítélet' Trombitája, 's ezt kiáltana annak minden Lakosa fülébe; Ember! betsüldmeg az okosságot, a' nélkül hasonló vagy az Oroszlánhoz, a' mellyet egy keskeny rostélyos kalitzkában hordoznak fel 's alá mutogatni. A' nélkül háládatlanabb vagy, mint az ollyan Eb, melly háládatosan nyalja Jöltévőjének tápláló kezét!

Az Orvos elvezetett engemet a' Torony ajtaján által egy nagy kerek, de igen tisztá Szálába. Ennek ajtajában késedelmeskedve megállék; a' lántzok erőfsebb tsörgése, és a' hangos veszekedő izavak vilázza rettentettek. Félelmesen tekintettem felé, a' honnan mind egygyik hallatott.

Egy széles Folyosó ment köröskörül a' Szála falának a' közepén, mellybe egy szegelethől egy kis keringő grádúts vezetett-fel. Láttam ebben sok apró Szobákat, a' mellyekbe a' Folyosón keresztül lehetett menni; mindegygyiknek ajtaja nyitva állott, a' mellyekből helyel helyel egy szegény Ö-rült nézett-ki félelmes és irtóztató tekintettel; a' mi okozta ezt a' rettenetes lármát.

Ezek a' Szerentsétlenek többnyire hofzfú gyótsingbe voltak öltözve; mivel a' mint az Orvos állítá nem szenvedhettek más öltözetet. Lábaik megvalának lántzolat, a' mi megakadályoztatá őket; hogy a' Folyosóra kiléphessenek, 's tsak úgy kandikálhattak-ki az ő kitsiny Szobátskájokból, ha a' fejeket előre hajtották.

Midőn végre az Orvos elébb vezetett, még többen jötek ki az ő Szobájiknak ajtajába, 's fenn hangon, gyorsan, de érthetetlenül beszélettek, és közelebb intettek bennünket magokhoz.

Két még ifjú, igen tsinos és illendő öltözetben lévő Tiszt járkált egyedül a' Szálában fel 's alá lántz nélkül és öfzve tett karokkal. Szemeik a' földre voltak szegezve, 's úgy tettett, hogy nem látnak, vagy legalább nem figyelmeznek reánk. Szemeim követték őket, szívem pedig öfzve volt szorúlva, 's könnyebbedést óhajtvá, és reménylve kérdezém Barátomtól, hogy hát ezek nem fokára megfognak e' gyógyúlni?

Soha sem felele az Orvos kemény, meggyőződött hangon. Soha sem! ismét szólla egy sóhaj-tással; egélz életek végéig így fognak fel 's alá sétalgatni; az ő képzelt boldogságok elő mozdítására mindég plánumokat tsinálnak: 's azt még-se vihetik

tökélletőségre! Ó ezek igen nevezetes emberek, ezt tevé hozzá; legalább velek igen titkolódzva, és színtollyan tsudállatosan munkálkodik a' Természet. Ha valaha tagadtam volna a' Sympathiát, 's annak munkájit, és erejét, itten legerősebb bizonyosságra találhattam volna annak létele felől.

Ez a' beszéd figyelmetesé tevé, tovább tudakozódtam Barátomtól, és úgy találám hogy ő kész világosabban adni elő a' Történetet.

Ez a' két Tiszt, ezt befzélé nékem, különböző időben vólt Katonafzedésen egy kis Fejedelemségnek Fő várofsában. Ugyan ott a' Fejedelmi Udvarban vólt egy ifjú, igen gazdag, és igen szép Dáma; mind a' ketten indulatosan belézfzerettek abba, mind a' ketten reménység nélkül szerettek, 's melankólikusokká, 's végre örültekké lettek. Szomorú Sorsoik itten hozta őket egygyüvé. Bizonyos és kéttsegen kívül lévő dolog, hogy az előtt soha sem látták, és nem esmerék egymást; mert mikor már ez a' nagyobbik és soványabbik itt úgy fenvedt, mind örült, még akkor küldötte ezt a' kisebbiket egy másik Regiment ebbe a' Városba Katona fzedésre: de ugyan abban a' fzezpillantatban, a' mellyben ezt annakutánna legalább-is négy ezfz-tendővel későbbben az én Jelenlétemben ebbe a' Szalába vezették, az első kiterjesztett karokkal, és eleven, öröm érzéssel sietett elébe nyájasan ölelé-meg, 's fzaamtalanfzor tsókolgatta.

Ettől a' fzezpillantattól fogva elválhatatlan Társakká lettek, 's úgy tetfzik hogy egy érzéssel, egy gondolattal, bírnak, 's egygyetlen egy Valóságot tetfznek. Minden mozdulatjaik és tselekedeteik, még az ő természetű öfztöneiknek kielégítése-is, ugyan azon egyformán 's ugyan azon egy időben esik. Egygyütt ezfznek és ifznak, egygyütt virafztnak, és alufznak. Ha az első elhagyja az ételt, mindjárt követi a' másik; ha az leerefzti kezeit, az első-is hasonlóképpen tselekfzik. Ha ez mosolyog amaz-is mosolyog; egy fzóval — már négy ezfz-tendő öltá vi'sgalom őket, 's ezen

ezen ritka Barátok közzül, egygyiknél sem vettem észre femmi olyan érzést, gondolkodást, vagy tselekedetet, a' mit a' másik egyszerre ne követne, a' nélkül, hogy arra reá-is nézne. Ezek tökéletesen azokhoz az idegen madarakhoz hasonlítanak, melyeket Elválhatatlanoknak neveznek, mivel mindég egymás mellett ülnek, egygyütt esznek és isznak.

Egykor próbáltam őket elváláztani egymástól, de mind a' ketten irtóztatéan dühösködtek, 's örömmel eltelve borúltak egymás nyakába, midön ismét egygyüve hoztam őket. Nevezetes, de a' gondos vi'ssgálás által megbizonyosodott Igazság az, hogy ezek egymással, vagy más valakivel soha egy szót sem szölköttek. Többnyire tsendesen szölköttek fel 's alá járkalni a' Szálában, a' nélkül hogy valakit megsérteneinek; tsak ritkán állapotnak-meg, 's akkor egyforma, de igen érthető néma jelekkel mutatják-kibánatjokat, és fájdalmaikat. Midön az óra tízet üt a' Szálában, gyorsan sietnek az ágyba, 's mihelyst hatot üt, megint egyszerre kelnek-fel.

Mindég nagy gondal tsinosgatják magokat, és sokszor két órát-is eltölteneik öltözö asztaljuk mellett, reszketnek és félnek ha a' szabad levegöre vitetem-kik őket, nem szenvedhetik a' napnak látását, 's érzés nélkül rognak-le a' földre, mikor erővel tetetem-kik őket annak munkás sűgárai alá; de midön a' hóld megtelik, sokszor éjjélbe felkelnek: 's óhajtozva néznek abba-fel. Ha valamelly Aszszony Személy jön-be a' Szálába, gyorsan elibe szaladnak annak, vi'ssgálva néznek szemébe, de szomorúan hátrálnak visszla, ha megnem találák azt, a' kit bizonyosan mind ketten kerestek.

Midön két esztendővel ez előtt észre vettem, hogy minden darabotska papirofsát gondosan felszedtek, ahhoz egygyerre kaptak, 's akármelly kitsiny völt-is a' darabotska, igazán, 's egyformán osztozták-meg egymással, megparantsolám hogy az én Jelenlétemben mindjárt tentát, pennát, és papirosat adjanak nekik. Nagy kívántsisággal kaptak min-

mindenhez; mindjárt afztalhoz ülének, sokáig és szünet nélkül írtak: végre egy levelet formáltak, 's azt a' kőfalnak egy kis hasadékiába dugták. Nyughatatlanúl vártam azt a' szempillantatot, a' melyben ezeket a' leveleket kezemhez vehetném, nagyon kívántam látni, ha vallyon egyformán gondolkodnak és írnak e', de egézfzzen megtsalatkoztam várakozásomban, mivel mind a' két levél üres, és egyikben sem vólt egy penna vonás-is.

Semmi orvofság nem használ az ő Testeknek, mesterséggel nem tudok velek bódogólni; egyedül Izerentséllen Sorsokra kell őket hagynom, 's mint Emberbarát reménylem, hogy a' halál nem fokára elvégi Izenvedéseiket. Bizonyosan reménylem ezt, mivel a' száraz betegség-is nagy erőben fogyalztja testeket, a' mélyet szint olyan kevésé tudok megakadályoztatni.

Eszendővel ez előtt egy kis ravaltságot próbáltam-meg, 's attól nagy hasznot reménytettem Annak a' Dámának nevében, a' kinek Izezsége őket Izerentsétlenné tévé, vizsgálzó Leveleket írtam mind kettőjökhoz; néminémű reménységet nyújtottam nekik, 's igyekeztem az által kivenni őket testi érzéketlenségekből; de a' próba nem vólt Izerentsés; megvetve, és haragos tekintettel lökték vizfsza a' Leveleket; nem lehetett őket arra venni, hogy azokat feltörjék, noha azt állítám nekik, hogy azt B^{*b}ól a' szép M^{*s} küldi én általam hozzájuk. Még annak neve sem tett rájuk semmi bényomást egézfzzen elenyésze az ő meggyógyulások felől való Reménység.

Külömböző és fájdalmas érzéssel vóltam ennek hallására; halgattam, és vi'sgálva néztem a' fel's alá Járókat, 's minden egyforma mozgásaikra meggyözödtem a' felől, hogy a' Barátom igazat monda. Kívántam vólna ízöllani a' Szenvedőkkel, de nem fokára átláttam, hogy tellyes lehetetlenség eleget tenni ennek a' reménységnek; mert nem figyelmeztek reám, és az Orvosra, 's úgy tetzett hogy
nem

nem halják azt, a' mit az kérdezett tollök, és halgatva menének-el mellettünk.

Ki merné — vagy ki tudná megmagyarázni ezeknek a' Szerentsétleneknek érzéseit; az ő elzsendőkig tartó, és mindenkor egyforma tselekedeteiket? A' Természetnek sok titkos munkái elvagynak még rejtve a' mi fzeimeink elöl; hijjában vi'sgáljuk azokat, egyebet nem tehetünk, hanem tsak álmélkodunk, és imádnunk kell azt.

A' Barátom elvezete ennekutánna ahhoz a' kis gráditshoz, melly a' lántzon lévő Örültekhez vittfel. Kérdezősködött azoknak Örzője után, mivel tsak annak látása tsillapithatta-le valamennyire ezeknek a' Szerentsétleneknek dühösködését. Nem vala az ithon, de a' Leánya, egy erős testű, nem tsúnya Leány jöve elő, 's megelegetést mutató tekintettel állítá — a' melly egézfzen felborzafztotta érzésemet, — hogy az ő társaságában legkifsebb bántódásom sem fog lenni.

Ő előre ment, én pedig és a' Barátom követük. Az első Szobánál megállapodánk. Egy szép, még hufzonnégy elzsendőt nem ért Ifjú hevert elterülve a' földön, ábrázatját kezére támasztá, 's egy esmeretes panaszt nótát danolt. Baráttságosan köfzönte bennünket mikor hozzá közelebb menénk, 's tovább danolt.

Az Orvos. No hát hogy van az Úr?

Az Örült. Jól, felségesen! — Mi bajom volna itt? Inkább gondoltam volna a' halált, mint azt hogy egy Bolondok házában ilyen kellemetesen és szépen tartsák az embert (én reám nézvén, és ismét köfzönvén) Votre Serviteur Monsieur! az Úr-is meglátogat bennünket? Bizonyosan azt akarja az Úr megnézni, hogy mint élünk itt? merem az Úrnak állítani hogy jól, és felségesen! Mit kívánhatok többet? (a' Szobájában mindenfelé mutatván) van egy szép Feleségem megrakott Szobám, és az én kedves szép Anygalkám (megtsókolván az örző Leányának lábát) a' ni derék Szakátsnéuk, a' legjobb ételeket főzi

főzi nekünk! Nékem nints semmi bajom! Semmi sintst! felségesen és megelégedve élek itt! Ha az ördög nem egy Izeméthordóba hozott volna-be, úgy boldogabb volnék egy Királynál. De nem igaz IZÉP Gyermekem, (a' Szakátsnéhoz) még azért Szívéből szeret maga engemet? —

Egy Őrült jöve most-ki velünk éppen által ellenben az ő Szobájának ajtajába, 's elkezdett irtóztatóan, és érthetetlenül kiáltozni. A' jó kedvű Ifjú által tekintett.

Halják tsak az Urak, így szólla mosolyogva, mint dühösködik az a' Fattyú! Vallyon mitsoda nyelven beszéll? Én értek Olaszúl, Frantziáúl, Németül és Deákúl, de ezt nem értem. Sokféle nyelv van a' világon, az ördög győzné mind egygyiket megtanúlni! Apropos Doktor Úr! megkell az Úrnak engedni, hogy hólnap eret vágalsak. Nagyon nyughatatlanúl allzom, 's ha a' Monsieur Ördög még egyszer eljő hozzám látogatni, nem lesz annyi erőm hogy azt a' Fattyút kilökjem az ajtón, 's ezzel punctum. Aludni akarok menni! (Ekkor felállá, és az ágyára ledúlt) Tsendes jó éjtzakát kívánok minden részről, tsendes jó éjtzakát!

Ennekutánna oldalára feküdt, 's mindjárt aludni láttatott. Mt fére mentünk, 's első kérdésem is a' vólt, hogy hát ahhoz van e' a' Barátomnak reménysége, hogy ezt a' Szerentsétlent kigyógyítsa? Kettiségeskedve vonogatta vállait. Még eddig, így szólla nem tartom őtet egészízen elvezetnek; de nagyon kevés reménységem van hozzá. Még nints több hat hónapjánál, hogy gondviselésem alatt van; ha mostanában rövid idő alatt meg nem változik, fáradozások ugyan nem fog megfűnni, de minden nap jobban megerősödöm abban a' hitelben, hogy hijjába munkálódok (mosolyogva) Az Úr szeretné tudni az ő Történetét, rövideden elfogom beszélni.

Ez egygyetlen egy gyermeke vólt szegénységben lévő Szüleinek; az Attyának a' Battya a' Tudományok tanulására adván magát, nagy elméje által

által Főhivatalra ment-fel az Udvarnál, és a' fokát ígérő Ifjat magához vevé, hogy azt a' maga tekintete által támogassa, és hogy mivel gyermektelen volt, egykor örökösévé tegye meglehetősen számú Jóságainak. Az Ifjú fáradhatatlan szorgalmatossággal tanult, nem sokára kedveséget nyert a' nagy Battya előtt, 's mindent megnyertt attól, a' mit csak szíve kívánt.

Már huszonnégy esztendősen a' Törvény' Doktorává tevődött az Universitáshoz; annakutána nem sokára egy meglehetősen jövedelmű hivatalba kellett volna néki lépni, 's egy igen gazdag Kereskedőnek a' Leányát Feleségül venni. Noha e' a' Házaság kitsínált plánuma volt az ő Battyának, még-is az Ifjú tökéletes igyekezettel állott annak ellent. Battya alattomban tudakozódott annak lehető oka után, 's nem sokára megtudta, hogy a' tüzes Ifjú, egy igen szép Szobaleányba hevesen bele szeretett, 's annak azt ígérte hogy Feleségül veszi, és azért veti-meg azt a' háznos házaságot.

A' nélkül, hogy a' lehető következtést megfontolta volna, az Öreg alattomban elküldötte az Ifjúnak Szeretőjét egy távol lévő Városba, a' nélkül hogy ez a' felől egy szót-is tudott volna, 's bizonyosan reménylé azt, hogy a' távollétel ezt a' szeretetet megfogja gyógyítani. Az Ifjú kétségbe esve tébolygott fel 's alá, midőn látta, hogy Kedvesétől elvan választva, 's hihetőképben gyanította hogy mitsoda kéz által esett ez. Harmad napra már ő-is elfzökött a' Fő-Városból, 's mindenféle híjjában kérdezősködtek utánna.

Reménylették hogy ismét feltalálhatják őtet, Kedvesénél, de ott megnem jelent, végre félteni kezdették az életét, 's az egész Ország előtt leírták Személyét és öltözetét. Én is olvastam azt, 's eltsudálkoztam, midőn őtet egykor egynehány Paraszt egy emelő rúdon hozta-be az Ispotályba, 's azt befelellék, hogy félhóltan találák őtet az erdő közepén, 's öfzve zavart beszédjéből azt gyanítják, hogy megtebolyodott.

Nem hívém ezt az utóbbit, vigyázva és nagy gondoskodással bántam vele, 's reménylém hogy testi erejével egygyütt elméje-is vizsgál fog térni; de kevés esméretem ez által irtoztatóan megtsalt; erejével egygyütt nevedett Órúlttsége-is, több izbe fenyegette az Őröket azzal, hogy megfojtja, 's megkelle őtet lántzoltatnom.

Már az előtt leveleztem a' Bátyával, 's most megírárnéki, hogy hihetően egyedül tsak ő szabadíthatja-meg a' Szerentsétlent, ha Kedvesét vizsgálja adja néki, 's megengedi a' vele való öszvekelést. Minekelötte feleletét várhattam volna, maga megjelent a' jó szívű Öreg, 's magával egygyütt hozta Szerentsétlen Öttsének Kedvesét.

Elkészítettem ezt előre mind Kettőjöknek elfogadására, de úgy tettett hogy nem figyelmez elő belzéllesemre, más dolgok felett tréfálódzott, 's jó és vidám kedvvel volt. Ő kedves Barátom, soha sem felejttem-el azt az érzékenyítő Jelenést, midőn végre a' jó Öreget, Kedvesével egygyütt az ágya elébe vezettem; az igen érzékeny, és szívet illető Jelenés vala!

Az Öreg megakará ölelni régen nem látott Kedvelttjét, de a' Szerentsétlen eltalzítá azt magától, mivel Ördögnek nézte azt, a' ki őtet elakarja vinni. Kedvese zokogva nyújtotta oda néki a' kezét, de nagy bajjal tudtuk őtet kiragadni kezei közül, mivelhogy hűségtelennek tartotta azt, 's erővel megakará ölni. Hafzontalan próbálták őtet kivenni Szerentsétlen tsalatkozásából; szünetlen és irtoztatóan dühösköde az, 's kéntelen voltam a' Reménylőket vizsgálzás nélkül erefzteni-el.

Reggel megint jó kedvvel és vidámon találám őtet; nevetve belzélle-el nékem, hogy tegnap az Ördöggel viaskodott, és hűségtelen Szeretőjét megölte. Most, így szólla jó kedvvel, megint szabad és nőtelen vagyok, 's tettfzéseim szerént belé Szerethek más Leányba.

Nem

Nem mertem többé Barátjait ágya elébe vinni, 's azzal a' fogadással erefztém őket haza, hogy minden igyekezetemet rá fordítom arra, hogy megszabadítatva vezethessem őket karjaik közzé; de még eddig nem boldogultam benne. Az ördöggel való viaskodás Ideája, mélyen van lelkében; sokszor majd mindennap megújítja azt, 's akkor irtóztatóan dühösködik!

Vigasztalhatatlan Báltya minden Pósta nap' ír nékem, 's most már a' szegény Leányt örökös-sévé akarja tenni minden Vagyonjának, hogy a' mint tulajdon inaga mondja, egy részről eleget tegyen azért a' nagy vétkéért, a' mellyre őtet a' nagyra vágyás, és a' gazdagság rendkívül való kívánsága vették.

Még egyszer bétékintettem a' Szerentsétlennek Szobájába, a' ki tsendesen aludott, örömet sügtam volna néki fülébe, hogy Szeretője eránta hűségés, és hogy az boldog állapotban van, de az a' gondolat, hogy engem az Ördögnek nézne; és jó szándékomert halállal fizethetne, vizfza tartóztatott.

Tovább mentünk, 's a' második Szobánál megállapodánk. Egy magas fonnyadt emberi Forma ült egy kis asztal mellett, mellyen sok darabb papiros volt elizőrya; ortzái béestek, és szemeit irtóztatóan forgatta. Egy penna volt a' Szerentsétlennek kezében; merően nézett egy előtte lévő papirosra, 's szünet nélkül mondta ezeket a' szókat, midőn egy Summát láttatott öszve adni: egy meg egy, egy! egy meg egy, egy! — Látható nyughatatlanság borította-el egész ábrázatját, valahányszor ezen szavakat ki mondotta; még-is szüntelenül tsak ezt mondogatá.

Éppen akarám tudakozni a' Barátomtól ennek az örülttségnek okát, midőn ez közelebb ment a' Szerentsétlenhez, 's ezt kiáltá nagy hangon a' fülébe: egy meg egy kettő! — Kettő! sóhajta a' Szerentsétlen. Kettő! monda ismét mosolyogva, lete-

vé a' pennát, 's letörülte homlokáról az Izzadság' tseppet.

Ez az az egygyetlen egy Jótétemény, és Segedelem, szólla hozzám az Orvos, a' mit ezzel a' Szerentsétlennel közölhetek, tsak kár hogy olyan kevés ideig tart, 's néha tsak egy szempillantatig hafznál. Bár vigyázzon rá az Úr, minekelötte egy minúta eltelne, megint elkezd számolni, 's ismét ezt fogja mondogatni egy meg egy egy! Az Orvosnak jövendölése elébb bétölt; mert mikor reá tekinttem, már megint kezébe vevé a' pennát, 's szüntelenül mondogatta ezeket a' szavak:

A' Barátom szomorú ábrázattal álla ott, 's sóhajtozva nézett az ég felé. Hiheti e' az Úr, így szólla forró érzéssel, hogy ez a' szó ez a' nyomorúlt számvetés béli hiba, a' mit akármelley oskolás gyermek mindjárt első látásra észre venne, egy derék, jó szívű Férfit elméjétől, hat neveletlen gyermeket egy érdemes Atyától, 's egy Szerető Feleséget Férfjétől megfoszthatott? még-is megesett az! Ah! a' mi elménk nyomorúlt portéka! Hamlet Hertzegnek igazsága van, midőn azt egy gombostőért teszi árrúba, sokszor olyan dolgok felett vesztjük azt-el, a' mellyeknek nints annyi betsek.

Nagy mértékben gyúladt-fel Újság kívánásom, kívántam közelebbről esmerni-meg a' Szerentsétlent, 's kívánságom meghallgattatott.

H* Fridrik táradhatatlan Szorgalmatosága, és valódi érdemei által olyan hívatatra teve szert a' Státus' Kafzfája mellett, melly ötet illendően táplálhatta, 's megengedé néki, hogy Kedvesét feleségül haza vigye. Megelégedve, és szerentsésen élt azal; hat gyermeket szüle ez néki, a' kik egétségben és vidámon nőttek-fel, és sok örömet szerettek Szerető Attyoknak, midőn az a' hívatalbéli időnek eltöltése után, visszta tért Familiájának karjai közé. Nem szükön, de takarékosan élt ő; ennyi sok gyermekei lévén, nem gyűjthetett rakásra, de soha sem-is tett több költséget, mint a' mennyit bévett.

A'

A' legnagyobb mértékben szíveté a' rendet és pontoságot, sokszor egész a' nyugbataulanságig követé azt, de ezt senki sem magyarázta néki róla, mivel elzúndót által milliónyi Summákat kellett néki bévenni, és kiadni; ilyen nagy Summára pedig felette nagy vigyázat kívántatott. Minden elzúndóban négyszer kellett meg-vi'sgálni a' keze alatt lévő Kafzfát, de minthogy esmeretes volt egyenes szívéről és hívségéről, sokszor megakará ettől kémélni, de soha sem lehetett őtet arra venni, hogy ezt a' Jó eteményt elfogadja, 's erővel azt kívánta, hogy azzal a' keménységgel bánjanak vele, a' mit a' Törvény kíván.

Egykor ismét közelgetett a' vi'sgálás ideje, későbbben jöve haza a' hivatalból, mint egyébkor; mindég sok számadást hozott magával, bészarkozta Szobájába, 's nem látogatta meg gyermekeit, mint máskor szokta. Almatlanúl feküdt feleségének oldalán, 's nem felelt annak, midőn az kérdezte sóhajtásainak okát.

Egy reggel, a' mélyet megelőző éjjel ébren töltött el Szobájában, magához hívatá Feleségét, és gyermekeit, 's sírva, és kezeit törvé fedezé fel az elsőb előtt, hogy a' Kafzfájából tízezer Forint hibázik, hogy valami Lelkiesméret nélkül való Tisztviselőnek kellett őtet ebben a' Summában megtsalnia, 's most elakar menni, hogy ezt a' hibát bémutassa, és önként adja magát a' reája várakozó lántzok alá. Megölelé vigasztalhatatlan Feleségét, megáldotta Gyermekeit, felfedezte az elálmélkodott Prezidensnek a' Summa híját, 's a' nélkül, hogy ez parantsolta volna, a' Tömlöztbe ment.

Mindjárt megvi'sgálták a' Kafzfáját, 's az ő véghez vitt számadása szívetnek találta a' Summát, és által adák a' Számadást egy jó Számlónak közelebbi megvi'sgálásra. Minden szánta a' nemes szívűt, a' ki őtet esmerte, és noha a' Szerentsétlen leginkább kíván tétetve a' Rágalmazasnak, mégis mindnyájan azt hívék, hogy őtet valamelly

tsalárd ember tsalta-meg, és most e' más vétkéért kell néki lakolni.

Már másnap reggel vidám ábrázattal jelent meg a' Presidensnél az a' nemes szívű Férjfiú, a' kire vólt bízva a' Számadásnak megv'sgálása, 's világosan megmutogató hogy a' jámbor H^s egy fil-lért sem tartozik, hanem valami megfoghatatlan módra tévesztette el az általvitelben a' tíz ezer forintból álló Summát.

A' megőrült Presidens mindjárt a' Tömlőtzbé küldött az ártatlanért 's minekelötte ez elérkezett volna, öszve gyűjtötte Szobájában az ő Igazgatása alatt lévő hivatal viselőket, és azoknak Jelenléteben akarta megbizonyítani a' Szerentsétlennek ártatlan vóltát. Az útfzán történt lárma nem sokára figyelmetelisé tévé ötet, lenézett, 's már most szívéből bánta, hogy igazi örömből nagyon hirtelenkedve bánt a' dologgal. További parantsolat nélkül küldött a' Rabért; ezt gondolák hogy vallatni vitetik azt, 's őrizet alatt kísérték az útfzán végig. Az újság kívánó Nép nem sokára csoportonként tódult elő, 's külömb külömbféle gyalázzattal illeté a' Szerentsétlent.

A' legillendőbb elégtétellel akarom, és kell jóvá tennem ezt a' hibát, szólla a' Presidens, 's vára-kozott a' b'jövöre. Halavány ábrázattal és kétségbe esést mutató tekintettel jöve a' bé, a' Presidens elibe sietett néki, 's nyájasan megölelé. Az Úr ártatlan, szólla hozzá, egészfen ártatlan. Kérem engedje-meg az Úr nékem, hogy igazi, de nagyon hirtelenkedő örömből kitemtem az Urat a' Köznép' tsúfolásának, de fogadom minekelötte egy óra elteltne, Dobszóval hirdettetem-ki a' Városban az Úrnak ártatlanságát; a' magam kotsijában víztem az Urat az Udvarba, 's úgy mutatom-bé a' Monarchának, mint leghűségesebb Szólgáját.

Úgy tetfzett, hogy Fridrik nem érzi ennek a' beszédnek foglalataját; halgatva, merőn nézett a' földre. Jöjjön az Úr, folytatá beszédjét a' Presidens

's látsa-meg maga, hogy az az egész híja a' Summának öfzveadásbéli hibából esett. Maga vezette Fridrike egy Székhez, elibe tevé néki a' Izamadást, 's lére őtet, hogy tsak ezt az egyyetlen egy öldalt adja öfzve. Fridrik egyszerre tellyesítette a' parantsolatott, helyesen adta azt öfzve, de midőn arra a' két Kóltség Summára ért, mellyek közzül mind egyik tízezer forintott tett, és a' melly éppen egymás mellett állott, így szólla: egy meg egy egy! Hífszen az kettő, következőképpen húzezer, szólla a' Presidens örvendezve, 's minden Jelenlévők örvendezve kiabáltak véle egygyütt. Kettő! Irgalmas Isten! kettő! ezt rebegé Fridrik, 's érzés nélkül rogyott-le a' Székről.

Nagy bajjal lehetett őtet magához téríteni, de még nagyobb lehetett a' felöll az irtóztató Igazság felöll meggyőződni, hogy az ő elméje elvan vészve. Fére beszélt, 's irtóztatóan kezdett dühösködni; megkelle őtet kötözni, hogy a' házához vezethesék.

Jó Felesége Izenvedéseinek irtóztatóaknak kellett lenni, midőn jó Férjét ártatlannak esmérve ugyan, de örülten látá-meg. Elébb azt hívék hogy egy forró betegség véget vét dühösködésének, de az rettenetesen tartott tartott továbbra is; és midőn Felesége és gyermekei eránta való Szeretetből sokszor kitétek magokat a' halálos vészedelemnek, ő pedig egykor legöregebbik gyermekét szinte megfojtotta, akkor a' Monarcha parantsolatjára ide hozatott, és az én gondviselése alatt bizódott.

Szegény Felesége elhagyatott Gyermekeivel egygyütt egész haláláig él Férjének egész jövedelmeiből; ez a' legnagyobb, és lehetségesebb Elég-tétel annak Izenvedéséért; de a' legkisebb az ő még mindég hevesen tartó Szerelméért. Kevés hónappal ez előtt látogatta az meg őtet, de nem esmert rá Feleségére. Véghetetlenek voltak ennek fájdalom' jajgatásai, de még tsak reménység által sem enyhíthettem azokat, mert jó Férjének elméje soha sem fog többé vízfzra térni.

Meg-

Megnem szűnő gondoskodásom által enyhíthetem valamennyire szüntelen tartó dühösködését, de még-is sokszor vizsgálja tér az, és szükséges vigyázatból lántzon kell őtet tartanom. Papirosnak, és Író-fzköznek mindég kell előtte lenni, ez jobban megnyugtatja őtet, mint akármelly Orvosság; akkor szűnet nélkül számol, és mindég ezt mondogatja: egy meg egy egy! Ha én, vagy más valaki ezt bírálja fülebe kettő! akkor úgy tesz, hogy elméjének még valamennyire pislogó Szikrája megfoghatja ezt az Igazságot, de az sokszor még abban a szempillantatban elenyézik, a mellyben azt igyekezik megfogni.

Erzésem nem talált szavakat, egy könnytseppet szentelek, a Szerentsétlennék, és halgatva mentem Barátom után a' harmadik szobához.

Egy kitsiny, halavány, még ifjú ember görbedett a' földre annak közepén. Lantza, a' mellyel megvala kötve, nem nyúlt-ki az ajtóig; kívántsian nézett mi reánk-ki, és mint a' gyermekek, tsókolgatta kezét, és ezeket a' tsókokat a' minket vezető Leányfelé vetette. Ez az én Kedvesem! ez az én Kedvesem! így szólla lalsú hangon, 's olyan ábrázattal, melly felgerjéztette szánakodásomat. —

Ne menjen az Úr közelebb! szólla az Orvos, és vizsgálta rántott, midőn közelíteni akartam hozzá. Ez, folytatá szavait, minden Patienseim között a' legveszedelmesebb, és legravaszabb; mindent ezzel az ártatlan tekintettel igyekezik magához tsalni, 's bizonyosan megölne az Urat, ha az Úr nem bírna vele. Nem enyhíthetek állapotján, nem sokára a' beszédet is elveszti, a' melly még egyedül az, a' mi őtet az okialan állattól megkülömbözteti. Mint igaz emberbarát szenvedéseinek véget, a' halált kell néki óhajtanom, noha igen nagy Summát ígértek érte, ismét megtudom gyógyítani.

Az ő neve, és története Titok, a' mellyet megígértem, hogy felnem fedezek. Ő egygyetlen egy ága egy igen híres, és gazdag Famíliának; a'
Sze-

Szeretelnek lett áldozatjává, többet nem mondhatok az Úrnak.

Az alatt míg még egyszer rá tekinték, 's nehezen hitethettem-ei magammal, hogy egy ilyen szenvedő, és magához vonzó tekintet olyan iríztató ravaltságot árúlhatson el, hozzánk jöve az Őrző, a' ki éppen ekkor érkezet haza. Meglátá az, hogy a' szegény Szenvedő, talán mikor a' dühösködés rá jött, hozfzú Ingét a' nyakánál elfszakasztotta; hozzá ment, hogy a' felöldött köteléket ismét megköfse. Almélkodtam rajta, midőn az ő közeli-tésével a' szenvedőnek ábrázatja egyszerre megváltozott; mint valamelly Vadállat tsikorgatta fogait, 's sokszor kapkodott az Őrző kezéhez, és tsak akkor vonúlt-meg félelmesen a' szegeletbe, midőn ez keményen rá kiáltott, 's tsendélséget parantsólt.

Szegény, szánakodásra méltó Szerentsélen! én-is kívánom néked a' halált, 's amott tellyes jutalmát kívánom szám nélkül való szenvedéseidnek, mert ide alatt semmi Öröm virág nem zöldellik te néked, ide alatt azt sem nyerheted-meg, melly egyetlen egy enyhítő eszköze még a' legnyomorúttabb Szerentsélennek-is, ember társaidnak vígasztalását! A' te rettenetes Őrülttséged arra kényszeríti őket, hogy félelemmel kínozzanak téged, ha hogy Segedelmet akarnak nyújtani.

Ide bátran bétérhet az Úr, ha egyéb aránt tsendesen kitudja halgatni, szólla a' Barátom, midőn a' közelebb lévő Szobához közelíténk.

Egy ifjú, de tisztelteséges öltözetben lévő ember jöve élébünk, 's barátságos tekintette köfzöntött bennünket, egy lántz nyúlt utánna, 's én vízfza hátráltam, mivel ebből veszedelmet gyanítottam. Elfzre vevé ezt a' Barátom, 's erősítette, hogy ez a' lántz a' szerentsétlennek tsak elfzökését, nem pedig dühösködését akadályoztatja.

Isten hozta, Isten hozta, így szólla a' barátságos ember az Orvoshoz; köfzönöm az Úrnak, hogy valahára megint meglátogat, 's kétfzeresen köfzö-

Izzónom, hogy megint egy jó Barátját hoz az Úr hoz-
 zám. (én hozzám) Igen lekötelez az Úr azon maga
 megalázásával, hogy engem' meglátogat; nem fogja
 az Úr megbánni azt a rövid időt, melyet nékem
 fog feláldozni, mert bennem a legszerentsétlenebb
 embert fogja az Úr feltalálni. Örömet ajánlanék az
 Úrnak egy székét, de nintsen. Nézze csak az Úr,
 nézze! (köröskörül mutatván a Szobában) egy kis
 nyoszója, egy felszegezett asztal, és szék! ebből áll
 egész házi kényületem! Elég egy órálnék, de igen
 kevés egy olyan Szerentsétlennek, a' ki jobb idő-
 re emlékezik, 's legnagyobb maga megtagadása mel-
 let nem nyomhatja-ei ezt az érzést. Eppen itt ülök, 's
 az Istennel pereltem azért, hogy miért nyújtja egye-
 dül csak nékem minden nap, 's csaknem minden ó-
 rában a' Szenvedés tele poharát, 's miért kényserít
 engem' hatalmas kezével arra, hogy azt az utolsó
 tseppig kiürítsem? Akartam, de nem tudtam, i-
 mádkozni, lelkem zúgolódott, 's közel valék a' két-
 ségbe eséshez. — De most, most már megint jól,
 és könnyen vagyok! Ha csak egy embert lárok, a'
 ki részt vesz az én bánatomban, a' ki csak egy szá-
 nakodó tekintetével vizsgálta-is, megint mindjárt e-
 léggé erősnek érzem magamat annak a' teréhnek el-
 hordozására, melly alatt a' legnagyobb Philosophus-
 is leroskadna — — (megfogván kezemet) Hah! ne-
 mes szívű ember, a' te tekinteted megerősít és meg-
 enyhít engemet! Gazdag alamizsnát nyújtasz a' sze-
 gény koldúsoknak, hetekig beérheti azzal. A' te for-
 ró részvételed megérdemli azt, hogy megismer-
 sem veled szerentsétlenségemet, 's ha akkor egy
 szánakodó könnytseppet szentelsz nékem, letsóko-
 lom azt ortzádról, 's azt fogom gondolni, hogy Nek-
 tart ittam a' Hébe kezéből!

Az én Atyám egy gazdag és nagy tekintetű
 nemes ember volt, én vagyok most az ő egygyetlen
 egy és legszerentsétlenebb Fija. Ő még igen ifjú ko-
 rában katonává lett, nagy hírt és tekintetet szeret
 magának harmintz esztendei szolgálatja által, mint

Ge-

Generalis elbotsáttatott, 's még akkor-is forróan fzeretett minden Katonát. Azt hitte hogy egyedül tsak ez az élet neme pallérozhat-ki egy ifjú embert, 's egy régi hadi pajtásának Regimentjébe küde engemet, midőn még nem valék több tizenhat ezttendősnél. Derékül és vitézül szolgáltam, már tizennyoltz ezttendő koromban Tiszté lettem, 's bizonyosan reménylhettem, hogy minekelötte a' harmintz ezttendőt elérném, egy Kompániát nyerhetek.

Ha ezt eléred, így szólla hozzám öreg Atyám, midőn már mint Alhadnagy felfedezém neki hogy forróan fzeretek, minden haladék nélkül, és az én áldással elveheted Feleségül Kedvesedet, de addig semmi se lesz a' házasságból, mivel soha sem fzenvedhettem egy feleséges Hadnagyot. Könnyek közt adtam tudtára ezt a' kemény feltételt Kedvesemnek, 's azt a' fzent fogadást vettem tőlle, hogy ő mind addig hűségesen váraozzik reám, míg azt betölthetem.

Ha valaha fzeretett az Úr, tapasztalásból tudhatja, hogy a' Szeretet igen lokat véghez vihet, ha az által elérheti tzélját. Én hevesen fzerettem, de mint hogy a' Szerelem' Jntalma előmozdittatásomól függött, szinte olyan nagyon fzerettem a' Szolgálót-is, 's annak minden kötelességeit fáradhatatlan szorgalmatossággal töltöttem-bé. Az Öbesterem megismerte ezt a' szolgálatbéli fáradhatatlanságomat, minden alkalmatossággal ajánlott engemet a' Regiment Generálisának, 's ezttendő alatt tiznek is elibe tevődtem, és minekelötte gyaníhattam volna, Fő Hadnagyak neveztettem-ki.

De most már nyoltz ezttendeig kelle váraoznom, míg rám került a' Sor hogy felsőbb Tiszttségre mozdittafsam elő.

Éppen a' legidősebb Fő Hadnagy voltam, mikor az öreg Öbesterem meghaláozék, és egy ifjú gazdag Hertzeg nyerte el annak helyét. Sok Tisztek morgottak azért, de én leginkább, 's legnagyobb hangon; minthogy ha a' mi nagy érdemű Oberstlajtnántunk elébb mozdítódott volna, én bizonyosan Kapi-

pitányi Tifztséget nyertem volna. Az ifjú Obester mindent megtudott, 's minden alkalmatossággal nyilván kijelenté, hogy rajtam bofzfút fog állani.

A' Történet, és alkalmatosság esmerettségébe vezette ötet az én Kedvesemnek; az még mind eddig példa nélkül való hívséggel ragalkodott hozzám, de világosan láttam, hogy ötet a' Hertzeg is szereti, és hamis Ígérek által igyekezik engemet az ő szívéből kiszakasztani. Alattomban elfszendettem ezt, de Bofzfúállás kívánásom sokszor annyira felgyúladt, hogy azt tsak Kedvesemnek tsókja nyomhatta-el.

Fél esztendő eltelésével meghalt egy Kapitány a' mi Regimentünkből, azt hívém hogy lehetetlen lesz megtagadni töllem annak helyét. Öreg Atyámhoz útaztam, 's úgy találám hogy az örömet megengedi házaságomat, mihelyst Kapitánnyá leszek, sőt még előre által engedte nékem minden Jólágának felét, hogy jövendőbéli Feleségemmel, Rangomhoz illendően élhelsek. Midőn a' Regimenthez vizsza tértem, álmélkodva hallám meg, hogy másat tettek elébem, és hogy az Obester nyilván azt mondotta, hogy én mind addig, míg ő a' Regimentnél lesz, ne-is reményljem elő mozdittatásomat.

Méllyen éreztem ezt a' nemtelen Bofzfút, ezt a' nagy szzerentsétlenséget. Dühösködtem, eszelösködtem, elmentem az Obesterhez, de nem találám-meg; elmentem a' Strá'sa paradéra, 's egynehány Tifztek közt találám ötet. Irtóztatóan tűzbe jöttem meglátására; nyilván kihívtam ötet kettős viadalra, 's midőn megvetéssel tekintett reám, kirántottam fegyveremet, 's kereftül ütöttem volna ötet, ha a' Társaim megnem tartóztattak volna. Mindjárt arrestáltattam, és a' tömlöztbe vittem. A' Szubordinátzio kemény Törvényei kegyelem nélkül halálra kárhoztattak.

Az öreg Atyám elöszietett szabadításomra, minden Barátjaitól segítséget és tanátsot kért, 's azok

azok azt mondák néki, hogy engem csak a' tettetett Óülttség szabadíthat meg a' Haláltól. Módot ejte abban, hogy tudtomra adja ezt a' Tanátsot, 's én minthogy tselekedetemet megbántam, húségesen követém azt. A' megajándékozott Orvosok igaznak találták Óülttségemet, tsak a' boszszúállást Izomjúhozó Ópester kételkedett a' felől, 's az Udvar előtt való tekintete által annyira vitte a' dólgot, hogy nem kárhoztattak ugyan halálra, de megparantso-
lak, hogy örökre a' Bolondoktornyába zárattalsam.

Akámint esedezett is az Atyám, akarmint fogadta is hogy engem' maga megőriz, 's minden vagyonya lekötésével felel minden megeshető esetről, még is végbe vitték rajtam az Ítéletet. A' nemes szívű Öreg nem viselhette el ezt a' Szerentsétlenséget; nem lokára ezután meghalt, és Jólzágaim már most egy esmeretlen Bátyámnak kezei közt vannak, a' kik azokkal tettzése szerént bánhatik, és tsak azért kell belőlle fizetni, a' miért itt ilyen sa-nyarúan tartanak.

Már sokszor meg halgatá a' mi érzékeny Orvosunk esedezésemet, 's hírül adta az Udvarnál, hogy én tökéletesen kigyógyultam Óülttségemből, és már esztendő óta semmi legkifsebb jelét sem adtam annak; de mindenkor azt a' kemény feleletet vevé, hogy ez a' bizonyágtétel nem enyhítheti a' reám hozott Ítélettételt, mivel én annak nyilván való értelme szerént, a' Bolondoktornyában való örökös fogságra büntetődtem. (sebes lépésekkel járkált a' Szobában fel 's alá) Ah! rettenetes dolog így szenvedni! Már kétfzer nyújtottambe egy Írást a' Hadi Tanátsba, a' mellyben megmutattam, hogy az én Óülttségem tsak tettezés volt, esedeztem azért a' halálért, mellyet a' Törvény parantsolt, de még tsak nem-is feleinek Kérésemre, megkeményedet szívvel vetik azt valamelly Izegeletbe, 's ellefejtkeznek a' Szerentsétlenről! (az ég felé) Ha te igazságos vagy, látod ezt, és meg fogod boszúllani! De úgy tetzik, hogy te sem akarsz engem meghalgatni.

Hány-

Hányszor kiáltoztam már fel hozzád a' mélységből hijjába! elrekedtem már a kiáltozásba, még-se hallottál-meg. A' te akaratod nélkül egy Verébájú sem eshetik-le az ő félszéből, a' te akaratod nélkül egy hajszál sem eshetik-le az embernek fejeről! Hát a-lább való vagyok én, mint egy Verébb, vagy egy hajszál! (lántzai tsörgenek) Nem hallod lántzaimnak tsörgését? (rettenetesen tsörgeti) Nem hallod? (sírva omlott-le ágyára) Ó én legbóldogtalanabb vagyok a' te Teremtéseid között! nem hallasz, nem látasz, és nem figyelmezel reám!

Éltakarta ábrázatját, 's tsendesesen sírt; az én könnyeim-is folytak; 's nem örömet engedék, midőn az Orvos kezemnél fogva kivezetett a' Szobából. Olyan jó szívvel ajánlotta az nekém bizodal-mát, hogy kegyetlenség lelt volna bútsúvétel, és vizfalztalás nélkül válni-el tőlle. Megint vizfzla a-karék térni, de Barátom mosolygott. Nem tetszett nekem ez a' mosolygás, érzéketlenséget mutatott az — Hogy tud az Úr most — mostan nevetni? kérdeztem egy kevésse rosz kedvvel.

Az Orvos. Mivel az Urat a' szin megsalja. Rettenetes dolog volna az, ha úgy volna a' mint a' szegény Öcúit elbelzélle.

En. Igen: hát nem úgy van?

Az Orvos. Nem, kedves Barátom, nem! nem a' valóság, hanem az ő Örülttsége kínozza ú y ötet! Akár millyen merően néz az Úr rám, de szavamat vizfzla nem vonhatom. Ez a' Szerentsétlen, valóság-gal egy igen gazdag nemes embernek a' Fija; az Attya akkor halt-meg, mikor ő Hadnagy volt, 's mivel az fősvény vala, igen kevésse pótolta hóna-pos fizetését; de most annak halála' határt nem es-merő Urává tevé ötet egy nagy számú Summának; semmivel nem gondolva vesztegeté ő azt el, elmú-latta egészlzen a' Szólgálatot, rosz Személyekkel tartott, 's nagy ajándékokat adott azoknak. Termé-lyetes dolog volt, hogy ilyen körülállások közt sokszor elmellőzték ötet. A' míg a' pénzében tar-tott,

tott, ezzel nem gondolt, de mikor azt elprédálta, erővel kívánta volna előmozdztatását. Megígérték azt néki, ha magát megjobbítja, de nem tett eleget Ígéretének, sok adólságot tsinált, 's végre kitevődött Tifztségéből. Ez a' büntetés felébredtfe hazontalan gondolkodásából, mély gondolatokba merülve járkált, melanchólikusá, 's végre tökéletesen Örültté lett.

Midőn ide küldötték ötet Barátjai, 's megígérték hogy érette akármennyit megfizetnek, ha a' legjobb módra viselik gondját, egy szót sem szólla, 's mindég megakará magát ölni. Megnem szünő fáradságom és mesterségem által megint felébredtettem az ő érzéseit; sokszor egész órákig okosan beszélt, 's nem fundamentom nélkül való reménységet nyújta nékem meggyógyulása felől. Már éppen tudósítani akartam Barátjait a' felől, 's egy ezeknek szálló levelet akarék tőlle elhozni, midőn az Őrzője nékem azt a' hírt hozá, hogy dühösködik, és mindent a' ki feléje közelít az Őbesterének néz, 's megölésfel fenyeget. Elő siettem, 's meg kelle ötet lántzoltatnom. Lalsan lalsan megint jobban kezdett lenni; de nékem, és mindennek, a' ki hozzá jöve látogatni, azt a' történetet beszéllé-el, a' melly az Urat annyira megillete.

Világosan gondolom annak származását. Midőn ő dühösködött az Őbesterét, a' kit bizonyosan Tifztségből való letéttetéséért gyűlölt, szüntelen kettős viadalra hívta-ki. Midőn ötet meglántzoltattam, engem is az Őbesternek nézett, gyalázó szavakkal illetett, 's azt hívé, hogy tömlőtbe vitetem ötet. Vifszá térő gyenge elméje meggyőzte annakutánna a' felől, hogy a' Bolondok' Tornyában van; az ő elébbeni nagy erőben lévő Örülttségének előterjesztése megmaradt fejében, 's innen származott az a' Történet, a' melly most egygyetlen egy tárgya az ő elzelőködésének, de a' mi tökéletesen meggyőz a' felől, hogy ötet többé megnem szabadíthatom; mert a' Tapasztalás tanított-meg arra,
 hogy

hogy nem lehet olyankor szabadítást reményleni, midőn az Örülttség' képe erősen áll a' Lélek előtt; többé meg nem fordul, és nem ad helyet más előterjesztésnek.

Már elfizendő olta nem dühösködik, senkinek nem árt, akadály nélkül járkalhatna az Előudvarban, és a' Szalában, ha a' szabadság legkifibb világára Reménység nem támadna benne fél az elfzökés felől. Olyankor szünet nélkül felmász akármedly na y falra, 's bizonyosan kitörné a' nyakat, ha szabadon ereszténém.

Tovább menénk. Az első Szobában, melyben belépünk, ült annak közepén egy tiszteletré méltó Öreg egy karos székekben; ezüst színű ósz hajszálai ritka fürtökben függöttek vakzemei körül; egy nagy Sebhely, mely a' Koponyájától fogva a' bal ortzáján jött le, és az állánál végződött-el; dízteleníté meg valamennyire ezt az igazi Szentséget mutató ábrázatot. Nyúgodtan, és megelégedve mosolyga, midőn az ajtóban megállapodánk. Kezével magához intette az Örzőt.

Mit fizettél, ezt kérdé tőlle (midőn reám, és az Orvosra mutatott) ezekért a' Rabokért?

Az Örző. Mindegygyikért száz Czekhinát adtam ki.

Az Öreg. Vedd-le róllok a' lántzokat, ők már szabadok! a' pénzt ki fizeti érettek az én pénztárnokom, 's még azon felyül ötven aranyat fáradságodért! (mi hozzánk) A' legelső Európai Hajó elfog beneteket vinni Hazátokba! közföntétek nevemben a' ti Feleségeiteket és Gyermekéiteket! Midőn a' ti örvendetes elfogadástok mellett szivekből adnak hálat az Istennek, parantsoljátok meg nékiek, hogy emlékezzenek meg róllam Imádságaikban! menyetek! többet nem kívánok! egy szó közfönetet se! a' ti néma örömeitek, a' ti könnyeitek elég közfönet helyett vagynak nékem! Az Isten légyen veletek, szabad Emberek!

Az Örző elment, mi pedig követénk őtet. Az Orvos megragadá kezemet, és hevesen szorítá azt meg.

meg. Ez az én Kedveltem, így szólla megindúlt hangon, az ő Örültsége olyan tiszteletre méltó elöttem. Bóldognak tartanám magamat, ha vilzsa adhatnám néki elméjét, hogy életének hátra lévő kevés napjai alatt érezhetné még azt, a' mit másokkal olly örömezt tselekedne.

Ez egy igen szegény nemes embernek volt a' Fija; az ő Izámos Ösei megfzerék neki a' Málthai Keresztet. Mivelhogy erről fzerentsésebb napokat reményle, Málthába költözött, hogy ott valamely útazó Társaság közzé áljon, 's érdemessé tegye magát annak vezérlésére. Nagy vitézséggel hartzolt az első tengeri tsatában, a' Törökök ellen, minden alkalmatossággal többre vitte ezt a' vitézségét, 's a' Nagy Mester egynéhány esztendőkre Parantsolóvá tette egy Hajóban. Rettenthetetlen bátorsággal bírt ő; egykor három nagy ellenséges Hajót mérészlent megtámadni, 's győzött volna ha minden Vitézek úgy hartzoltak volna mint ő. Nem a' Vitézség, hanem a' nagy Sokaság vett erőt végre rajta; még pedig akkor sem elébb, hanem mikor már a' földön vérzett, és többé már nem tudott hartzolni.

Sanyarú fogság és Rabság lett ennekutánna Sorsa. Tízfer adódott el és sokszor rettenetes kínokat szenvedett. Az embertfzerető Trinitáriusok Rendjének tagjai végre rá akadtak ő rá Smirnában, midőn néki ennek útfzáin mint valamely lónak, egy szekeret kellett húzni. Már ekkor negyvenöt esztendeig vala Rab, 's hetven hatodik esztendejében volt életének. Azok szána oztak nyomorúságán és elaggott öregsége miatt igen tsekély Summáért váltották ki.

Ezekkel egygyütt Málthába hajókázott és ott kiteszlő tisztelettel fogadták. Az ő híre és vitézsége még most is élt a' régi Vitézek szívében; a' Nagy Mester parantsola néki, hogy sok esztendőig tartó Szenvedéseieért kívánjon valami Jutalmat; azt kéré, hogy Hazájában adódjon néki valamely kis Seregnek Igazgatása, 's azzal az ígérettel ereszltek oda el, hogy

hogy megfogja azt nyerni, mihelyst valamelyik úrrelsen marad. Két Német Bárát a' Trinitáriusok Rendéből követte őtet útazásában; igen vidám, és jó kedvű vala, 's ifjúi erővel élt a' Szabadság' gyümöltseivel.

Midőn legelőszőr hallá hogy mindenek anyai nyelvén beszéllenek, mint valamely kis gyermek egész órákig sirt, és midőn belépett kedves Hazájának határára, kiugrott a' székérből, megsókolá annak földjét, 's buzgóan és sokáig imádkozott. Követői sokáig várták hogy elvégezze, de midőn nem akarta azt félbe hagyni, felemelék őtet a' székérbe, 's álmélkodva hallották, hogy fére beszéll. Ők azt előszőr az Őregség' gyengeségének tulajdonították, de midőn nem akart jobban lenni, meggyőződtek a' felől, hogy őtet legforróbb kívánságának beteltyesedése fojtotia-meg elméjétől.

Mindég azon kérte az Istent hozszú útazása alatt, hogy tsak azt a' boldogságot engedje még néki, hogy halála előtt megsókolhassa Hazájának földjét. Megnyerte azt, de megbetsúlhetetlen áron kelle azt néki megfizetni, elméjének elvesztésével! A' Barátok egy darab ideig Klastromjokban tartogatták őtet, de midőn a' szegény megtébolyodott megzavarta az ő Klastromi magánosságokat, hírül adák azt a' Málthai Vitézeknek, ezek pedig az én gondviselésem alá adták.

Vidámon és boldogúl él Őrültségekben, azt hiszi hogy ő egy igen gazdag Keresztyén Kereskedő Smirnában; az Őröt Számadó Legénnyének tartja, 's minden nap kiküldi azt, hogy Keresztyén Rabokat vegyen. Midőn az olztán az én, vagy valamely Idegen' társaságában megjelen előtte, ezeket kiváltott Raboknak nézi, 's vilzsa adja nekik szabadságokat.

Ő is akadály nélkül és szabadon járhatna a' Szálában, és az Elő Udvarban, ha a' többi Őrülteket dühölségre nem ingerlené. De az ő tébolyodottsága azokat mind Raboknak nézi; boldog kép-

zelődése szerént kiváltja azokat, 's azután azt kívánja tőlök, hogy adjanak halát azért az Istennek, és néki. Ha ezek oltán, termézetesen nem akarnak engedni kívánságának, hite szegetteknek tartja azokat, 's mind addig sértegeti őket, míg azok érezhetőképpen nem állanak rajta boszszút. Hogy tehát azok valami roszszat ne tsináljanak néki, nem érezhetem ki a' Szobájából.

Először lántzra tevé ötet az Örző, valamint a' többieket; de rettenetesen sírt, 's azt gondolta, hogy megint Rabságban van; nem nézhetém az ő könnyeit, levettem rólla a' lántzot, és egy Örzőt rendeltem az ajtajába. De már ez nem szükséges, mivel bizonyosan hiszi azt, hogy az ajtó előtt Törökök leselkednek utánna, és rabságba akarják vinni, mellyre nézve semmi kintsért a' világon keresztül nem merne lépni annak külsőbén.

Reménylem hogy a' halál nem fokára elvégzi földi szenvedéseit, és általvezeti ötet a' Megjutalmaztatás' mezejére. Sokszor igen gyenge, és erőtlens; az ő véghetetlen ereji nem bírják már többé a' terhet; tovább ért volna száz elztendőnél, ha a' negyven elztendei Rabság nem fogyasztotta volna életét. Ó sokat, és rettenetesen kellett néki szenvedni! Mély Sebhelyek látzanak most-is a' hátán, és az ő kezeinek és lábainak bőre egészfzen megvan keményedve a' terhes munkától.

A' Málthai Nagy Mester szavának állott; egy Várnak Igazgatását bizta reá, melly minden elztendőben behoz tízezer forintot, de minthogy azzal nem élhet, az ő Követőjének egész haláláig kell ötet eltartani. Ez azt jó szívből tselekszi, 's örömet megfizetné érte a' legdrágább borokat, és a' legköltségesebb eledeleket, ha azt megengedhetném, és ez nem nevelné nyomorúságát.

Az Orvos igazat jövendőt; azután tizen négy nap már megholt a' szegény Öreg. Egy fertállal halála előtt, vízfza nyerte az elméjét. Hol vagyok én? Igazán a' hazámban vagyok? kérdezte az Ö-

zótól, 's midőn ez arra igennel felelt, így szólla ör-
vendezve. E' fzerént tehát bétellyesedett legforróbb
kivánságom; megelegetve, 's a' túl a' Siron való
bizonyos megjutalmaztatás reménylésével halok meg!
— — Ezt bizonyosan mondhatta a' Szenvedő, mert
ha ott elnem éri Szenvedéseinek Jutalmát, mit kel-
lene, vagy mit lehetne nekünk reménylenünk? né-
künk, a' kik soha sem vóltunk kéntelenek Szüléin-
ket, Barátainkat, és Hazánkat örökre elhagyni? a'
kik nem Szenvedtünk a' Rabságnak, és Örülttségnek
lántzai között! és a' kik sokszor üritettük ki az öröm
poharát, 's már tsak akkor is refzgettünk, mikor
előtünk felesleg láttuk megtelve a' Szenvedés' po-
harát.

Ennekutánna elvezetett a' Barátom egynehány
Szobák előtt. Itten így szólla, egyedül tsak azt a'
szomorú tapasztalást fzerezhetné meg az Úr, hogy a'
dühösködő örült ember sokkal alább való az oktalán
állatnál. Sokkal inkább fzeretem az Urat, mint sem
hogy megengedhetném az Úrnak ezt a' rettenetes lá-
tást. A' vad, fzüntelen tartó, sokszor dühösködő
Örülttség, annyira kivette ezeket a' Szerentsétlene-
ket a' formájokból, hogy az Úr megnem esmerné
őket embereknek lenni. Adja Isten, hogy nem fo-
kára elvégezzék, én még tsak nem is enyhíthetek
rajtok minden mesterségemmel! Még két nevezetes
emberrel esmértetem meg az Urat, 's annakuánna
azzal a' meggyőződésfel távozzunk innen el, hogy
az emberi nyomorúság megfzámálhatatlan!

Itten, szólla a' Barátom, midőn egy másik
Szobához vezetett, ismét betérünk.

Egy, még ötven éfztendőt alig ért ember, a'
kinek tekintete nem örülttséget, hanem mély gon-
dolkodást mutatott, űlt egy alacsony asztal mellett
egy kis számolyfzéken, egy ótska paputsot tartott
térdei közt, 's azt sebes gyorsasággal földozgatta.
Mindjárt, mindjárt fzolgálok, ezt mondá, midőn
bennünket futva megtekinte, 's még gyorsabban döl-
gozott. Minekelőtte fzolhattam volna a' Barátom-
mal,

mal, felugrott a' számolyról felvett egy darabb papírofsat, abból mértéket tsinált, 's hozzám jöve.

Mit parantsol az Úr, kérdezé hirtelen, tsizmát vagy paputsot? Zavarodva tekintettem a' Barátomra, 's ez azt felelé, hogy tsak egy pár paputsra vólna szükségem.

Mind egy! mind egy! szólla az Örült, megmévén tsizmainat; én tsizmát, paputsot ollyat tsinállok, a' millyet parantsolnak! Igen sok munkám van ugyan, éppen most kelle egy egész Regimentnek topánkát varnom, de az Isten arra-is megsegít! Mikor az embernek egy beteg Feleséget, és hét gyermeket kell táplálni lenkit sem kell néki megvetni, ki vele dolgozta. Szólgája az Úrnak, Uram, Szólgája! Hólnap ilyenkor elöhet az Úr Inafsa érte, óisó és jó munkával szolgállok (megint a' munkához üle, 's így kiálta) Anna, adj egy Széket az Úrnak, 's ne sikóltasd ollyan nagyon azokat a' gyermekeket, adj mindegyiknek egy darabb kenyeret, hiszen ma eleget vettem. Ne sirj mindég, hiszen nints miért! A' míg az Isten egélséget, és munkát ad, nem látunk szükségét! Ha pedig én hozzám-is béköszönt a' Halál! (leereszti munkáját, és nyughatatlan buzgósággal néz az ég felé) je no! az Isten oda fent nem hágy-el benneteket! (figyelmezve) Mit mondasz? Köldülni kell menned gyermekeiddel? (sírva) a' reitenetes dolog lenne! attól meg-öriz az Isten! Még oda fent az égben-is kétségbe kellene esnem, ha azt látnám, és nem segíthetnék! — — Légy jó kedvvel Anna, légy vidám! Szorgalmatosan fogok dolgozni, hogy egy kis Házatskát, és egy kis darabotska földet vehetsünk; azután meglátjátok, hogy nyúgodtan halok-meg!

Megint elkezdett dolgozni, még pedig igen szorgalmatosan. Szomorú ábrázatja lafsan lafsan neki vidámodott, megelegedés, és bóldog kinézés látzatott azon. Mi a' folyosóra kijövének.

Ez a' szegény Örült, így szólla a' Barátom, valóságosan Tszizmadia. Ennekelőtte egy szomszéd

Faluban lakott, takarékosan, de tisztességesen táplálta magát, Feleségét, és hét kicsiny gyermekeit. Minden Szomszédjai „a' Izorgalmatos I zizmadiának“ nevezték őtet, minthogy sokszor még éjfélbe-is égett a' métséfe, és a' háza előtt elmenők őtet dólgozni, Feleségét pedig fonní látták.

Midőn ez előtt tizenöt esztendővel a' drágaság és éhelhalás uralkodott szegény hazánkban, sok ezerezen gyámol nélkül senyvedtek-el, és a' félelmes ragadó nyavalya, sok munkálódó Atyának a' karját megkötözte, akkor az ő kis kunyhóskájába-is bejöve a' nyomorúság és Fájdalom. Egy átaljában lehetetlen vala néki, hogy megkeresse Familiájának tsak a' Izáraz kenyeret is; néki és Feleségének elkelletett adni minden olyan darab ruháját, a' melly nélkül ellehettek, 's végre még az ágyokat-is, tsak hogy szegény gyermekeiknek éhségét, noha igen szűkőn, megenyhíthésék.

Midőn már mindeneket eladták, 's a' mindennapi munka-is szűkebben járt, a' nyomorúság, és szűkség, Feleségét, és minden gyermekeit beteg ágyba ejté, ő maga-is bádjadtan, és erőtlenül tántorgott, alig toda egy korty enyhítő hideg italt nyújtani a' betegeknek, 's tovább folytatni tsekély munkáját. Midőn egyszer vigafztalás nélkül ült Feleségének szalma ágya mellett, minden gyermekei sikóltottak, 's ő nyílt szívvel vallotta-meg a' szenvedőknek, hogy nem tudja honnan vegyen hólnapra egy falat kenyeret? Így szólla hozzá a' Felesége: Atya! kóldúlni kell menned! a' közönséges szűkség megfogja talán illetni a' Gazdagok szívét! Menny a' Városba, 's hozzáál nekünk kenyeret, külömben mind éhel halunk-meg!

Nem felele ő erre, irtóztatóan sírt, 's midőn más nap reggel gyermekei sikóltozva kértek kenyeret, kezeit törte kitántorgott az ajtón. Egy éppen olyan szegény Szomszédja szem közt jöve vele, Szomszéd, így szólla hozzá, kóldúlni kell mennem; legyen Kend olyan jó szívű, 's adjon néha néha Fe-

Ieségemnek, és gyermeimnek egy ital vizet; ha vilfza jövök, igazán megofzozok Kenddel.

Most már a' Városba sietett; éppen Karátson Innepét ülték, és sok Nép sietett a' Fő Templomba, a' hova ő-is követte azokat. Egy Pap, éppen felakart menni a' Katédrába, a' kétségbe esések közt lévő Atya elébe ugrott annak, lerántotta azt, 's maga hágott'fel erre a' szent helyre.

Haljatok-meg engemet, így szólla irtóztató szívet illető hangon; halgalsatok-meg, ha emberek, — szabaddittsatok-meg ha Keresztyének vagytok! Én tegzereztetlenebb legnyomorúttabb vagyok közöttetek! Féj vagyok, 's egy Feleségem van, Atya vagyok, 's hét beteg gyermekeim vagynak! Kenyeret kívánnak azoktóllem, 's nem tudok nékiek adni. Jöjjetek közelebb nézzétek-meg kezeimet, tele vagynak véres daganatokkal. Mikor már ti a' puha agyakban nyugodtatok, még én olyankor-is dőlgoztam, hogy az ő éhségeket enyhíttsem de keresetem nem volt elég-séges; mindenemet eladtam, hogy őket jól tartsam, nints már semmim ezeken a' rongyokon kívül, pedig a' szegény Férgetskék még most-is mindég kenyeret kérnek töllem — — most már kóldúlni kell mennem! kóldúlnom kell Feleségemért és gyetmekeiueért! Nehéz szívvvel tellyesítem ezt a' kötelelséget, ez engemet a' Korhelek' száma közzé aláz-le, pedig az soha sem vóltam, mindég ortzánnak verejtékével kerestem kenyeremet. Feleségemért és gyermekeimért kóldúlok! a' ti és az én Istenem színe előtt kóldúlok, mivel reménylem, hogy annál készebben tellyesítitek az ő parantsolatját, 's nem vetitek-meg egy Szegénynek kérését! Könyörüljétek szegény Feleségemen, oda haza fekszik és jajgat ő most! Könyörüljétek beteg gyermekeimen, a' kik nyögnek az éhség miatt! Könyörüljétek a' legfzereztetlenebb Atyán, a' ki kéntelen azt halgatni, és rajtok nem segíthet!

Midön ezeket az utólsó megjegyzésre méltó szavakat kimondotta, érzés nélkül rogyott hátra.
Eddig

Eddig elálmélkodva hallgattak minden Jelenlévők, most pedig sokan elő siettek, hogy segítsenek a Szerentsétlenen. Mindenütt hangos zokogást és sírást lehetett hallani; én is a Templomban valék akkor, 's sirtam a többiekkel. Szívülető látás vala az, midőn mindnyájan felemelt kezekkel igyekeztek oda nyújtani néki adományait. Kedves áldozatnak kellett annak lenni Isten előtt, midőn Izzan is elő tolakodtak, és házahoz akarák vinni az Elalélttat; én is ezeknek a szama közt voltam, és csak azért engedték nekem az elsőséget mivelhogy Orvos voltam, és megígértem, hogy minden Segedelmet elfogadok.

Minekelőtte elvitethettem volna ötlet, már akkor egynehány emberfzerető Férjfiak, tányérokhal a Templom' ajtájába állának; bégyűjtötték azt, a' mit néki adogattak, 's minekelőtte annyira mehettem, hogy a' Szerentsétlent felébr-fzihettem ájulás forma merevedettségéből, már akkor hatszáz ötvenkét forintot szedtek néki öszve, mellyel az ő szívet illető Prédikációját akarták megjutalmaztatni Estvéig az ilyen Segedelem tizenegy száz forintra szaporodott.

Egynehányan a Jelenlévők közül kitudakozták nevét, és Lakóhelyét; több mint húsz nemes szíví Afzszonyoság sietett kotsin az ő Falujába, ágyat ruhát és ételt vivének magokkal, hogy felruhazzák a' mezíteleneket, és jól tartsák az ehezöket! Millyen vidámon, és bóldogúl élhetett volna most a' jó és jámbor Atya Famíliája között! Én olyan Szerentsés valék, hogy Fereségét, és minden gyermekeit megmenthettem a' közel lévő Haláltól, de néki — a' kinn annyira kívántam volna segíteni — nem adhattam azt többé vizszva, a' mit kedves hozzá tartozóinak megfzabadítására feláldozott. Elméja megvólt tébolyodva! Már akkor is bizonyosan az Örültségnek kellett reá jönni, mikor a' Katedrába felhágott; tökéletesen győzött akkor, midőn nevezetes beszédjét elvégezé. Három egész estzendeig szün-

szüntelen dühösködött, megkelle ötet lántzoltatnom, 's nem enyhíthettem szenvedésén.

Egykor meglátogatá ötet — a' mi gyakorta megtörtént — a' Felesége, gyermekeivel egygyütt; ő az én tanátsomra abból a' gazdag alamizsnából, egy kis gazdagságot szerze magának, 's most már nagyobbban sírt, és jajgatott, mint valaha, mivel-hogy Férje nem élhetett annak gyümöltseivel. Érzés nélkül feküdt az a' földön, nem esmért meg eddig reá Feleségére, most egyszerre felugrott, merően körül tekintett, 's végre így szólla: Afszony! hát élsz te, így hát élnek gyermekeim-is! e' szerent dolgoznom kell! — — Ezen szavai után felugra az ágyról, elő kérte műszereit, 's újra mind addig dühösködött míg fából műszert nem tsináltattam, 's mindent megnem adtam néki, a' mit kívánt.

Már most mindenkor rá esmér Feleségére, és gyermekeire, de erősen hiszi azt, hogy még most-is mindég a' maga Vinnyójában lakik; szünet nélkül egy paputson dolgozik, a' mellyet mindég földozgat, és megint újra felváltat. Ha hűséges Felesége elbeszéli néki szerentséjét; és hívja hogy éljen azzal vele egygyütt, egy két pillantatig megelegetve mosolyog; de nem sokára megint elkezd szorgalmatosan dolgozni, 's annak erőfsítésével vígaztaltja Feleségét, hogy fáradhatatlan szorgalmatolsága által még egy tulajdon házat akar magának szerezni.

Sokszor kért engemet a' Felesége térdre esve, hogy adjam által néki kedves Férjét tulajdon gondviselése alá, azt reménylé ő, hogy talán meglabadíthatja azt a' dolog felől való meggyözette:és; eleinte én-is reménylettem azt, de dühösködött mikor kivitték a' Szobájából, 's elébb meg sem szünt, még megint vízfza nem vivék ada.

Magamra vállaltam, hogy Attya leszek elhagyatott gyermekeinek! Legidősebb Leánya a Házamnál szolgál, első szülött Fija az Annjának segít, a' gazdalkodásban, a' öbbi három fiju kézi meserésget tanul, és a' legifjabb két kis Leány még az An-

Annyánál van. Mind jól, és betsületesen viselik magokat, meglátogatják szorgalmasan az Attyokat, szívemből szeretik őket, mivel érettek mindent elkövetett, végre pedig elméjét-is feláldozta.

Még egyszer mentem Szobájához Betsülés, és mély Tisztelet tölték-el szívemet; állóképet's Templomot építtettem gondolatomban a' nemes szívű Attyának, 's megkérdezém emlékező tehetségemet, ha esmér e' érdemesebb és nagyobb Férjfiat ennél? — — Ez az én Kedvelttem! Szóllék végre, és Barátom karjai közzé rogytam. Az Isten megjutalmaztatja az Úrnak, így szóllék, hogy Attyává lett elhagyott gyermekeinek; az Úr rélyt fog venni az ő ditsőséges megjutalmaztatásában?

Tovább mentünk; a' közelebbi ajtóban állott egy öreg, sovány Örült, a' ki egy nagy tsonó Írást tartott a' kezében; 's engemet ízám nélkül való okokkal akara a' felől meggyőzni, hogy perét a' legigazságtalanabb módra vesztette-el. Jőjjön tsak az Úr közelebb, így szólla, és kibontotta Írásait; nyilván megfogja az Úr látni, azt az égre kiáltó Igazságtalanságot, és bizonyosan nem fogja töllem megtagadni Segedelmét.

Vólt Felesége, és gyermekei! kérdezém a' Barátomtól. Nem, felele, egygyik se vólt. Mind azok között, a' kik itten szenvednek, legkevésbbé érdemlené-meg a' ízánakodást, ha az Örülttség olyan nyomorúság nem vólna, a' melyet nem lehet ízánakodás nélkül nézni.

Ez örökösfe vólt egy igen gazdag Nagy Battyának, a' ki Kereskedő és Fábrikás vólt. Ostobább lévén, mint sem hogy a' Speculativa Kereskedést folytathatná, és fősvényebh, mintsem hogy okosan élhetet vólna gazdagságával, eladta Bóltját és Fábrikáját, vas ládába zárta a' kéz pénz, tsak két annyit érő zálogért adta azt ki, és Zsidóhoz illő Interest kívánt. Fősvénysége napról napra jobban nevedett, 's nem engedé-meg néki, hogy házaságról gondolkodjon, vagy hogy éljen az emberi életnek

nek valami más örömeivel. Sokat éhezett, és fanyarúan élt, tsakhogy a' pénzrakást szaporíthassa.

Egy még gyermek időben lévő vesztegető egykor drága gyöngyöket adott néki ezer forintért zálogba. A' Tútora megtudta azt, 's visszsa kívánta, mivelhogy a' Törvény szerént nem lehet költsön pénzt adni a' még gyermek időben lévőknek. A' Fősvény nem akará azt által engedni, perre került a' dolog, a' mit természetesen elveszte; a' szerentsétlent megfosztotta elméjétől, mikor visszsa kellett néki adni a' drágaságot, 's elvesztette az ezer forintból álló zálogos Summát. Jőszága most már törvényes gondviselés alatt van, 's nem élhet azzal. Soha sem dühösködik ő, de igen ravasz, 's mindent megakar ölni, a' ki mindjárt megneve esmeri, hogy Perét a' legigazságtalanabb módra vesztette el.

No tsak közelebb! tetsen bejönni! ezt kiáltá elélünk egy Szózat, midőn a' közelebbi Szobához jövének. Egy furtsa; még ifjú ember jöve-ki az ajtóba, ha lántzot nem vont vólna maga után, nem tartottam vólna Örültnek. Az ő vidám tekintete, és mosolygó szemei egészszén ellene mondtak ennek a' gyanúnak.

Az Urak bizonyosan azért jönnek, hogy megnézzék az én mesterséges elzközömet, így szólla baráttságos hangon; szerentsémnek fogom tartani, ha azzal megesmerkedtethetem az Urakat, 's tizta szívből kívánom, hogy hafználjon, és például szólgáljon az az Uraknak.

Egy négy szegletű Láda megé állott, melly a' Szobának közepén egy széken álla, és apró kerek lyukatskák lévén rajta, egy néző ladához hasonlított. A' Barátom oda vezetete ahhoz, 's belé néztünk.

Az Örült. Vigyázzanak az Urak! mindjárt kezdődik a' Játék! (fentt hangon) Most egy pók máfzkál a' Szoba közepén, és mesterséges hálóját fonja; melly igen vékony, egygyűgyű, de szép és tegeyenlő ez! Vigyázzanak az Urak! nézzék tsak millyen

Iyen bátran repked körölte a' sok légy; éppen most fogott-meg egygyet a' háló; a' pók elő lizalad, ki lizíja a' vérit, és kínosan megöli. Éppen így fog-nak-meg minket-is a' ravalz Afiszonyok, és ha a' Szerelem hálója közzé akadunk, így lanyargatnak, és kínoznak halálra bennünket.

Tovább! aha, itt jön egy jó kedvű gyermek, szappan buborékot csinál, 's örül a' sokféle szép lizin-nek. Az Ostoba nem tudja meggondolni, hogy majd egykor ha meglett kort ér, fájdalommal fog erre a' Játékra emlékezni. Szeretni fog ő, hívséget fog kívánni Feleségétől, de ez valamint a' legfőbb szap-pan buborék, a' levegőben elenyézik. — —

Huji! be fázom, rettenetes tsipős a' hideg! Hó fedí-bé a' földet, és a' síma jég hidat csinál a' mélyl vízben keresztül. Sokan félelem nélkül járkálnak azon, 's eltsufzamodnak; éppen úgy járnak, mint az olyan Férjfiak, a' kik hísznek az Afiszonyok esküvésének; erőfisen láttatnak azok állani, de sikámlósok mint a' jég; ha bátran épít az ember arra, leomlik, és kettő szakasztja a' Fejét. — —

Vigyázzanak az Urak! megint más Jelenések jönnek elő! aló! rajta! vadászat van! Megtámad-ják a' semmitől nem tartó Szarvast; előre szalad az, utánna futnak a' Vadászok és a' Kutyák! Rajta! rajta! Ugyan sebefszen szaladnak! Ah szegény Szarvas! sír, nyögdétsel, leesik, és széllyel tépettetik! — — Igazi képe az emberi életnek! (nyájas megindúlt hangon) A' Szarvas ábrázolja a' betsülletes embert, a' Vadászok, és a' Kutyák az ő ellenségei — mert mellyik betsülletes embernek nem vólnának ellenségei? — Mind addig üldözik azt, míg leroskad! Tsak a' kár, hogy olyan sok nagy Urgyönyörködik az ilyen Vadászatban!

(Elébbeni hangján) Né! ezek vannak vígan! Egy gazdag Ur éppen most üli Születése napját, számtalan Vendégek nyalakodnak a'ztala mellett. Nézzék tsak az Urak, hogy fáradoz, hogy mind egygyiket kínálja; és még hűséges Vadászkutyájá-

nak-is

nak-is lők egy tsontot! — — Minden, így szól bólts Salamon, minden tsak kevés ideig tart e' Világon! Elenyélzik a' bö adakozónak gazdagsága, 's Barátjai is azzal egygyütt. Végre koldúlni kell néki menni. Lálsák az Urak, itt megy-el a' Szegénység boján tántorogva, tsak húséges Vadászkutyája megy utánna. Ez az utóbbi nyilván azt mutatja, hogy a' Háládatolságot tsak az állatok között kell keresni, és nem lehet azt várni az emberektől! —

Vigyázzanak, jól vigyázzanak az Urak, most jön az utolsó és leglzebb darab. No Uraim hát mit látnak?

Az Orvos. Egy tükröt.

Az Örült. Hát abban?

Az Orvos. Semmit se!

Az Örült. Egyátaljában semmit se?

Az Orvos. Tellyeséggel semmit se!

Az Örült. Hm, hm! különös, de igaz! Ez minden élő ember nemes, és ön hafznot nem kereső tselekedeteinek a' tüköre. Minthogy az Urak semmit se látnak benne, kéttségen kívül való dolog az, hogy mindnyájan a' kik a' földön laknak Semmire kellők! Szólgája az Uraknak! Szólgája!

Most már ódalt lépett, 's tsendefégsébe merülve, a' földre merefzté izemeit. Végre az órrára teté mutató újját, és ismét elébünk jött Kítsoda, ezt kérdeze latsú hangon, kítsoda hamisabb az Ördögnél, és kítsoda hatalmasabb az Istennél?

Mi halgattunk.

Én megmondom az Uraknak! folytatá mosolyogva szavait; az Afzszony az! az Afzszony! mert az Ördögnek is az Afzszony' segítségével kelle élni, hogy a' Férfijt eltsábittsa. Hatalmasabb az Istennél, mert ez hat napot fordított a' világ teremtésére, az Afzszonynak pedig sokszor tsak egy izempillantat kell arra, hogy ezt a' szép világot pokollá tégye! Isten maradjon az Urakkal! (hathatósan) és emlékezzenek-meg róllam, ha valamelly Afzszony Szerelmét rebeg az Urak eránt.

Hát

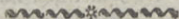
Hátra ment ekkor; az Orvos pedig kivezetett a' Folyosóra.

Kitsoda ez a' különös Ember, és Afzsongyűlölő? mindjárt kérdezém tőlle.

Az Orvos. Nem tudom, és senki se tudja azt Ez előtt hat elztendővel fel 's alá járkált az Országban Néző ládájával, még a' nagy Emberek, Vendég Szobájába-is be-fúrta magát, és sokszor Izemekbe mondta a' legtsípősebb Igazságot-is. Örültségét csak akkor tudták-ki igazán, midőn a' Törvényfűzék elibe vitetett a' Vallatás végett.

Minthogy sok Afzsongy Személyt nagyon-meg bántott, és megsértett, és sok gondos kérdezősködések által se tudhatta-meg tőlle senki a' nevét, Karakterét és Hazáját, a' Monarcha parantsolatjából gondviselésem alá adódott. Dühösködik, ha elfezem tőlle Néző ládáját; de tsendesen és megelegedvé él, ha azt meghagyom nálla. Ebből áll az, a' mit rólla mondhatok az Úrnak, mert foba sem felel ő egy kérdésemre is, a' melly nékem több világofságot adhatna. Hihető, hogy valamelly hűség-telen Afzsongy tsalta őtet meg, vagy hitetlen Barátai árúlták-el, minthogy az azon való Bánatját minden tselekedetével és Izavával kimutatja.

Ekkor Barátomtól vezetettve, elhagyám a' nyomorúságnak Lakhelyét. Azt a' bényomatot, melyet annak Lakólsai tevének belém, azután is sokáig érztem, 's még most-is érzem gyakorta!



VI.

A' Marsali Méltóságra vezető Út.

Gróf B* a' Státus legérdemesebb Tagjai közzé tartozott, mind az Udvariak, mind a' Városiak egyforma tisztelettel viseltettek éránta. Egy hófzvas, és veszedelmes háborúban, mellyben két pallérozódott Nemzett, nem tsak minden erköltsiségről, hanem még az emberiségről-is elfelejtkezett, hűségesen kitette ő kotzkára mind azt, a' mivel bírt, Jószágát és Véré, Lelkét és Életét. Ő vólt egyedül az a' Hadi Vezér, a' kit az ellenség egyforma mértékben betsült, és félt, a' ki előtt szaladt az, és még is szzeretett. — Mert éppen az a' fáradhatatlan Férfji a' ki a' nyilvánvaló ütközetben Orofzlányi bátorsággal hartzolt, 's a' Sebeket és veszedelmet tsak nevette, az ütközet után kegyelmes Hódító vólt; vesztegethetetlenül tartotta-meg a' Katonai fenytéket; tsak a' fegyveres emberekkel szokott ellenségeskedni, de a' mezei, és városi Lakosokkal soha sem; az a' nélkül-is megsértettet soha sem aláta földig a' prédálás vagy pénz kitsikarás által; és az ütközet után való rövid tsendefsége nagy lelkúsége által sokszor halznosabbá tette az ő Felekezetének, mint vólt maga az ütközet.

Most

Most már megöregedett, 's volt mind hira, mind rangja, mind gazdagsága, mind ideje az azzal való élésre. Mert Feldmarsali méltósággal, és nagy Summájú fizetéssel megajándékozotva, az esztendőnek legnagyobb és leglzebb részét mezei Jólzágában töltötte-el, legfellyebb egynehány hónapig volt a' nyughatatlan Fő Városban; ritkán kérdezte ugyan meg a' Fejedelem tanátsért, de akkor mindég követte azt; minden Udvariak méllyen hajották-meg magokat előtte; a' Jók szerették őtet a' Köznép közül, a' Katona pedig Attyának nevezte.

De sokkal boldogabbnak érzé magát tulajdon Háza népe közt. Nem nagy számból állott ugyan az, csak két Leánynak, és egy Fijúnak volt Attya; de ama' kettő nemes Férjfiának lett Felesége; ez az utóbbi pedig már mint Öbester igazgatott egy Regimentet; hasznos házassága által meglehetős Izámú Vagyonra, és egy Izomfzéd Jólzágra tett szert, 's fáradhatatlanul igyekezett követni Attyának példáját. Egy Atya sem szerette soha is jobban a' Fiját, egy Fijú sem viseltetett soha-is nagyobb tisztelettel az Attya eránt.

Egykor nagy építést tettek a' Kastélyban. Egész egy Szárnyal nagyobbította-meg Lakóházát, és ezt a' Szárnyat egy igen szép Szálával ékesítette-meg. Ennek falaira festések kellettek, 's az Ifjú B^o nem tartotta illetlennek, hogy annak tárgyául Attyának ditsőséges életéből válassza-ki a' fő Történeteket. Egy ilyen Előterjesztés, így gondolkozott, méltán, jobb, drágább Rajzolat, 's ditsőségesebb, mint a' legillendőbb szerzetű Familiái ágazat. Erre a' mesterséges festésre, az Országban leghíresebb Képművészeket válassztattak-ki, 's munkájok annál jobban ütött-ki, mentül nagyobb kedvvel dolgoztak nem csak a' Jutalomért, hanem azzal a' meggyőződésel is, hogy itt tudományokat méltó tárgyra fordítják.

Lehetett itt látni egy felől, hogy a' Gróf tulajdon maga kezével lök-bé egy Zászlót az ellenséges Lovasság közzé, hogy ezen igaz Római fortély

Által Katonáinak már ingadozni kezdő Sorait, újabb megtámadásra indította; lehetett látni, hogy egy megszállott Városnak ostromlásakor elfelejtkezett arról hogy Generális, 's mint egy közkatona a' többieknek jó példát mutatott; lehetett látni, hogy Fejedelmét, a' kit egy Vadászat alatt valamely ellenséges csapat megtámadt, és már csaknem fogságba ejtett, ismét megszabadította; látszott hogy éppen ezen Fejedelemnek a' kezeiből veszi el a' Vitezi Rend' tizimerét, és a' Marsali páltzát; látszott továbbá által ellenben egy más ütközet piatzon, hogy egy ellenséges golyóbis megérvén, a' Lóról lehanyatlík, 's hogy méghanyatlásakor-is kezével az ellenség felé mutat annak jeléül, hogy ő vele nem gondolván előre törekedjenek; látszott hogy segít alá írni a' Békeiséget, a' melly által a' régen megszaggatott Haza Békeiséget és Bóldogságot nyer vilzsa; egy szóval bár melly nagy gonddal vólt-is itt elkerülve a' Dítséret keresés, még-is láthatott az ember akarmerre tekintett, valamely dítséretes Tettet, a' tizteletre méltó Öregnek életéből.

Mind ez a' legnagyobb titokban készült, 's kevés nappal a' Szálának elkészülése után, az Öbester nagy ebédet adott egy nagy számú Társaságnak. Melly véletlenül lepte-meg ez a' Látomány az öregebb Grófot, midőn most belépe, és ilyen sok formában látta magát lefestve; maga a' dolognak újjólta, a' Jelenlévőknek Szerentse kívánásai, az olly sok Scénákra való megemlékezés, az öröm, és illő Szemérmetség öszve zavarodása, melly benyomódást tettek belé. Egynehány minutumnyi idő kívántatott arra, míg megilletődése miatt levegőt nyerhetett a' befzélésre, 's annakutánna fzeretettel fordult Fija felé.

„Jól tselekvél, így szólla, hogy ezt a' Szándékokat, ha azt igazán feltetted magadban, töllem eltitkoltad; külömben megakadályoztattam volna azt a' mit ugyan már nem lehet megakadályoztatni. — Azért téged' megdorgálni most tettetésnek tetszene;

's ezt az egélsz festést úgy nézem, mint gyermekí Tiszteletednek adóját, nem pedig mint Díszet kívánásomnak való hízelkedést. De — — de — — (ekkor tsúfos mosolygással tsóválá-meg Fejét)

'S mit kedves Atyám?

„Ez a' festett Biographia is olyan, mint mindenik, a' melly a' Héros akaratja, és tudta nélkül íródik. Sokszor marad-el vagy ez, vagy amaz eset; pedig talán éppen az az elhagyatott lenne fő vonása az egélsznek. Itt-is — —

Félbe szakasztá belzédét, és az ő atyai vídamsága ezekre az utolsó szavaira, félig tsúfolódó mosolygásra változott. Kérték, hogy folytassa Periódulsait, 's végre megtselkvé azt illetéknéppen: — „Itt is, ha már életemnek rövid foglalatját elő akarták adni, egy fontos bajnoki tselekedet maradt-el; egy olyan befolyású tselekedet, hogy a' nélkül talán nem-is vólnánk itt egybe gyűlve ezen mostani környül állások között. Juttasd eszembe azt Fijam, hólnap a' Kávézó asztalnál; valósággal kár vólna, ha az egélszzen elenyészne.

Újra kérték a' Marsalt mindenfelőlről, hogy inkább most tellyesítse azt a' Társaság hallatára, de ő most is csak mosolygott, 's nemmel felelt. Terhére kezdett lenni, midőn tovább-is kérték; 's végre asztalhoz kellett ülni, a' nélkül, hogy valamit megtudhattak vólna; a' hol ofztán meg se emlékeztek rólla, vagy legalább úgy mutatták.

De az ifjú Gróf B* egy betűt sem felejtett-el Attyának belzédéből, de még inkább nem, hogy emlékeztelje, és kérje őtet a' legközelebbi kávézáskor annak megmagyarázására. — „Valósággal szükséges arra, hogy mind a' ketten magunkban légyünk jelen a' Szálában, felele a' Feldmarsal, 's ez a' feltétel-is könnyen bétellyesítődött.

„Te, így kezdé-el az Öreg, ama' falon lévő képek' Sorát azzal rekesztetted be, midőn nekem a' Monarcha a' Vitézi Rend' tziMERÉT, és a' Marsali páltzát által adja. Már ebben-is hiba van a' Tör-té.

ténet ellen; a' mi itt ebben az idő pontban adódik elő, valósággal tizenöt élsztendővel történt azután; a' mit két különböző Fejedelem, egészfzen különböző környüállások között tselekedett. Am légyen így! De a' helyly-is, a' hol ez a' festés áll, nem azt mutatja e' mindennek, a' ki ezt látja, hogy ez a' Fő Vezéri Méltóság, valamelly itten kifestett jó tselekedetemnek, vagy mind egygyütt véve, ezen tselekedeteimnek megjutalmaztatásáért közöletett velem?

„Minden bizonnyal!“

Öreg Gróf. Pedig nem igaz, mert éppen az a' jó, az a' szépen megjutalmaztatott Tselekedet nints itt meg ezek közt a' képek közt.

Ifjú Gróf. Hogyhogy Atyám? talán feledékenységből — — —

Öreg Gróf. Nem feledékenységből, hanem nemtudá-ból; a' mit én neked éppen olyan örömet megengedek, mint mostani álmélkodásodat. Te még Ifjú voltál, mikor én erre a' hivatalra léptem. Sem te veled, sem más valakivel soha sem szóllottam e' felől a' pont felől, 's most-is nézzük-meg, há szabadok vagyunk e' minden Halgatótól.

Ifjú Gróf. Azok vagyunk.

Öreg Gróf. Vi'sgáljuk-meg tehát már ezeket a' Tetteket mind, valamint azoknak Jutalmát is; Ez a' tsonka Kar, annak az ütközetnek a' Prédája, mellyben olyan bátran, és szerentsésen löktem a' Zászlót ellenségeink közzé; már futóban volt a' bal szárny, a' jobb pedig ingadozott. Most már ez előre tolakodott, amaz pedig öfzve szedte magát. Még ekkor tsak Májor voltam, és — az-is maradtam. Generálisom, a' ki egy volt az elsőbkek közzül, a' ki drága életének megtartása felől a' Izaladás által gondoskodott, nagy Summájú Kegyelem fizetést kapott. — Elfogattattam abban a' tsatában, mellyben meg sebesítette rogytam-le a' Lóról; rofzfízl gyogyított-bé a' Sebem, elfelejtkeztek róllam a' Rabok kiváltásakor, 's végre — tulajdon pénzemből váltattam vízfza.

Ifjú Gróf. Mit?

Öreg Gróf. Eléggé emlékeztet engemet a' homlokomon lévő Sebhely ezen kép nélkül-is arra a' Várra, a' melly alatt tsaknem egy egész elztondeig táboroztunk, 's a' melly végre, ditsekedés nélkül mondva egyedül tsak az én rendeléseim, által vétetett és tartatott-meg. Megtartatott! mondom, mert akkor a' magunk tulajdon Katonái közül fokak' vérenek kellett kardomat befesteni, hogy az öldöklésnek, pulztításnak, és gyújtogatásnak gátot vehessek. Az egész Udvar előtt köszönte azt-meg nékem a' Fejedelem vizfszajöveletemkor, 's ennek a' most megvétetett Várnak igazgatását, még akkor nap' által adta — az ő első Minisztere Fijának, egy tizenhét elztondós gyermeknek. Nékem is kegyelmesen ajánlotta az ezen gyerkötze után következő helyet, 's álmélkodni láttatott, midőn én azt felnem vállaltam. Nehezen képülhettem el a' Számkivettést, vagy valamelly Várbeli fogságba tétést, az után a' Békeféség után, a' mellyet én ugyan a' független Hatalom ellenére igen hírtelenkedve kötöttem-meg, a' mint mondották, mert elfejtemttem egynehány hóldból álló darab földdel, és három parafzt Jólzággal többet tsikarni-ki az ellenségtől; egyedül tsak abból az ostoba féielemből, hogy a' háború még egynehány elztondövel tovább tart, 's egynehány millió forinttal, és egynehány ezer ember életével többre kerül.

Ifjú Gróf. Hah! az Istenre mondom Atyám, az illetlen dolog volt!

Öreg Gróf. Engedd, hadd végezzem-el! még ezután lesz a' Java. — Nem láttad valaha azt a' pikfzist, a' mellyet nékem a' Fejedelemnek a' Vadáfzaton lett megfzabadítása szerzett? Valósággal mérészség volt Ő Hertzegségétől az Ellenség földén tartani Vadáfzapot, a' hol minden Hazafit úgy lehetett nézni mint Kémet, vagy ellenséget. De nékem is voltak Kémjeim, 's húséges, kéfzen tartott emberekim. A' fzabados tsoportnak vizfsza kellett adni

hi a' prédát, 's ekkor nyertem azt a' mintegy száz ötven körmötzit érő Piklizist, a' helyett a' nemes paripám helyett, melly ekkor meg-ölettetett, és mintegy ezer tallért örömet megért. Ellenben az a' Kamarás, melly a' Fejedelem mellett állott, 's nagy erővel akarta, de ki nem tudta rántani fegyverét, hűséges Szólgálatja jutalmául, Udvari Marsallá tevődött. — Akkor talán észre vették valamennyire kedvetlenségemet, azért-is ezt a' Rendet kaptam, a' melly miatt sok költséget kellett kiadnom, de a' melly nem hajtott, 's nem-is hajthatott igazi hasznot. . . Te komoly vagy Fijam, komolyabb mint akartam. De még inkább leszel az, ha megmondom néked, hogy még tizenöt esztendeig maradtam az, a' mi voltam.

Ifjú Gróf. Tizenöt esztendeig? De talált szánt-
szándékból, Atyám? magad megtagadásból?

Öreg Gróf. Talán szépen hangzana az, ha én itt valamely magát megtagadó Böltsnek hangján szóllanék. De az Igazság még-is jobb, mint az olyan ditséret, bár ha az nem úgy hangzik-is. Nem szántszándékból esett tehát az, — mert Háznépem eránt való szerezetből kívántam volna a' Megjobbítást, — hanem azért, mivel mindig voltak olyan Udvariak, a' kik ha nem érdemesebbek is, de szerentsébbek valának; mivel a' Fejedelem, a' kinek életét, Hírnevét, és Bátorságát többször tartottam-fel, mint egyfzer, végre meghaláloza, és az ő Követője, a' Hazának az előtt tett Szólgálatokat megjutalmaztatottaknak nézte, nem tevődtem fellyebb; 's már közel voltam ahhoz, hogy lemondjak Hivatalomról, és mezei Jólzágomba Tsendeség, és házi takarékság közzé vonjam-meg magamat, — midőn végre az elfáradott Sors, egy olyan tselekedetre nyújtott nékem alkalmatosságot, a' melly mindjárt megvetette szerentsémnek talpkövét és a' melly által elközöltetett-ki fellyebb emeltetésem.

Ifjú Gróf. És mi volt ez a' tselekedet? — Kérem, kedves Atyám, ne titkolódzon tőlem! mi volt ez a' tselekedet?

Öreg Gróf. (mosolyogva) Ó azt-is le lehetne festeni. Egy meglehetősen széles folyó vizet, a' mellynek partján egynehány siránkozó, 's kiáltozó Dámák állanak; én lóháton a' víznek tsaknem közepén, kezemben egy még tsepegő, szinte megfúlt ölbeli kutyátska. — — —

Ifjú Gróf. Hogy hogy Atyám, nem tréfa ez? Egy ölbeli kutyátska megizabadítása lett volna.

Öreg Gróf. A' volt az a' nagy tselekedet, a' mellynek halznosabb, és jutalmazóbb következése lett reám nézve, mint vérem' több ízben való kiöntésének; a' mellyért inkább megjutalmaztattam, mint harmintz elfztendeig, fokszor nyomorúsággal töltött szolgálatomért, mint sok nappali fáradozásaimért, és sok éjjeli nyughatatlanságaimért. — Lásd, könnyű volna nekem téged' még nagyobb álmélkodásba hozni, ha lefestem azt a' kutyát, hogy milyen volt; az egy egy szemű, sovany kutyátska vala; a' mellynek sem formája, sem színe nem volt valami olyan különös; vagy a' mellynek Birtokosnéja, az ő maga belső érdeme, és származásához képpes — — — de nem; jobb lesz azt rendesen elbeszélni, mint ilyen darabonként festegetni; halgafs tehát tovább! — Egy reggel gondolatokba merülve lovagolni mentem. A' Fő Vezéri Méltóság éppen ekkor maradt ürehsen a' Fl* halála által; sokan esedeztek azért, 's azok között voltam én-is; legöregebb, legpróbáltabb voltam azok között, de előre láttam, hogy azt híjjában kérem; mert K* Miniszter, akkor inkább volt Monarcha az Országban, mint a' Monarcha maga; 's a' Fejedelem sokszor tette elébe ennek a' Kedveltjének Barátjait, a' maga legkedvesebb Barátjainak. Tette ugyan hajlandóságát erántam, de tudtam hogy hízelkedést kíván mindentől, a' ki hozzája közelít, 's én kevélyebb voltam mint sem hogy egy olyan embernek tsapodárkodjam, a' ki még akkor Tanítója' páltája alatt reszketett, mikor már én a' Fegyverek, és golyóbisok közt őgyelegtem. Előre ellehetett tehát látni, egy Eliza Profétai Lelke nélkül-is,

kül-is, kérésemnek következését. — Midőn így gondolkozva lovaglék, zörögve nyargalt-el mellettem egy Hintó; oda tekinték, 's megláttam abban éppen annak a' Fejedelmi Kedveltnek Szeretőjét; azt a' Teremtést, a' mellyet az, egy Komornából határ-nélkül való Parantsoló Afzfzonyává tett elébbeni Urának; de a' ki igen mérséklett Lelki tehetségekkel vólt megáldatva. Tsak félvállról fogadta közö-nésemet, 's annakutánna egynehány Izáz lépésnyi mezfzesésre megállapodott annál a' Majornál, melly a' mint tudod, a' folyó mellett fekszik. Hogy ne kelljen még egyszer mellettek ellovagolni, éppen balra akartam lovamat tekeríteni egy mezei útra, midőn egy Izánakodásra méltó kiáltás hatott füle-imbe. Ama' Dámák felől hallatszott az, láttam, hogy nyughatatlanul szaladnak özfzve vízfza; attól féltém hogy valami Szerentsétlenség történt, 's természetzi megindulásból, a' millyen sebessen tsak lehetett, feléjek nyargaltam. Az Ő Excellentiája Ked-ve, mihelyst engem' meglátott, rendkívül nyughatatlan ortzával szalada elébem. „Ő Generális Ur! így Izólla még távolról; kérem, segítsen rajtunk. — A' kis Favorítom — amott a' vízbe esett — nem tud kijönni — mi nem mehetünk hozzá — már el-akar süllyedni — a' víz — Generális Ur, az Isten-re kérem.“

A' nélkül hogy fokáig gondolkodtam volna, vagy hogy ezt a' foglalatofságot arra a' Személyre bíztam volna, a' kit illetett tulajdonképpen, tudni illik az Inasomra, nyargalva a' Folyóvízbe ugrat-tam, megkaptam a' fzegény Favorítot, a' ki egy két Izempillantattal később, valósággal elmerült volna, 's kihoztam az Afzfzonyának. Ez olyan Je-lenés vala, a' melly mellett a' mosolygást, vagy inkább a' hangos nevetést nehezen lehetett elnyom-ni! A' Szerető Anya nem örülhet olyan nagyon Fi-jának, a' kit az ütközetben meghóltnak gondol, 's a' ki most épségben jön haza. Ezen fellyül a' Tár-saságnak jeles Szerentse kívánásai; az a' nevettsé-
ges

ges zürzavar, melly szerént egygyik örvendezve kívánta tzirógatni a' kis Kedveltet, másik félt, hogy ruháját tölle el ne vizezze; a' kiabálás, 's a' Történeinek egymásnak való előbefzélése; valóban ostoba egy Quodlibet vólt! — Most már elakarék bútsúzni, 's tovább lovagolni, de az örvendező Dáma olyan nagyon kért, hogy maradjak Társaságában, hogy végre rá lettem; leszállék a' lovamról, 's karomat ajánlottam néki a' Sétálásra. — Generális Úr! ezt esküvé nékem lalsan a' fülembé, midőn karomat elfogadá; ha az Úrnak ezt a' szölgálatját elfelejtem, vagy jutalom nélkül hagyom; ha a' Miniszter még ma legjobb Barátjává nem lesz az Úrnak, és ha mostani kérését legközelebb meg nem adja, és ha én magam megengedem azt, hogy az Úr halzontalanúl esedezzen, úgy érjen az engemet a' legközelebbi Sétálásomkor, a' mi ma ölbéli Kutyátskamon történt.“ — Leköteleztetve, de halgatva hajtám meg magamat, mert igazat szólván, kevélyebb vóltam, mint sem hogy egy ilyen Afzornynak sokat köszönhettem volna, 's sokkal haszonvadászóbb, mint sem hogy megvettem volna egy ilyen magát elimbe toló Szerentsét. De már másnap' reggel a' Miniszter egy ablaki fzegeletébe vont a' Fejedelmi Szobában, 's azt állította, hogy rövid idő óta, a' Fejedelem róllam sok ízben kegyelmesen emlékezett; ő azt megerősítette ebben a' kedvező gondolkodásában, 's most már a' legnagyobb Reménysége van, hogy nékem nem sokára szerentsét kívánhat. Nagy Igazsága vólt, mert még abban a' Hónapban azzá lettem, a' mi most vagyok. — — Ha Lelkiesméretem nem bizonyította volna, hogy én némelly elébbeni tselekedeteim által megérdemlettem ezt a' felemeltetést, bizonyos lehetsz benne, hogy el-nem fogadtam volna; de egy az életemre, és Te reád vetett Tekintet azt tselekvé, hogy elfogadtam, a' mit nékem ajánlottak. — Meg lehet ugyan az-is, hogy hibázok gyanakodásomban, meg lehet hogy mind ez tsak vaktör-

történet, nem ki tsinált dolog vólt, hanem - -
Fijam, nékem még-is úgy tetszik hogy az a' jó
kutya-is megérdemlett volna itt egy helyet, 's
legalább azt kívánom, hogy egykor néked-is lé-
gyen alkalmatóságod hasonló Történetet beszéle-
ni-el a' Fijadnak!''

VII.

Két Főben járó Történet.

~~~~~

## 1.

**N**émet Országnak egy Neumark nevű Helységében élt egynehány elztendőkkal ez előtt egy Juhász; a' ki mind azok előtt, a' kik őtet esmerték, olyan hirben vólt, mint a' ki egy betsülletes, jámbor, és Istenfélő ember; 's azt valóban meg is érdemlette; talán egy kevéssé nagyon-is jámbor, nagyon-is Istenfélő vólt; mert egy vala a' Hernhút részén lévőök közzül.

Egykor, midőn ő a' Mezőn nyájja után ment, társúl adta magát mellé a' Falubéli Oskola Mester, a' ki néki Barátja, és Hitének Sorsosa vala. Beszédjek a' házi foglalatofságokról a' Vallásra, és Lelki dolgokra fordúlt; 's a' Juhász nem találhatt szavakat annak eléggé való kitételére, milyen szereztsésnek érzi most magát, abban a' tekintetben.

„Végre, így szólla buzgó hangon, meghalgtata az Isten könyörgésemet; egynehány kemény hartz után meg-ajándékozott a' Békefességgel, 's részesevé tett az igaz Hitnek! Ó milyen jól érzem magamat e' mellett! Bé nem kívánnék egy Fejedelemmel is tserélni!”

Még

Még sokáig folytatta ezen a' hangon beszédét; míg éfzre vevé az Oskola Mesternek fő tsóválását, a' mi ötet tsudálkozásba hozta, 's a' mellynek okát tölle megkérdezé.

„Az igaz, kedves Atyámfia! hogy az ilyen lelki nyúgodalom igen nagy Jó; e' vala annak felelete; nem-is kételkedem benne, hogy a' te szíved olyan titkosan érez. De a' mi mai Hitünk, a' mi mostani Hitünk! tsak ugyan még sem lehet az olyan igaz, mint a' Régieké vala.“

„És miért nem lehetne az olyan édes Atyámfia? Hisz' én olyan buzgóan könyörögtem az Istenhez; egélfzzen a' Bárány Sebeihez folyamodtam, 's annát fogva olyan Lelki vídámságot, olyan bizonyos megengesztelődést érzek - - -

„Mind jól van! igen jól! De kitsoda ditsekedhetne ma azzal, hogy a' régi Pátriárkáknak, 's Ábrahámnak bír Hitével; a' ki egygyetlen egy Fiját ajánlá az Istennek?“

Ha az Oskola Mester, tsak fázad résznyire gondolta vólna azt meg, hogy ezen fzerentsétlen f zavaknak millyen foganatja fogna lenni a' fzegény Juháfszra nézve; valósággal f zorgalmatofsan őrizkedett vólna azoknak kimondásától. Szomorúan, mély gondolatokba elmerülve, megháboríttatván hitében, egélfz nap járkált nyájja után; femmit sem hallott, és látott maga körül; midőn háza tért, tsak hidegen vilzfzonolta Feleségének, és gyermekeinek nyájaskodásait, egélségtelenségének f zine alatt megvetette tsekély ozsonnáját, 's még könyörgését-is vídámság nélkül vitte véghez.

Az ő Lelkének nyúgodalma, 's az Isteni kegyelembe vetett bizodalma elenyészett. Ezerfzer-is eiolvasá a' Bibliából Mózsés első könyvének hulzonkettődik részét, az Izsák megáldoztatásáról. E' vala egélfz nap az ő egygyetlen egy gondolatja, még akkor-is, midőn álomtalanúl feküdütt ágyán; ezzel álmodozott minden reggeli fzunnyadozásai közt; hírtelen felriadt illyenkor, 's őfzve tett kezekkel, elnyo.

nyomott zokogással, és zápor könnyek közt, kérte az Istent, hogy áldaná meg ötet-is az Ábrahám Hitével.

Így nyughatatlankodott egynehány hétig; 's végre úgy hitte, hogy már eléggé felvan készülve azzal a' bátorsággal, mellyet Gyermekének feláldozása kíván. Régólta nem költ-fel olyan vidámon, és jó kedvvel, mint ennek az arra rendelt napnak reggelén. Felesége élzre vette, 's örvendett ennek a' Változásnak, ő maga szorgalmatosan elvégzé foglalatosságait, 's annakutánna haza ment, hogy marháját megfejje.

Ő három Gyermeknek vólt Attya, 's eddig mindég a' legjobb Attya vala. Gyermekei azért ötet nagyon szerették, 's szorgalmatosan követék ötet akárhova ment. Kivált pedig a' legkisebbik, a' ki előtte legkedvesebb vólt; egy, két, vagy három ez-tendő Gyermek, mindég utánna szokott szaladni, midőn ő fejni ment, 's kérte, hogy felvévén ötet a' fejő dezsába ide 's tova hintálja. Mind ez ma-is megtörtént; de annakutánna, midőn úgy hitte, hogy már ezen a' napon minden köteleltségeit megtette, elküldé valami szín alatt Feleségét; három Fijait magához behívá, 's bészárkoza velek Szobájába.

Alig tselekedte ezt, midőn egy fejszét felragadott, 's azzal a' legöregebb Gyermekének fejét ketté vágta; a' másodikon a' ki elkezdett irtóztatón kiáltani, hasonló történt; de a' legifjabb a' ki elrémülve ölelte által térdeit, 's könnyek közt kéré, hogy ötet mogne ölje, megreszkettette egynehány minutáig erős meghatározását. Ez néki legkedvesebb legkisebb, 's legutolsó Gyermek vala! Már gondolkodása szerént két áldozatot tett az Istennék! A' szegény Gyermek olyan nagyon kéré ötet, — mind ez a' mint annakutánna gyakran megvallá, megillette szívének belsejét. Buzgóan kérte az Istent, hogy adjon néki erőt, 's kiesett a' gyilkos fegyver kezéből. De ez a' gondolat; hogy mit ér úgy az ő áldozatja Isten előtt, ha azt nem akarja néki feláldoz.

dozni a' mi legkedvesebb legutólsó Java? elég bátorságot adott végre nékiarra, hogy Attyai indulatján, 's emberi gyengeségén erőt vegyen, 's a' szegény Gyermekek ölzve vagdalt fővel rogyott-le a' földre. — Hideg vérrel emelé most fel mind a' három holttestet a' földről; az ágyára vitte azokat, 's béríté.

A' Szerentsérlenek, kiáltása egész Annyok' föléig hatott; megrémülve szaladott az elő, 's midőn a' Szoba ajtót bészárva találta, nyughatatlanul kívánta bébótsáttatását, mellyet ő végre ilyen szavakkal: Ah! maradj oda-ki-Anyó! a' nélkül-is elég nyomorúság van ide benn! felnyitott. Az ő elálmélkodását a' Szobában lévő vérnek meglátására, 's még nagyobb elrémülését, midőn a' térítőt fel emelé, gondolni-is tsak nehezen, szóval előadni pedig tellyességgel nem lehet. Férijének tsendessége ellenben legkisebbé sem háborodott-meg. Könnyeket hullatott Fijainak holttestére; de még-is tsak a' mellett maradt, hogy nagy érdem volt azokat feláldozni; önként engedte magát a' tömlöztbe vezetni, 's ott-is nyugodtan viselte magát.

Betsülletére válik Bíráinak, hogy ötet nem halálra, hanem egész életében a' fenyíték házra büntették; 's Fridrik Király midőn alá akart írni ennek az Ítéletnek, ezt a' szót-is kitörülte, ezt tevé helyébe: Az Örültek' házába.

2.

H—g Hollandiában,

d— — 1775.

Barátom! Barátom! tsaknem hinni kezdem, hogy nem volt egészfzen Igazságtalansága a' régi jó Tanítóknak, midőn olyan félelmes komolysággal intett bennünket a' Szerelemtől. — Minek az elkövetésére nem vagyunk mi alkalmatosak, mihelyst az vezérel bennünket! Az ő legvékonyabb fonalai lántzok-

tzokká válnak; 's a' mi az ő Itélőszéke előtt igazságos, és ditséretet érdemel, azt a' Pólgári Törvények, és Szokások sokszor gyalázzal, vesztéssel, sőt még halállal is büntetik. — Tegnap láttam itt egy Ifjú embert a' legkegyetlenebb módra kerébe töretni, a' ki tsaknem mindenek' Izei előtt a' legnagyobb gyilkosnak tartott. Elrémülve az ő haldokló sikóltásától, megszűre megszűre elsiettem a' szabad mezőre; kébelembe nyúltam, hogy én az ő állapotjában valósággal azt tettem volna, a' mit ő tselekedett.

„De hát mit tselekedett?“ ezt fogja maga kérdezni. — Semmit sem, hanem tsak magáért állott boszszút; semmit sem egyebet, hanem tsak Szeretőjét ölte meg. — „Mit?“ így fog maga szólani: „Semmit sem egyebet, hanem tsak - - Tsendesen Barátom! elébb halgasson-meg engemet!

Egy ifjú, és nem igen sok Vagyonnal bíró ide való Kalmár, megszereté egy másik, sokkal gazdagabb Kereskedőnek a' Leányát; a' ki néki magától gyakorta fogadta, hogy tőlle nem kevésbbé Izeretetik. A' mit tehetett, mindent rá fordított arra, hogy annak Szüleinek megegyezéseket elnyerhesse. Az ő élete folytatása feddhetetlen volt, esmérői meg lehetősök, 's magaviselete kedveltető; de mind ez semmit se legite rajta, mert nem bírt azzal a' mi olly sok hazfontalan embereket felmagasztal, szemtelen vakmerőséggel, és pénzzel.

Akármedly' keményen állottak-is ezek a' Kegyetlenek megtagadások mellett, még-is ollyan nyájasan tudta a' Leány Szeretőjét vizálgatni. — „Esmeri ő“ így szólla hozzá gyakorta „Szüleinek szokását; nagyon nehéz ugyan őket valamire venni, de nem egészlzen kérlelhetetlenek. Az ő megkérésének folytatott próbatétele, 's gyermeki kéréseinek ereje, végre győzni fognak; ha pedig minden hazfontalan volna, ha az ellenkező Szüléket semmi sem lágyíthatná-meg, akkor osztán, — akkor meghatározta magában, hogy őtet követni fogja, akár-hova

hova menjen, oda, a' hol semmi keményfzívű Atyafiak nem akadályoztathatják-meg az ő Szerentséjét, és Szeretetét.“

Az Ifjú, egézfzen elmerülve indulatjában halalos ellenségének tartotta volna azt, a' ki ezen szavaknak igazsága felől mert volna kételkedni. Kevés Vagyonkáját továbbra-is a' többi Atyafiak megengesztelésére, Kedvesének való ajándékozásra, a' ki ezeket az ajándékokat szívesen vette, 's tulajdon életének feltartására fordítá; sok ajánlásokat, melyek szerentséjét elő mozdították volna, megvetett; minden olyan foglalatotságot elkerült, melly ötet ettől a' helytől eltávoztatta volna, 's egy két elftendő múlva olyan állapotban látta magát lenni, Kafzfájára nézve, a' millyenben vagynak rendszerént az olyanok, a' kik lokat adnak-ki a' nélkül, hogy valamit bévennének.

Mint hogy ő legkifsebbet sem titkolt-el a' Leánytól, annál fogva az mindent jól tudott, 's eszesen tuda néki kedvező reménységet nyújtani mind addig, míg az ő Vagyonjának utólsó kevés Tökéje is már fogyni, és olvadni kezdett.

„Kedves Ifjú,“ így szólla annakutánna egykor hozzá, midőn egygyik kezével barátságosan simogatta annak artzáit, a' másikkal pedig egy könyvet törle-ki fzeméből, a' mi tulajdonképpen nem vala ott „tovább nem titkolhatom azt el tölled, a' mi már sok éjtzakai nyugodalmamtól megfosztott. Minden a' felől való Reménység, hogy Szüleim hajlandóságát erántad megnyerjem, a' te mostani Szerentse-környülállásaid közt elenyészett. Ők, és minden Atyámfiai olyan Nememberek, a' kik nem esmernek egyéb érdemet az arannyal megtöltött erfényeknél. Arra, hogy egygyüvé kelhelsünk, és hogy egyfzersmind — a' mi hasonlóképpen az emberi életre, és bődogságra tartozik — hogy annyi Vagyonnal bírhapsunk, mint a' mennyi szükséges arra, hogy magunkat bánat nélkül táplálhassuk, arra tsak egy útát látok.“

„S mellyik az?

„Hogy te a' magad keresete, és szorgalmatósága által igyekezz magadnak, ha szinte nem éppen nagy de legalább meg lehetős. Vagyont szerezni, akkor én gazdag Jegyajándékkal egygyütt téd leszek.“

„Kedves Leányka, te engem tsúfolsz? Én Vagyont gyűjtsek? — Te pedig addig várakozz, míg én, a' ki tsaknem Koldútsá lettem, ismét annyira hághatok-fel, míg gazdag emberré lehetek, — mitso-da gondolat!“

„Még sem látom abban azt a' lehetetlenséget, a' mellyet te, benne találsz. Tégedet közönségesen olyan embernek esmernek, a' ki Kereskedői foglalatosságait érti. Ha eddig nem kedvezett-is néked a' Szerentse itt; kifolzthatna-meg attól a' Reménységtől hogy azt másut várjad? Az én Nagy-Atyám húsz tallérral ment Kelet-Indiába, 's hét Tonna arannyal tére vilzsa. Ott van az Európaiak arany bányája; ott még az egygyűgyűek is meggazdagodnak, hát néked, a' kit a' Tapasztalás, és Szeretet lelkesít, lehetetlen volna ez?“

A' Szerentsétlen halgatott egy két pertzig. Ez az irtóztató gondolat; hogy hátha ő, a' kinek te mindent kijelentesz, árulóddá lenne néked, felébredt benne; ő azt elnyomta, 's szeretettel eltelve fordult Leánykája felé.

„Ó Szeretetre méltó Angyal, te Kelet-Indiáról belzélsz, mint a' Róbinzonok, és tsuda Románok, Szerzői szoktak, úgy képzeled azt magadnak, mint egy nyitva lévő Kintstárt, a' mellyből akarkí elviheti azt, a' minek elvételét jónak tartja. Pedig ez a' Kintstár többnyire Fenyítékháza, sőt Teme-tője ez Európaiaknak. Gonofztévők, és sokféle nyavalyák leselkednek ott az új lövevényekre; 's száz közül alig jöhet-el onnan húsz, sokszor alig lehet egy szerezés. De tegyük-fel, hogy ez a' távoly Ország nem lenne nékem ártalmas; melly nagy Időköz kívántatik arra! Gondolj olyan keveset, a' mennyit akarsz; tíz, húsz ezstendő az alatt haszon-tala-

talánúl fog eltelni. Ortzáim azonban megbarnúinak, homlokom megrántzosúl; testem a' rothasztó nyavalya, és más ezer betegségek miatt elerőtelenedik. — Végre ismét haza jövök, 's tégedet — más karjai közt talállak; talán úgy, mint egynehány Leánykák rég elvirágozott Annyát, a' kik akkor azok lefznek, a' mi most te vagy.“

„Te engem' nem esmérz! Én várakozni fogok reád, ha bár soha egy Férjfiban sem tsókolom is Férjemet.“

„De hát a' te Szüléid erőltetései az alatt? a' te halfontalan búsongásod; Polgár társaid rágalmazások; az - - -

„Mit tesznek nékem mind ezek, ha hogy Te éretted szenvedem?“

„Ha! most vagy már ott, a' hol kívántalak! Ha te érettem mind ezeket nállam nélkül akarod szenvedni, ó! inkább most mindjárt ofzd-meg velem Sorsodat! — Add által nékem kezedet, 's én elsietek veled, a' hova kívánod, Észak, Dél, vagy Napnyúgot felé! — Elhalaványodol? halgatf? — Kedvesem! hányszor ígérted te azt meg nékem, a' nélkül, hogy kértelek volna! Tartsd-meg azt most is midőn arra kérlek.“

A' Leány meglepetve ezen utólsó szavak által, jól látta, hogy most tulajdon hálójába fogta-meg magát; de a' tsalárd Lelkek szokott segedelméhez, a' megátalkodáshoz folyamoda, 's a' szegény Ifjú vígasztalatlán mene-el tőlle. — Magánosan fontolván meg a' neki tett Javaslást, át látta azt a' fortélyt, melly őtet fenyegette; erősen meghatározá magában, hogy hijjában nem engedi magát megsaladni; de előbb egélfzzen megakart a' felől győződni, minekelőtte azt elhitte volna, vagy bozszút állott volna magáért.

Mind az, a' mi neki kézfzpenzéből megmaradt, alig tett száz Tallért; meglehetős Summát vevé abbólki, 's megvelztegeté Kedvesének Biztosát. A' Leány előbb lokáig ellenkezett, de végre meghagyá magát

magát győzetni. — Ettől tudta ő meg hűségtelen Szeretőjének egy gazdag Bankir Fijával való titkos meg-egygyezését; ettől tudá-meg, hogy gyakorta írtak egymásnak levelet; ettől nyerte-meg azt az Ígére-tet-is, melly fzerént legközelebb egynek ezen Leve-  
lek közül, az ő kezébe kellett jáfzódni.

Dühösége meghaladott minden határt; de még most-is erőt vett magán; azt állitá alá való Szerető-jének, hogy Javaslását jobban meg-gondolta, azt helyesnek találá; és hogy már be-is fogja magát je-lenteni egy nem soká elinduló hajóba; ezért igen nagy dítséretet nyere tőlle, 's két nappal azután egy Levelkét kapott a' megvesztegetett Szobaleány által, melly vetélkedő Társának fzólla, 's illetén-képpen vala írva:

„Harmad nap múlva Kedvesem, mentek le-  
szünk minden gondoktól. — Az a' jó Bolond min-  
dent elhifzen, a' mit előtte fetsegtem, 's hólnap  
hajóra fzáll. Kelet-Indiából fog elérkezni azután  
az ő ellenmondása; de ám hadd érkezzék ha akar;  
tudom, hogy akkor késő lesz. — Hifzed e' már te  
Hitetlen, hogy téged' inkább szeretlek, mint őtet?  
Szóljál rövid időn Szüleimmel; tudom, hogy ők  
erántad jó indulattal viseltetnek, 's tsak a' te meg-  
kérésedet várják, hogy kijelentsék néked meg-egy-  
gyezéseket.“

„Ez é tehát, ez az a' Jutalom, mellyet attól  
a' kígyótól érdemlettem?“ így fzólla a' szegény Ifjú,  
midőn ezt a' Levelt át olvasá; szemeiből kifogy-  
tak a' könnyek, de szíve megvölt keményedve. Oda  
sietett hozzá; a' Leány mesterséges tettetéssel fogad-  
ta őtet, 's az Ifjú jelenté néki, hogy bútsút venni  
jött. — „Tsak még egy nap maradj!“ így fzólla  
hozzá a' Leány, 's körül ölelé. Nem várta hogy  
megsókolja; olyan szerelmesen előzé-meg őtet,  
hogy a szerentsétlen Ifjú elfelejté egy két pillania-  
tig, kinek karjai közt légyen.

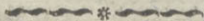
De nem sokára magához tért. — „Esmered e'  
ezt az Írást?“ fzólla, kiragadván magát karjai köz-  
zül,

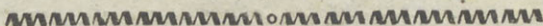
zül, 's elébe tartván a' veszedelmes Levelét. A' Leány megesmeré azt, refzketett, szóllani akart, de elakada, 's halgatott. — „No, tehát itt van az én ellenmondásom, minekelötte Indiába útnézék!” — Egy éles kés dölte által hirtelen a' Leány szívét. — „Megérdemlertem ezt” így herge nehezen, 's halva rogyott-le.

Az Ifjú míg élfre vették volna, elrietett a' Bíróhoz. — „Tekintetes Uram! (így szólla hozzá) ha egy Tolvaj az én egész Vagyonomat elrabolja, 's rajta kapom azt, és megölöm; érdemes vagyok e' akkor a' halálra?” — „Éppen nem; hanem a' környüállásokhoz képpett, az még Kendnek bajt Szereshet. Azt mondja — Papianus egygyik könyvében. — „No tehát tégyen ítéletet az Ur! Egy alávaló Leány fosztott-meg engemet egész Atyai Vagyonomtól, nyúgodalmamtól, szívemtől, és Szerentsémtől. Kitsúfoltatva, megsalattatva, kipufztítottva, 's őtölle bizonyos nyomorúságra kiéitetve, boszlút áliotam magamért. Itten van a' véres kes!

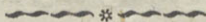
Lehet gondolni, mennyire megrémült a' Bíró, de a' Szerentsétlen tsendes vérrel engedte magát a' Tömlöztbe vezetetni, 's annak utánna két Univerzításban egy akarással mondták-ki rá azt az ítéletet, hogy tetőtől fogva talpig kerékbe törettesen.

Barátom, ha nem találja-el annak okát, hogy miért siettem én annyira ennek a' Történetnek vége felé, 's miért szorítottam úgy öfzvé Elöbelzélésemet, úgy elfelejtette azt az érzenységet, mellyel engemet a' Termézet, tudj' Isten átdásképpen é, vagy úgy mint átokkal születésem óráján megáldott. — Isten hozzá Barátom! nedvesült szemekkel nehezen és rofzfúl lehet az embernek írni.





# M e s é k.



## A' nemes ifjú Farkas.

Egy ifjú Farkas, a' ki legelőszőr hagyta-el a' Leopárd Hertzeg ellen való isatában félénk szívvel az ütközetrendet; az Oroslán Király' Itélőszéke elibe hívatott; 's a' megbolfszankodott Monarcha tizenkét páltzára, és egygyik fülének elvesztésére büntette.

„Én velem bánnak így? így szólla a' Vádolatott, 's letérdeple; velem? a' kinek Attya egykor egy vezedelmes támadáskor a' te ingadozó Thronusodat megtartotta, 's azért a' legfőbb nemességgel ajándékozott-meg?“

„Igazságod van, viszfazonozá mosolyogva az Oroslán, egy illyen Attyának Fija megérdemli a' megkülömböztetést; adjanak néki huszonnégy páltzát, 's mind a' két fülét vágják-el.“

Oh, mennyire különböznek a' Törvények az emberek, és állatok országában.

## A' Futó és Paraszt a' Sakkjátékban.

1.

Egy gyors, ellenséges Futó a' Sakkjátékban, tsúfolta a' mellette lévő lafsú Parasztot. „Szerentsés úgy az én pártom, ha a' te Atyádfiai mind hasonlók hozzád! Millyen hafzontalan, millyen lafsú vagy te! Engemet kövefs, te Lomha! “Így szólla, 's vilám sebességgel szaladt kereftül hét mezőn. A' Paraszt halgatott; lépésről lépésre ment elébb; sokszor fél óráig-is pihent, 's végre — kigondolta volna ezt! — Királynévá lett; midőn a' gyors Futó még mindig

dég az maradt, a' minek néki mindenkor maradni kellett; egy tsaknem szükségtelen Futó!

2.

De még e' mellett sem maradt a' dolog — „Nem tsúfolta e' az a' nyomorúlt, így szóllia az új „Királyné, az én elebbeni alatsónyságomat? Nézzük-meg tsak, vallyon ki mér állani velem az a' tsúfolódó!“ — Megtámadá azt, 's szegény elesett előtte még az első menetelben.

3.

„Nem édes é ez a' Boszfú?“ szóllia a' Győzedelmeskedő a' mellette lévő Lóhoz. — „Azt elhíszem, felele ez; tsak kár, hogy az a' te elebbeni alatsóny állapotodat is elárúlja; az igazán nemes Lélek nem áll magáért boszfút.“

### A' Nap, és a' Felhők.

Egynehány kaján Felhők öfzve esküvének arra, hogy minden erejeket rá fordítsák, a' felkelő Napnak fényét a' földtől elfogni. . . Mint a' hegyek öfzve tolúttak, 's valósággal egynehány óráig homályba-is vólt borúlva a' mi Planétánk. — De alig eregeté-le forró Délben a' Nap egyenes arányban sugárait, midőn a' Ködök-is elofzlottak, 's szégyennel vonták magokat vizfza a' Völgyekbe.

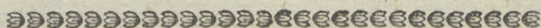
\* \* \*

Így lépsz végre elő egéls fényedben, Virtus és Ártatlanság, midőn elég sokáig tartott elfedezve a' Gonofság.

~~~~~\*~~~~~

Fog-



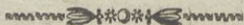


F o g l a l a t j a

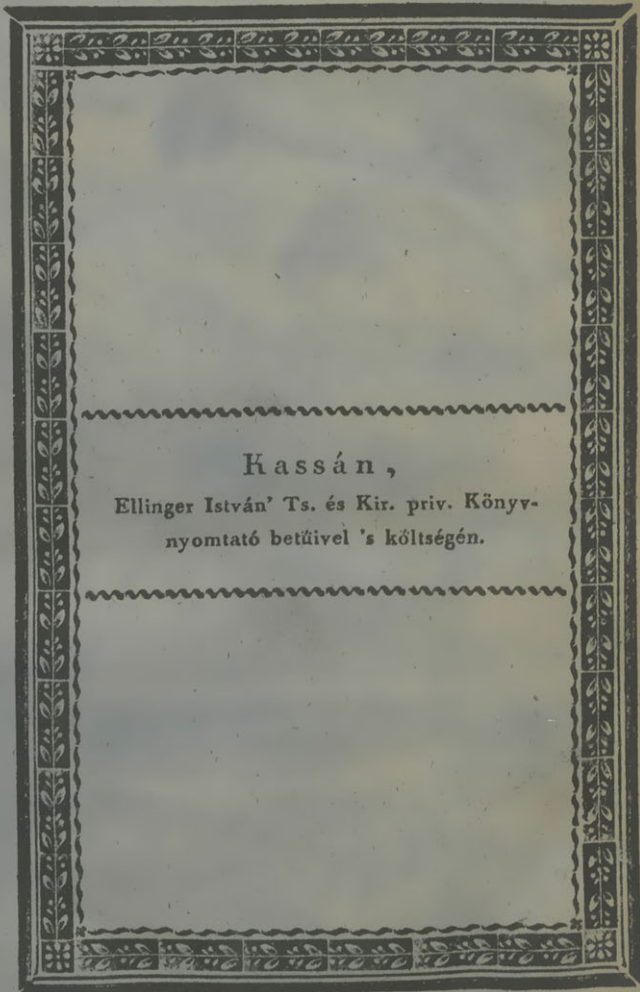
ezen Második Kötetnek.



| | Lap. |
|---|------|
| <i>I. Fortunáta. Egy Tündér Mese Madame d' Aulnoy után.</i> | 1 |
| <i>II. Nu'shirván. Egy bölts Fejedelem' példája.</i> | 15 |
| <i>III. A' Rómaiak' tsudás győzedelme a' Markomannusokon, March Mezején.</i> | 65 |
| <i>IV. A' Frantzia Kivándorlottak. Két Történet a' Frantzia Revolutió idejéből.</i> | 69 |
| <i>V. Az Örültek' Ispodllya P^h***ban.</i> | 118 |
| <i>VI. A' Marsali Méltóságra vezető Út.</i> | 157 |
| <i>VII. Két Föbenjáró Történet.</i> | 168 |
| <i>VIII. Mesék.</i> | 178 |



758516



Kassán,

Ellinger István' Ts. és Kir. priv. Könyv-
nyomtató betűivel 's költségén.